

אתם נצבים היום בלפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם

שלו

דברים כט נצבים

אונקלוס

1 ט אתם נצבים היום בלפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם

אתון קומין יומא דין בקלון קומין אלקהון רישיון

לקט בהיר

(ד) הנה מה שהיו כולם מכונסים אנשים נשים וטף על זה אץ צריך לימוד, שהכחז מונה צפירוש מן הגדולים שנהם ועד הקטנים, אשר מן הקטם לא היה כן עד עתה משך הימים שחזר להם משה משנה מורה רק האנשים הגדולים בני לומדי מורה, וזה מגלה שאומרו (לעיל פסוק א') ויקרא משה לכל ישראל פירושו ממש כל ישראל אנשים נשים וטף (רשב"ם), וגם שהיה זאת כדי להכניסם בצרית אמר הכחז צפירוש לעבדך בצרית ה' וגו', ומה דקא קשיא ליה לרבינו ב' מינות, 'נצבים היום', שמינות נצבים דגוש חוך ה'לד"י משקלו נפעל שקבל פעולת ההצבה מאחר, והתנלות היא זאת ממהה כאלו אמר להם למה אתם נצבים על ידי כולכם, מה כל הרעש הזה להציב לפני את הנשיאים ואת הטף ואת שואבי מים ומה נשמנה יום זה, כדי להכניסם בצרית, ומה שאמר ביום מותו יאל לו מחיבת היום, ודאי היום בשעה שדיבר עמהם, ועוד באמת למה דוקא היום, ודאי שהיה זאת יום אחרון שלו שהיה עמהם ואם לא עכשיו אימתי, וכל זאת לפי פשוטו, אבל מדרשו בין חיבת נצבים בין מינות היום יאל להלן בפסוק י"ב: (ה) ההכרח פשוט, שאם הם ב' מינות מופרדות הלא נכלל א"כ כל ישראל באומרו שצטייבם ולמה עוד כל איש ישראל, והוא כאלו אמר ראשיכם ראשי שבטיכם, כמו (ברא' כ"ד ס"ו) האהלה שרה אמו, שהוא כמו האהלה אהל שרה וכדומה להם (רא"ם), וכן פירשו האבן עזרא ז"ל, ומה שלא הספיק להכחז לומר ראשיכם, לפי שאינו מבורר פירושו מי הוא הראשים שלכם אם ההננים אם הסנהדרין, לזה אמר שבטיכם שהם הנשיאים, ומה שלא אמר ראשי שבטיכם, משום שרואה להדגיש שמדבר מן העליונים שלהם שהנשיאים הם במעלה מכל מי שהוא, כלומר החמיל בעליון והולך ממדריגה למדריגה עד התחתון שהם חוטבי עלים שהם עבדים זכרים ועוד למטה מהם שואבי מים שהן השפחות (רב"ת), כי עתה נכנס משה בצרית הערבות (ואמר להם שיקבלו כל זאת עליהם בהר גריזים) שהיו ערבים זה לזה, ומפני זה הוצרך לסדרם לפי מדרגתם שכל אחד נתפס בעד אחרים לפי מה שהוא הגדול לפי גדלו

אור החיים

1 ט אתם נצבים. לריך לדעת כוונת מאמר זה"י, עוד למה הוצרך לפרט ראשיכם וגו' טפכם וגו' ולא הספיק לומר דרך כלל כלכם"י. עוד לריך לדעת טעם הצרית הזה הלא בסמוך (סוף תבא) אמר אלה דברי הצרית"י, ואם רצה לכלול גם האמור בפרשה זו בכלל הצרית היה לו להקדים הדברים ויאמר על הכל אלה דברי הצרית, ונראה כי כוונת משה בצרית זה הוא להכניסם בערבות זה על זה כדי שישתדל כל אחד בעד חבירו לבל יעבור פי ה' ויחיו נתפסים זה בעד זה, והעד הנאמן מה שגמר אומר הנסחרות לה' אלהינו והנגלות לנו וגו' הרי שעל הערבות מדבר הכחז, ואין זה הצרית שאמר בסוף פרשת תבוא כי אותו

אור בהיר

(א) מאתם נצבים עד שואב מימין מימרה, מה מידש להם בזה שהם כולם נצבים שם, גם חיבת נצבים, ולא אמר נקבילים או עומדים. (ב) פירוש הגם שהוצרך לומר אתם נצבים מאיזה טעם שיהיה, על כל פנים די לומר אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם לעבדך. (ג) הרי שכבר כרת עמהם צרית בצרבות וקללות. (ד) פי' נצבה שבעולם על עשרה פועלים יש ינצב אחד, אבל

אונקלוס

דברים כט נצבים

שלו

1 ט אתם נצבים היום בלפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם

שבטיכון סביכון וסרביכון קא אנש ישראל: ט טפלקון נשיכון וגו' ד' די בגו משריתך מלקט אעיד עד קלי מיד: יא לאעלוך בקומא דין אלקה ובמומתה די י

רש"י

וקניכם ושטריכם. החשוב חשוב קודם" ואתר כך כל (איש) ישראל: (י) מחושב עציץ. מלמד" שבאו כנעניים להחגייר" בימי משה כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע, חכו האמור גבעונים (יחשע פי' ד) ויעשו גם המה" בערמה, ונחנס משה חוטבי עלים ושואבי מים (מחש): (יא) לעברך. להיותך עובר" בצרית, ולא יתכן לפרשו כמו להעבירך אלא כמו (י) לעשותכם אותם: לעברך בברית. דרך

לקט בהיר

(אדו"ח - כ"י), לזה לא די ראשי שבטיכם אלא ראשיכם, עוד אפשר ציינו זה שהם ראשיכם שאתם צירדתם אותם והם ראשי שבטיכם (ד"ד): (ו) שאין פיר' וקניכם וקניס באים צנים אלא השופטים הסנהדרין, וכן בפסוק הסמוך טפכם זכרים ואח"כ נשי ישראל ואח"כ הגר דק ואח"כ חוטב עץ ושואב מימין (ראב"ע): (ז) כי ודאי שאינם מכלל ישראל, כי לענין צרית ולימוד מורה ולענין חשיבות אין שום נפ"מ צמה מתפרנס ואדרבה יגיע כפיך כי חאלל אשריך וטוב לך, אלא הם למטה מגרים ג' צי חושב שומרי מצות בני נגי, שאם השלימו בלי מלחמה וקבלו עליהם ז' המצות מותר לקיימן ולא שייך בהם לא פתיה כל נשמה כמו שבארנו זאת כבר, והכרח זה שאמרנו מכריח לרבינו להביא החנומא (הגם שנראה שהוא דרוש) שפירוש חיבה גם הם שבספר יהושע כנעניים ציימי משה וגם הם הגבעונים, אבל שם ציהושע פירש"י (ונראה שהוא פשוטו) שכמו שגבי יעקב עשו בשכם החוי בערמה כמו כן יושבי גבעון החוי עשו בערמה: (ח) הם באו להחגייר להיות גרי דק ומשה רבינו לא קבלם, אפשר שהכיר בהם שבאו רק מפחד ומורא (מ"ל): (ט) גם המה שייך על העשייה שעשו הכנענים בימי משה לבא בערמה וגם הגבעונים עשו בימי יהושע ובאו בערמה, אבל אינו דומה שיהושע לא הכיר בהם מיד וקבלם רק אח"כ כשטועד לו עשאים חוטבי עלים ושואבי מים אבל משה לא קבלם והכיר ערמתם מיד (רמב"ן), ומה שהיו צריכים לערמה, משום שלא ידעו שבהם לא שייך לא תמי' כל נשמה (בד"א): (י) זה פי' המיבה, שאין עובר כמו העביר, שהוא פועל עומד ואינו פועל

אור החיים

כל שצט ושצט"י יתחייב על שצטו, וקניכם ושועריכם כל זקן יתחייב על משפחתו, כל איש ישראל הם ההמון כל אחד יתחייב על בני ביתו, לזה הפסיק הכחז כאן וסדר טפכם וגו' צפני עלמין" כי אלו אחרים נתפסים עליהם שהם הרשומים בפסוק שלפניו כל אחד כפי מה שהוא, ואין הם נתפסים על אחרים, שהטף אינם בני דעה, והנשים כמו כן, הגרים גם כן אין להם להשחרר על ישראל, וכמו שדרשו ז"ל (ויצמות מ"ה): בפסוק (לעיל י"ז ט"ו) שום תשים עליך וגו' כל משימות שאתה שם

אור בהיר

כאן אתם נצבים כלכם, כל אחד ואחד יש לו מינו ושורה על אחרים. (ח) פי' נצבה כל שצט. (ו) פי' בפסוק צפ"ע. (ז) רש"י שם צדה מביא דעה זו, והגם שרש"י בעצמו קוטר ובעטנה דלמריין בטוטה ל"ו שכל א' מישאל קבל עליו חרי"ג ותקין כריתות שכולם נאעברו זה בזה, הרי מזה שלא נאעברו על הגרים שהיו שם, אבל התוספי' מיטשו שלא מנה הגרים לפי שלא ידעו שצבנים, או אפשר שפירוש דברי רבינו לאו משום ערבות אלא מפני איך טעמי האמורים שם עיי"ש. (ח) ולא אמר לשון אחר, וגם לפני ה', והיכן הוא שלא לפני ה'. (ט) כי פירוש צרית הוא, כש' צדדים מתפשרים זה לזה ומצטיינים זה לזה תנאים, ולזה הקשה למה היו

R. Simon

דברים כט נצבים שם אונקלוס

וְבִאֲלֹתָיו אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ פֶּתַח עִמָּךְ הַיּוֹם: שְׁנֵי יָבִי לְמַעַן הִקִּים אֶתְךָ... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ

לְמַעַן הִקִּים אֶתְךָ... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ...

אור החיים... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ...

אור בהיר... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ...

דברים כט נצבים שלט אונקלוס

וְבִאֲלֹתָיו אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ פֶּתַח עִמָּךְ הַיּוֹם: שְׁנֵי יָבִי לְמַעַן הִקִּים אֶתְךָ

לְמַעַן הִקִּים אֶתְךָ... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ...

אור החיים... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ...

אור בהיר... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ...

אור בהיר... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ... וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פֶתַח אֶתְךָ...

את אשר ישבנו בארץ מצרים ואת
 אשר עברנו בקרב הגוים אשר
 עברתם: ותראו את שקוציהם
 ואת גלליהם עץ ואבן כסף וזהב
 אשר עמדם: פניש בכם איש או
 אשה או משפחה או שבט אשר
 לבבו פנה היום מעם יהוה אלהינו
 ללכת לעבד את אלהי הגוים ההם
 פניש בכם שרש פרה ראש ולענה:

לקט בהיר

דגרים העתידים להמגייר היו הם, וכן כבד יומתן בן עזריאל, וכן הוא בתנחומא: (כא) ענין הספה, כמו (ברא' ג' י"ג) הנפש השאיני ואוכל, ומפני משש זה אני נריך להשביעכם כדמסיק והולך, ואינו שייך על מה שלפניה ולא אחסם לנדכס וגו' אלא על תחילת הענין על אומרו לעבד דברית (רא"ם): (כב) פי' בין שקוציהם ובין גלוליהם כיוצא בהם לע"ו, שאינו מדבר כאן ממנות פרעיות אלא מקבלת אלהותם כגלל: (כג) זאה של בהמה: (כד) מלשון קך שנעול וסוך מן העין, ודייק זאת מיסוד אומרו אשר עמדם (רא"ם), והוא כעין סמירה שאם הם עמדם היאך ראיחם אומם (מ"ה), ועוד מדהפסיק בין גלוליהם ובין אשר עמדם שהיה נריך להיות ביחד (מ"ל) ש"מ שרואה לחלק, עץ ואבן שייך על אומרו ותראו, כסף וזהב על אשר עמדם, וגם בזה רואה להראות שקוציהם וגלוליהם שפה להם ולא ידברו וגו': (כה) לכאורה נראה כוננת רבינו קודם לפרש הענין שאומרו פן יש כנס מוסב על חיצת, "כי" אחס דיעמם לפי שאחס ידעמם וגו' לפיכך אני חושש שמא יש כנס וגו', וכאן מפרש חיצת פן שפירושו שמה, וזה דוחק גדול, כי זיל קרי בר ביה רב הוא ואין לעשות בו, ומן מה הקשה הגאון רבינו אלי' מורחזי ז"ל ג' קושיות, (א) הלא כבר פירש זאת רבינו ב"ר כי אחס "ושמא" השיא לב וכו'. (ב) היאך פירש ואמר אשר לבבו פנה היום, "מלקבל עליו דברית" הלא הכתוב צוה ואומר אשר לבבו

בארעא דמצרים וית די עברנא
 בננו עממא די עברתון: ותרואון
 ית שקוציהון וית פשעיהון אעמ
 ואבנא כספא וזהבא די עמחון:
 י דיקמא אית ככון נבר או
 אתתא או זרעית או שבמא די
 לבה פני יומא דין מרחקתא דין
 אלהנא למקדן למפלה ית פעות
 עממא האנון דיקמא אית ככון
 נבר מהרהר חסאין או זרון:

רש"י

שקוציהם. לפי שראיחם העבודת כוכבים ושמא
 השיא^(כ) לב אחד מכס אותו ללכת אחריהם:
 (כז) ותרואו את שקוציהם. על שם שהיו מאורסים
 כשקוצים^(כח): גלליהם. שמוסרחים* ומאורסים
 כגלל^(כט): עץ ואבן. ארון של עצים ושל אבנים
 ראיחם בגלוי לפי שאין גוי ירא שמה יגנבו אבל של
 כסף וזהב עמדם בחדרי משכיתם^(ל) הם לפי שהם
 יראים שמה יגנבו (תמ' - יב"ט): (יא) פן יש בכב
 וגו'. לפיכך אני נריך להשביעכם: פן יש בכב.
 שמא יש כנס^(לב): * אשר לבבו פנה היום. מלקבל
 עליו דברית: שרש פרה ראש ולענה. שורש
 ש"י * מוסרחים - מאוסים כגלל מוסר. * כנס איש אשר הכל זיבור אחד.

אור החיים

יז. פן יש כנס וגו' ללכת לעבוד וגו'. כאן
 הזכיר הכתוב על מחשבת עבודה זרה
 שמזכיר כאומרו פן על אשר לבבו פונה ללכת
 לעבוד וגו':

אור בהיר

(יא) ולא אמר ויקר ועבוד. (ב) ומינת "פן" לא מעשה היא. (כא) פי' אח"ל שמתעבת ע"ו קרא הכתוב שורש וגו'.

הברית הזאת ואת האלה הזאת: כי
 את אשר ישנו פה עמנו עמד היום
 לפני יהוה אלהינו ואת אשר איננו
 פה עמנו היום: שלישי כ"א אתם ידעתם

לקט בהיר

רש"י

מידו וכנסו לידו של שאלו (תמ'): (יד) ואת אשר
 איננו פה. ואף עם דורות העתידים^(יז) לכוות (תמ' -
 שבעות ל"ט): (טו) כי אתם ידעתם וגו' ותרואו את
 מידו וכנסו לידו של שאלו (תמ'): (יד) ואת אשר
 איננו פה. ואף עם דורות העתידים^(יז) לכוות (תמ' -
 שבעות ל"ט): (טו) כי אתם ידעתם וגו' ותרואו את

כ) ופי' את אשר איננו עם אשר איננו, שאל"כ מי הוא זה
 אשר איננו פה, הלא אמר אחס לנבים כולכם וגו', ופירושו
 הפשוט שקבלו עליהם ועל זרעם דורי דורות, ולא רק
 כשזרעם יבואו לעולם יהיה עליהם דברית והאלה אלה
 העומדים עם קבלו עליהם לעשות ולהכין כל מה שניכלתם שהנאים אחריהם ישמרו תורת משה, וכן כל דור ודור (אורח"ח),
 ואין קושיא האיך יכול לזכות ברית עם מי שאינו בעולם, כי פשוט הוא שהאב יכול לקבל כל דבר על זרעו אחריו שכן הוא כל
 קבלת התורה, וכן בימי מרדכי קיימו וקבלו עליהם ועל זרעם, ולשון הרמב"ן הק': כי האב שורש והבן נצר משרשיו יפרח
 והזכיר השורש לומר כי הוא יכול להביא באלה הדורות הנאים עכ"ל, ור"ל בשבת קמ"ו. אמרו שאפילו מולייהו (שמות)

אור החיים

העומדים עם לקבל עליהם צעד הבנים:
 ז. כי אחס ידעתם וגו'. לריך לדעת לאיזה דבר
 נוחן הכתוב טעם כי אחס ידעתם^(יז),
 ורמב"ן ז"ל פירש שהוא טעם להאמור אחריו
 בסמוך פן יש כנס וגו'^(יח), והוא קלה דוחק להקדים
 טעם למה שעמיד לומר אחרי כן, ואולי שדיבר
 הכתוב בסדר זה להעיר דבר אחד, והוא כי לפי
 שהלריכס הכתוב להכנס לחייב עמדם גם הנאים
 אחריהם יאמר האומר ששורה הדין מנגדת הדבר
 שהרי אין חצין לאדם שלא בפניו ולא תועיל קבלה
 זו שיקבלו האבות על הבנים, לזה אמר כי אחס
 ידעתם וגומר ותרואו וגו' פירוש ראיחם שאינם אלא
 שקן ותועבה, ומעתה אינכם אלא זוכים להם
 לרחקם מחועבות הגוים ולבחור באלהים חיים
 ויכולים אחס לחייבם כמותכם^(יח), והוא מה שדקדק
 לקרותם שקוציהם וגלוליהם לומר שידעו והשכילו
 השפלתם ומאיכותם:

שהיה מדבר עמכם ואת אשר וגו' ומוצן הדבר שלל
 אחס לצדם הוא כורח וגו'. אכן כוונת הכתובים
 הוא שצא לחייבם לקבל עליהם דברית והאלה ועל
 זרעם הנאים אחריהם עד עולם^(יח), והוא אומרו
 ולא אחסם לבדכם פירוש לחייב אחסם לבד אני
 כורח אלא בין אותם שהם עמנו בין אותם וגו',
 ומעתה אם לא היה אומר אלא את אשר וגו' ואת
 אשר וגו' אנכי כורח לא היה נשמע אלא שה' מחייב
 גם הנאים אחריהם^(יח) אבל אינו מחייב את אשר
 ישנו עומד שם על זרעם אחריהם, ומאומרו לא
 אחסם לבדכם גילה כוונתו שצאלה עלמה שכורח
 עם העומדים שם מוסיף לחייבם על הדורות,
 ושיעור הכתוב הוא לא אחסם לבדכם אני מחייב על
 האומר אלא אף על דורות הנאים אחריהם, וזה לא
 היה נשמע אם לא היה אומר אלא את אשר וגו'
 ואת אשר וגו' אנכי כורח ברית, שהייתי אומר שהם
 דברי ה' על הנאים אחריהם לא שיתחייבו

אור בהיר

(יח) פירוש חייב יש עליהם לזכות על זרעם, ולעשות כל מה שניכלתם שגם זרעם יעמדו באמונת ועבודת ה' ב"ה. (טו) קשיילדו
 יהיו מחייבים הם על עמנם. (טז) הלא אדרבה, בשביל שידעו מיעוט ערך ע"ו שלהם עץ ואבן יש להם לקיים גם בלא ברית. (יז)
 פירוש נעבור שהייתם ככל אלו המקומות מש אני ששורש ונשאר בלב א' מכס עבודה זרה שלהם, ובאמת זה מדברי רש"י ז"ל, אלא
 שהרמב"ן ז"ל אמר עליו שיפה פירש. (יח) שהרי זכין לאדם שלא בפניו.

העומדים עם לקבל עליהם צעד הבנים:
 ז. כי אחס ידעתם וגו'. לריך לדעת לאיזה דבר
 נוחן הכתוב טעם כי אחס ידעתם^(יז),
 ורמב"ן ז"ל פירש שהוא טעם להאמור אחריו
 בסמוך פן יש כנס וגו'^(יח), והוא קלה דוחק להקדים
 טעם למה שעמיד לומר אחרי כן, ואולי שדיבר
 הכתוב בסדר זה להעיר דבר אחד, והוא כי לפי
 שהלריכס הכתוב להכנס לחייב עמדם גם הנאים
 אחריהם יאמר האומר ששורה הדין מנגדת הדבר
 שהרי אין חצין לאדם שלא בפניו ולא תועיל קבלה
 זו שיקבלו האבות על הבנים, לזה אמר כי אחס
 ידעתם וגומר ותרואו וגו' פירוש ראיחם שאינם אלא
 שקן ותועבה, ומעתה אינכם אלא זוכים להם
 לרחקם מחועבות הגוים ולבחור באלהים חיים
 ויכולים אחס לחייבם כמותכם^(יח), והוא מה שדקדק
 לקרותם שקוציהם וגלוליהם לומר שידעו והשכילו
 השפלתם ומאיכותם:

מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: כִּי וַיֵּלְכוּ וַיַּעֲבֹדוּ אֱלֹהִים
 אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם אֱלֹהִים אֲשֶׁר
 לֹא יִדְעוּם וְלֹא חָלַק לָהֶם: כִּי וַיִּתְרַאֲף
 יְהוָה בְּאֶרֶץ הַהוּא לְהַבִּיא עֲלֶיהָ אֶת־
 כָּל־הַקְּלָלָה הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה:
 כִּי וַיִּתְשֵׁם יְהוָה מֵעַל אֲדַמְתָּם בְּאֶרֶץ
 אַחֲרֵת כִּיּוֹם הַזֶּה: יֵהֵא הַנְּסַתְרֹת לִיהוָה →
 אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּגִלַת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד־עוֹלָם

דְּמִצְרַיִם: כִּי וַאֲלוּ וּפְלָחוּ לְשֵׁעוֹת
 עִמָּמָא וּפְגִידוּ לְהוֹן דְּחָלָן דִּי קָא
 יִדְעוּן וְלֹא אוּסְבָא לְהוֹן: כִּי וְהִקְפָּה
 רְגָא דִּי בְּאֶרְעָא הַהִיא לְאִתְרַאֲף
 עֲלֶיהָ יֵת כָּל לְוִסְיָא דְכְּתִיבִין
 בַּסֵּפֶרָא דְהַדִּין: כִּי וַיִּשְׁלַלְנוּן יֵי מֵעַל
 אֲרַעְהוֹן בְּרַגְוֹ וּבְחִמְתָּא וּבְחִמְתָּא
 רְגָו וַאֲלָלְנוּן לְאֶרְעָא אַחְרֵי כִיּוֹמָא
 דְהַדִּין: כִּי דְמִטְמָרִין בְּרַגְוֹ יֵי אֱלֹהֵנָא
 וְדִמְנָלְנוּן קָנָא וְלִבְנָנָא עַד עַלְמֵס

לקט בהיר

רש"י

ככה לא ידעום. לא ידעו בהם גבורת אלהותם: ולא חלק להם. לא נתנסו להלם (ויב' ע - פס"ו), ואונקלוס תרגם ולא אועיבא להון, לא העיבו להם שום עוברה, ולשון לא חלק, אותו אלוה שצחרו להם לא חלק להם שום נחלה ושום חלק: ויתשם ה'. כחרגומו ועלעליונו, וכן (וי"ב י"ג י"ד) הנני נוחשם מעל אדמתם: (לכה) הנסתרות לה אלהינו. ואם הכרחו לומר כן, שאין בה שום גנאי לעבוד אלהים חדש אם הוא באמת אלהים מו"ש (סה"ז), וזה נכון בעיני, שגם שם צפ' ראה בהכרח לומר כן אשר לא ידעת אתה ואבותיך, פירושו אדרבה שידעו אותה ואעפ"כ תקוה ותעבדו אותה משום שלא ידעו בה שום גבורת אלהות, וזהו הגנאי שכתב שם רבינו שעזבה מה שמקור לך אבותיך שהוא גלל מוסרת ולא אלהים, ורבינו שלא פירשו שם, משום שפשוט הוא ואין צורך, וכאן אומרו משום שמונת בפשט הכתוב אלהים לא ידעום וכמו שאמרנו בשם הרמב"ן הק', ופשוט שכן דעת האונקלוס באומרו דחלל די לא ידעונון (בר"א): (לד) ח"ל מדרש לקט טוב (פסיקתא זוטרתא) ולא חלק להם אצל לאומות העולם חלקם שנאמר (דבר' ד') אשר חלק ה' אותם לכל העמים עב"ל, וא"כ יהיה פ"י הכתוב ולא חלק (הקב"ה אותם) להם (לישראל), ועיין שם צפ' ואחטקן שמיאן רבינו לפרש כמשמעותו הפשוט שנתן הקב"ה את אלה השמים להאומות כדי לעבדם, אלא מפרשו צפ' פירושים אחרים (עיי"ג) אשר לא שייכים כאן במה שלפנינו, ואפשר שזוונת רבינו לפרשו כאן כמו שפירשו הרמב"ן הק' ולא חלקם ה' אלהי אבותם להם שלא נתן אותם שרים על ישראל כאשר שמש על האומות עב"ל: (לז) מביא דעת האונקלוס, משום שלפי פירושו הראשון חקר מן הכתוב צ' חיות כ"ל שהל"ל ולא חלק ה' אותם להם, והאונקלוס לבדו לא די לרבינו שהל"ל ולא "חלקו" להם בלשון רבים שהרי הכתוב מדבר מאלהים רבים וישתחו "להם" אשר לא "ידעום", לזה הביא דרך הראשון שחיתת חלק שייך על הקב"ה (מ"ל): (לה) פ"י ורקן והשליכן, וחסר הנו"ן שנכלע

אור החיים

כה. הנסתרות וגו' והנגלות. פירוש הוא שהנסתרות לא יחייבו בהם אצל הנגלות קיימו תשובה ישראל למשה, וקבלו עליהם הערבות, ואומרו ולבנינו עד עולם

אור בהיר

גב) היל"ל למעלה לעבדו בברית ה' על הנגלות, ולא הו"ך לומר כל הפסוק הזה. ג) וסוף מדרכיו חן לו שחר לדבר זה, בניס

בְּנִיכֹן דִּי יְקוּמוֹן מִבְּתְרִיכוֹן וּבְר
 עִמָּמָא דִּי יֵימִי מֵאֶרְעָא רְחִיקָא
 וְחִזוֹן יֵת מִחְתָּא דְאֶרְעָא הַהִיא
 וַיֵּת מֵרְעָהָ דִּי אִמְרַע יֵי פַה:
 כִּי נִפְרַתָּא וּמִלְחָא יִקְדַּת כָּל
 אֲרַעָה קָא תוֹרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא
 יִסַּק פַּה כָּל עִסְכָּא כְּמַהֲפִכְתָּא
 דְקָדָם וְעַמְרָה אֲדָמָה וְצִבּוּיִם דִּי
 חִפְףָּה יֵי בְרַגְוָה וּבְחִמְתָּה:
 כִּי וַיִּמְרוּן כָּל עִמָּמָא עַל מַה
 עִבְר יֵי בְרִין לְאֶרְעָא הַהִיא מָא
 חִקוּף רְגָא רְבָא דְהַדִּין: כִּי וַיִּמְרוּן
 עַל דְשִׁבְקוּ יֵת קָמָא דִּי אֱלֹהָא
 דְאִבְהִתְהוֹן דִּי גוֹר עִמְהוֹן
 בְּאִפְקוּתָהּ יֵתְהוֹן מֵאֲרַעָא

הַאֲחֵרוֹן בְּנִיכֹם אֲשֶׁר יְקוּמוּ מֵאֲחֵרֵיכֶם
 וְהַנְּכַרִי אֲשֶׁר יָבֹא מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה וְרָאוּ
 אֶת־מַלְכוּת הָאָרֶץ הַהוּא וְאֶת־תַּחֲלָאִיהָ
 אֲשֶׁר־חָלְלָה יְהוָה בָּהּ: כִּי נִפְרִית וּמִלְחָה
 שָׂרְפָה כָּל־אֲרַעְיָה לֹא תוֹרַע וְלֹא
 תִצְמַח וְלֹא־יִעֲלֶה בָּהּ כָּל־עֵשֶׂב
 כְּמַהֲפֹכֶת סָדָם וְעַמְרָה אֲדָמָה כְּתוּב
 וְצִבּוּיִם קָרִי וְצִבּוּיִם אֲשֶׁר חִפְףָּה יְהוָה
 בְּאִפּוֹ וּבְחִמְתָּהּ: כִּי וַאֲמָרוּ כָּל־הַגּוֹיִם עַל־
 מַה עָשָׂה יְהוָה כִּכְהָ לְאֶרֶץ הַזֹּאת מַה
 חָרִי הָאֵף הַגָּדוֹל הַזֶּה: כִּי וַאֲמָרוּ עַל
 אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵי
 אֲבֹתָם אֲשֶׁר פָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאֹ אוֹתָם

אור החיים

לכל את אשר הפליא ה' עשות בעיר ההיא, וכל מאמר זה"ש) הוא כנגד חלוקה ראשונה שהזכיר הכתוב פן יש בהם איש וגו' או משפחה או שבט וגו' ללכת לעבוד וגו', לפי שהקלות שיחד עד עתה היו כנגד חלוקה צ' בעל שורש פורח ראש ולענה וכבר מחה את שמו מחתה השמים ומכאן הוא מתחיל עונש הראשון וראו את מכות וגו', ואמרו על אשר עזבו וגו' וילכו ויעבדו וגו' כרשום בתחילת המאמר ללכת לעבודי, ולזה לא אמר ומחה ה' את שמשם) אלא שממון ארצם ולהגלותם מעל אדמתם וישליכם אל ארץ אחרת וגו':

אור בהיר

בז) פ"י לא די לומר הדור האחרון, אלא הו"ך לפרש שהוא בניס. ב) פ"י ובה מיישב לדרכינו, שאין חיתת אלא על הנכרי והוא לשון יחיד, למה אם כן אמר וראו לשון רבים, גם ואמרו כל הגוים לשון רבים. ב) פ"י ואין חיתת וראו נמשך על הדור האחרון, אלא על הנכרי, ואת הוא"ו של והנכרי אין פירושו שגם הוא יאמר, אלא פירושו שגם הנכרי יראה ויאמר. ב) פ"י פירוש ודקדק לומר כל הגוים הגם שלא אמר כן אצל וראו, וגם מיוסר הוא שמדבר בגוים, ודי לומר ואמרו על מה עשה. ב) פ"י פסוק כ"א ואמר הדור וגו' עד סוף הענין. ג) הא ק"ר ראה שחזר לתחילת המאמר, שגם שם וגם כאן נאמר ללכת לעבוד. ג) פ"י שאין עונש מרובה כ"כ.

לעשות את כל דברי התורה הזאת:
רביעי שני כשחן מחוברין ל א והיה כייבאו
עליה כל הדברים האלה הברכה

לקט בהיר

כמשפטו מחמת קישוי המצוא (ראב"ע): טל ר"ל כל
זאת חסר מן הכחוש ושאר זכה ומוזן מעמנו
(רא"ם): מ פירש"י הנקודה לימדקן דהאי דכתיב
הנגלות לנו ולבנינו לא עד הנה נהגה מדה זו אלא מכאן
ואילן דכל נקודה למעט דקך לא ענש את אחריים על עונשין
שנגלו עד שעברו את הירדן עכ"ל, ויש כאן י"א נקודות
כנגד אותיות של ל' ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה'
הנגלות לה' אלהינו (חורס), וזו שיטת ר' נחמיה שס
בטנהדרין, והש"ס כתב כאן מלאכי בשם מהר"ן וכבר כתבו
כן החוס' שס בטנהדרין:

אור החיים

כאן קבלו עליהם ועל זרעם אחריהם כמו שהתנה
משה בפסוק ולא אחכם וגו' כמו שפירשנו:
(ד) א. ודיה כי יצואו עליך כל הדברים וגו'.
לר"ך לדעת למה הולך לומר כל
הדברים האלה ולא הספיק באומרו כי יצואו עליך
הברכה והקללה אשר נתתי לפניך, ואולי שיכוון
על דרך אומרו ז"ל במסכת ברכות (כ"ד.) חייב
אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה,
והעמידוהו בגמרא (שם ס"ג) לקבל הרעה בשמחה
כדרך שמחה על הטובה, והוא אומרו והיה
שהוא לשון שמחה כי יצואו עליך כל הדברים
חקבלם בשמחה בהשואה יחד הברכה והקללה,
ואם היה אומר כי יצואו עליך הברכה והקללה
אשר נתתי לפניך היה נשמע הכחוש על זה הדרך
והיה שהוא השמחה כי יצואו עליך הברכה, ותיצת

אור בהיר

עד עולם מאן דבר שמה. (כ"ד) פי' זה ודאי שלא די לומר הברכה והקללה, ארובה לניין באיזה ברכה וקללה מדבר, והוא מה שאמר
בפרשה זו ובפרשה חנוה, אבל למה לניין אומר ב' פעמים, א' כל הדברים האלה, וב' אשר נתתי לפניך. (כ"ד) שעל ידי הרעה
תמחק עונותיו והוכשר לדבק באלקים חיים. (כ"ד) על כן הקדים לומר כל הדברים האלה שכלל בו גם הקללה, ובהכרח אם כן לומר
שהשמחה חזר גם על הקללה. (כ"ד) שלפי דרך הא' שכתבנו חזר לומר כל הדברים האלה, אבל מאחר שאמר זאת למה עוד
סימן ב' אשר נתתי לפניך לניין באיזה ברכה וקללה מדבר. (כ"ד) ויהיה פירושו כל הדברים האלה כל הברכות האלה.

והקללה אשר נתתי לפניך והשבת
אל לבבך בכל הדברים אשר הדיחך
יהוה אלהיך שמה: ב ושבת עדיהוה
אלהיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי
מצוה היום אתה ובניך בכל לבבך
ובכל נפשך: ג ושב יהוה אלהיך את-
שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל-

יהבית קדמך ותתוב לקבך בקל
עממיא די אנלך יי אלהיך לתמן:
ב ותתוב לדחלתא דיי אלהיך
ותקבל למימרה ככל די אנא
מפקדך יומא דין את ובניך בקל
לקבך ובקל נפשך: ג ויתוב יי
אלהיך ית שבי נקודתך וירחם עליך

לקט בהיר

(א) שהוא פועל יוצא שפירושו השיב את אחריים, משא"כ שב
פירושו שהוא בעלמו ישוב, וכן ושנמי שבות מואב ולא אמר
והשבותי: (ב) ולפי"ו פי' "אח" שבוך עם שטוק, וכן
יהיה לפי דרך השני, וכל זאת לפרש ושכ הראשון שכתבו,
אבל ושכ וקבץ פירושו וחזר וקבץ, שכר היית מקובץ
בארץ הק' ואחר שיפיק חזר וקבץ, ובה אחי שפיר צ'
פעמים ושכ הראשון על השנייה הק' והשני על

רש"י

עליהם את השבועה כבר גרוזים ובהר עיבל ונעשו
ערכים זה לזה (סנה"מ"ג) (ג) ושב ה' אלהיך את
שבותך, היה לו לכתוב והשיב את שבותך רבותינו
למדו מכאן כצרכו שהשיבה שרייה עם ישראל
בלת גלותם וכשנגאלים הקטיב גאולה לעלמנו*
שהוא ישוב עמכם (מגילה כ"ט), ועוד יש לומר שגדול
שינוי שחזרת * בעצמו.

אור החיים

והוא כי יוכלו בהטיבו מעשו לפני ה' ב"ה הברכה
אשר תסובצו ועת אשר יסור מני אורח החיים
הקללה אשר תבואהו ומח יוכל להשיב אל לבו, כי
זולת מצחן הברכה שיהיה זה בעשות רצונו יחברך
לא ידויק סיבת הקללה שהוא ללד עוזבו את ה':
והשבות אל לבבך. פירוט ללד שהרשעים
לצבם טועה לזכ אמר והשבות אל
לבבך שיהיה הטועים (כ"ד) דרך לא טוב, ואומרו בכל
הגוים וגו' (כ"ד) פירוט ככה טענת היותו גולה ויודח
בכל הגוים (כ"ד), ויאמר ללבו ראה מה גרמו מעשי
הרעים וידע כי רע ומר עוזבו את ה', והוא אומרו
והשבות אל לבבך בטענת כל הגוים אשר הדיחך ה'

אור בהיר

(כ"ד) ובברכה אחת מהקב"ה יכול ללד עליו כל הברכות הנמלאות בעולם. (כ"ד) מה ענין ברכה וקללה כאן, העיקר שכל להשימיענו
בפרשה זו הוא ענין התשובה, שגם אחר שיתחט אס ישוב ה' מקבלו. (כ"ד) שזה תשובה מעולה, שנתעורר מעמנו בלי יסורין
והכרת. (כ"ד) והחלוקה ראשונה נשמע ממה כל שכן. (כ"ד) ולא אמר מה ישוב אל לבו. פי' כי סיבת לבבך הוא לשון
רבים, וטעה ב' הלבנות טועים, ודרך לענות תשובה בין ללד ימין בין ללד שמאל. (כ"ד) ולבאזה אין לברך זה שמה, שהי"ל בארץ
הגוים. (כ"ד) ויהיה הפירוש ב"ה של כל עמ, כלומר יבא תשובה אל לבו עם טענת כל הגוים, כלומר אשר הדיחך בכל הגוים, לא

שורך טבוח וגו'. כל התוכחות גנחות ברכות בתוכן כמו שאמרו רז"ל. ושמעתי פסוק זה אם תקראנו למפרע הוא ברכה, וכך סדרו. מושיע לך ואין לאויביך נתונות. צאנך לך ישוב. ולא מלפניך גזול חמורך. ממנו תאכל ולא לעיניך טבוח שורך. (נחל קדומים)

הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה. פירוש אם היצר הרע שהוא גר בקרבך כמו שנאמר ויבא הלך לאיש העשיר - יעלה עליך, שישלוט בך ויתגבר עליך ותשמע לו, תרד מטה מטה גימטריא גיהנם. לקוטים כתיבת יד.

(נחל קדומים)

אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת. מצות עשה רמ"ח הם בת"ת, ושס"ה לא תעשה הם במלכות, וזה שאמר הכתוב אם לא תשמור, לא תעשה, לעשות, מצות עשה, את כל דברי התורה הזאת מלכות, הכתובים בספר הזה ת"ת, וקיומם יהיה ליראת ה' (הוי"ה אנתות בשילוב) מר זקני הרב בספר חסד לאברהם עין יעקב נהר מ"ג: (ודע שאני הדל היה רשום ברעתי הקדמה זו רהעשין בז"א הלאוין במלכות, ובקונטרס צוארי שלל בהפטרות האזינו כך כתבתי שהיה רשום ברעתי, הן אמת חפשתי בתוכות כתיבי רבינו הארי"ל זצ"ל ולא מצאתי הדבר בכיורו, והעמדותי הדבר בטעם לצ"ר. והן עתה שש אנכי כי מצאתי בכיורו כמו שהיה רשום ברעתי תהלות לאל יתברך).

(מדבר קדומות ערך מצות)

כל ח"י. גימטריא צ"ח, כי צ"ח קללות בתוכחה, וכלן נתקיימות בישראל, שנאמר (ישעיה מ, ב) כי מלאה צבאה, (צבאה בגימטריא צ"ח) לכך היו מקריבין כנגדן צ"ח כבשים בסוכות להגן עליהם, וכנגדן התורה נדרשת בצ"ח פנים, מ"ט טהור ומ"ט אינו טהור, ולכן צ"ח פעמים יצחק בתורה להגן עליהם. צ"ח פסוקים בצו את אהרן שיכפר עליהם הקרבנות, ולעתיד יתהפכו כלן לטובה ולששון, נגילה גימטריא צ"ח. היינו נגילה ונשמחה כך צ"ח קללות בתוכחה. ואם תחשוב גם כל חלי וכל מכה לשתיים הרי מאה. כנגדן חייב לברך מאה ברכות. וכתוב הנה כי כן יבורך גבר ירא ה' (כי כן בגימטריא מאה). וכן נאם הגבר הוקם על, (על בגימטריא מאה) וכן תפלה למשה איש האלהים משה איש האלהים ר"ת מאה. כי זה כל האדם, כל האדם גימטריא מאה. גאוני קמאי אשכנו בספר רבינו אפרים.

ומה שאמרו צ"ח פעמים יצחק בתורה להגן עליהם, אתיא כמו שדרשו במדרש ודורשי רשומות, וארא גימטריא יצחק, הוא נתן ש' משמו כדי שיצאו ברדיו. הוא היה מתפלל למעלה בפי החירות להציל לישראל כמו שכתב בספר מנוחה, וראו אותו לישראל. ואפשר שהיה מתפלל דידע דמדת הדין תקטרג במרה להחזירם כמו שאמרו בזהו חדש נחמו נחמו גימטריא יצחק. לעתיד לבא הוא יליך בעד ישראל בני ולא בניך. דל עלי לילותא וכו'. באופן כי הוא זרוע עם גבורה להגן על ישראל, ויתמתקו הדינין בשרשם.

מה שכתב דמאה ברכות נגד מאה תוכחות, כ"כ הרב כתנות אור מדרנפשיה. וכוון לדעת גדולים. וכבר כתבתי בקונטרס קשר גודל סס"ה דכ"כ רבינו הרקח סי' ש"ך. (נחל קדומים)

פרשת נצבים

אתם נצבים. אפשר נצבים היום כלכם ר"ת הנך, שהם אותיות שאין להם זוג בא"ב דאטב"ח*, ובהם משפחת כנסת ישראל להקב"ה "הנך" יפה דודי, והוא משבחה "הנך" יפה רעיתי. (נחל קדומים)

אתם נצבים היום כלכם וכו' למען הקים אותך היום לו לעם וכו'. פירש"י ז"ל לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלה, התחיל משה לפייסם אתם נצבים וכו', כיום הזה שהוא קיים וכו' עיין שם. ואפשר לפרש במה שכתוב בזהו והביאו הרב כתנות אור פרשת יתרו, דאומות העולם הם תחת השרים, ומעביר השר בחטאתם ואחר כך האומה, וכך היא המדה יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה, אבל ישראל שהם עבדי ה' והם תחת רשותו יתברך דוקא, אם כן כביכול כמו שהוא חי וקיים גם אנחנו עמו וצאן מרעיתו קיימים, ואי אפשר לעשות כליה בישראל ח"ו עיין שם באורך.

אמור מעתה כאשר דאה משה רבינו ע"ה לבן של ישראל ירא וחרד על התוכחות שמא יכלו ח"ו, פתח בנחמה אתם נצבים היום, כיום הזה שהוא קיים, ולא יצוייר כליה בכס. וסיים למען הקים אותך היום לו לעם והוא יהיה לך

אתם נצבים. אתם אותיות אמת. נצבים לשון נטיעה, וכן תרגום של ויטע ויצב. כלומר אתם נטועים נטיעה של אמת, שנאמר ואנכי נטעתוך שורק כלו זרע אמת, זרעו של יעקב דכתיב תתן אמת ליעקב.

דבר אחר זרע אמת רמו לאותיות התורה, שראשן א' ואמצען מ' וסופן ת' והוא אמת. ריש מא' עד מ' (חוץ מאות מ) י"ג אותיות וממ' עד ת' י"ג אותיות (חוץ מאת מ) והן אותיות אברהם יצחק יעקב י"ג אותיות, והם בגימטריא אחד, שהיו האבות מיחדים שמו של הקב"ה.

ד"א נצבים, שרים, כמו הנצבים אשר לשלמה. רבינו אפרים ז"ל. ועוד האריך. (נחל קדומים)

אתם נצבים. אתם אותיות אמת, בזכות יעקב אע"ה דכתיב תתן אמת ליעקב. ובזכות אבות במעמד שלשתן אברהם יצחק יעקב ס"ת קמ"ב גימטריא נצב, ובזכותם בא שפע מחמשים שערי בינה כמספר ים, להגין עליכם. וזהו אתם נצבים, שיש לכם מצב והעמדה בזכות אבות, וגם בזכות קבלת התורה שנקרא אמת, שבזכות שקבלו ישראל התורה על הקבלה לכד נתקיים העולם, כמו שכתבו התוספות פרק קמא דעבודה זרה, ומדה כנגד מדה השעולם מתקיים בשבילכם, אתם נצבים. ורמו אתם אמת, שהיא התורה הנקראת אמת.

(חומת אגף)

* א"ב דאטב"ח הוא באופן זה, א-ט בגימטריא עשר. ב-ח בגימטריא עשר ג-ז בגימטריא עשר ד-ו בגימטריא עשר. ה אין לה בן זוג, וכן בעשרות י-צ בגימטריא מאה וכו'. ג אין לה בן זוג. וכן במאות ק-ץ בגימטריא אלף (כי אותיות מנצפ"ך סופיות הם נחשבות באופן זה. ד חמש מאות ה שש מאות וכו'), ואות ך אין לה בן זוג.

עיונים

קבא

פנחס

דף ר"ל ע"ב

פרשת

שייך לדף רל"א ע"ב
 אשת מדינים וכעס דשלטא
 איהי על דכורא דילה וכו' ז"ל
 בוחר הרקיע: הנה כבר ידעת כי
 ספרי היסוד הוא למעלה מן הטקס
 מלכות והוא הנותן לה שפע ומזון
 בסוד והיה האוכל לפקדון לארץ
 ר"ל לפקדון ליסוד ליתן לארץ
 מלכות וממנה נמשך השפע
 לתחתונים. והוא ימשול בה כי
 היסוד הוא למעלה ומשול עליה.
 ובסטי"א הוא להיפך כי שלטא היא
 על דכורא דילה בסוד ומצח אשה
 זונה וכו' אַתְּנַבְרַת על בעלה.

בעתו הא חד זה המזון של העשירים שנותן מאכל מרובה כעתו הרי אחר תרין שנים דכתיב
 ומשביע לכל חי רצון דא מזונא דמסכני דאינון שבועין מרצון ולא מגו מיכלא סגני
 זה המזון של העניים שהם שבועים מרצון ולא מתוך מאכל מדוכה תלת שלוש דכתיב פותח את
 ידך דא תקפא לההוא אתר דבפתיתו ידיו נפקת רצון ושבעא לכלא זה חזק למקום
 ההוא שכפתיתו ידו יוצא רצון ושבע לכל תו הכי אוליפנא דלא איהו אלא תרי זמני בגין
 מזונא ופרנסה בכל יומא דאלין חיובא על בר נש עוד כך למדתי שלא הוא אלא שתי
 פעמים משום מזון ופרנסה בכל יום שאלו חיוב על האדם ואי אמר יתיר לאו בגין חובה איהו
 אלא בגין שכחא גו תושבתן ואם אמר יתיר לא משום חובה הוא מלא משום שבת תוך
 השבחים דזמירות דרוד מלכא מאי טעמא בגין דפרנסה לא חוי למשאל אלא בתר
 צלותא מה הטעם משום שפרנסה לא ראוי לשאל אלא אחר התפילה ופרנסה דמאריה ופרנסה
 של אדונו מלכא ייכול בקדמיתא ולבחר ייכלון עבדיו המלך יאכל בתחילה ולאחר יאכלו
 עבדיו הה"ד שיר ה' באתי לגני אחתי כלה אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם
 חלבי לבתר אכלו רעים אכלתי יערי דא צלותא דמיושב זה תפילה של מיושב עם
 דבשי דא קריאת שמע אכלתי יערי דא צלותא דמיושב ההוא יער לבגון יוצר אור
 והאופנים וחיות הקדש כל הני אקרון יער אילני ונציבין דכיה כל אלו נקראים יער
 אילנות ונטיעות שבו עם דבשי דא קריאת שמע דאיהו מתיקו רכלא בכמה צופין
 ומתיקין שהיא מתוקה מכל בכמה צופים ומתיקות שתיתי ייני דא צלותא דמעומד זה תפילה
 של מעומד משיכו דיינא עלאה דאתנמר משיכה של היין העליון המשומר ודא בשלוש
 ברכות ראשונות עם חלבי אלין אינון אלו הם שלשה ברכות אחרונות ואתכלילין אלין
 באלין ונכללים אלו באלו עד כאן מיכלא דמלכא לבתר דאכל מלכא ע"כ מאכל של המלך
 לאחר שאכל המלך אכלו רעים לעילא למעלה שתו ושכרו דודים לתתא למטה ועל דא
 לית חיובא דמזונא אלא לבתר צלותא ועל כן אין חיוב של מזון אלא לאחר התפילה
 בצלותא דמנחה קדם צלותא מאי טעמא בגין דער לא אשתכח דינא קשיא בעוד
 דאנפין דמלכא נהירין ימא בתפלת המנחה קדם התפילה מה הטעם משום שער לא נמצא דין
 קשה בעוד שהפנים של המלך מאידים יאמר תהלה לדרוד כהאי סדורא דמזונא דלבתר
 רדינא שריא ותלי על עלמא לא שעתא איהו אתא רבי פנחס ונשקיה כזה הסדר של
 המזון שלאחר שהדין שורה ותלוי על העולם לא שעה היא בא ר"פ ונשקו.

אמר רבי יהודה לימא לן מר מלין מעליתא יאמר לנו הארון דברים מעולים דראש השנה
 פתח רבי שמעון ואמר מלכים ב' ד' ויהי היום בכל אתר בכל מקום דכתיב ויהי איהו
 צער ויהי בימי צער ודאי ויהי היום יומא דאית ביה צער ודא איהו יום שיש בו צער

נפש

ביאור המאמר

ידיד

וירא דף קמ"ו ע"ב אמר כי במקום שאמר ויהי סתם הוא
 צער אך לא גרול. אמנם ויהי בימי או ודאי הוא צער
 גרול. אמנם כאן שאומר ויהי היום הוא ממוצע ובנינו
 אחר שלא אמר בימי. והצער הוא כי הוא יום הרין, אך
 כיון שאפשר שינצלו לפיכך הוא ממוצע. והוא כי יום ר"ה
 לרמו בנבורה דינא קשיא כי המלכות נקראת שנה
 ותבורה ראש שלה כי משם נאצלה. ע"כ. וכן מש"כ
 כאיוב ויהי היום ויבאו בני אלהים היינו הכית רין
 כרלקמן. וז"ל הרמ"ק: והנה יש מין מלאכים כחיכל וכות
 ונקראים בני האלהים כלומר נאצלים משם. אלהים נבורה.
 כי הם ע' דיינין כחיכל וכות כנוכר כפ' פקודי. ואומר
 להתייצב על ה'. ר"ל מה הוא עיקר ישובם שם, הוא על
 ה' כלומר לראות על עסקי ה' הוא המוכבר את השם לתת

היכל קדש קדשים כולל כחכ"ר, והיכל התחתון שהוא
 היכל לבנת הספיר כולל יסוד ומלכות, כמבואר שמו"ו
 פ"א. ע"כ מהרעיא מהימנא.
 א"ד יהודה לר"ש, לימא לן מר מאלין מלין
 מעליתא דר"ה גלה לנו תרב מסורות של ענייני ר"ה
 פתח ר"ש ואמר מה שכתוב אצל אלישע הנביא
 ויהי היום נאמר על יום ר"ה כמפרש ואיל בכל
 אתר דכתיב ויהי, איהו צער היינו צער קצת,
 ובמקום דכתיב ויהי בימי, צער ודאי הוא צער גרול,
 אם כן מש"כ כאלישע ויהי היום, יומא דאית ביה
 צער היינו יום הרין שדנים בו העולם ודא הוא ר"ה
 שהוא יומא דאית ביה דינא קשיא בו' שבו גירון
 העולם. וז"ל הרמ"ק: א"ר יהודה לימא לן וכו'. עיין פ'

עילת
 עילות
 ר בכל
 אין בו
 תחזיא
 גלינות

ה: של
 רועת
 רי' ג'
 חתים
 אתחזי
 רחמים
 והאי
 אבהן
 אבהן
 חשבון
 אמר
 גן כל
 דאתי
 מזונא
 של כל
 בשר
 למה ג'
 אתר
 ואחר
 ים כאן
 א סגני

ר יהיה
 ועתה
 כועת ה'
 שמשא
 ש אחוי
 ות עם ג'
 ענפי
 ולהנין
 אלו ת'
 יי שהוא
 היסוד,
 מסמורין
 מראות
 מראות
 שיש רק
 יין שהוא

דינא עילאה דאיהי קשיא ז"ל
 הרמ"ק: גבורה בשיתוף ג' אבות
 שהוא סוד ב"ד עליון. דינא תתאה
 דאיהי רפיא מלכות בשתוף נח"י
 שהוא ב"ד התתון והיינו סוד אל
 אלהים ה' אל אלהים ה' תרי ומני.
 והכי קאמר דוד אל אלהים ה' דבר
 ויקרא ארץ דהיינו בד תתאה.
 יללתא תרועה גבורה שלשה
 שברים מלכות. ענין זה דאי פלגא
 לדבריו בתיקונים דקאמר תרועה
 תיית שברים גבורה ובמקום אחר
 פירש סתם תרועה ושברים גבורה
 ומלכות ואותו הלשון שקול הוא
 בפי אמור. ולפי הנראה אם נפרש
 תרועה במלכות כפי הנראה מפשט
 לשונו בפי אמור יהיה אפשר לתקנו
 עם דבריו בתיקונים כי תרועה
 מלכות שעם הת"ת ולעולם תרועה
 במלכות. אמנם אם נפרש כדבריו
 הנה תרועה גבורה שברים מלכות
 אפשר לומר כי תרועה מלכות לכך
 שברים בגבורה ובגבורה נקשרת עם
 הת"ת לכך תרועה בת"ת. וזה קשה
 מאוד. והיותר צדק כתבתי בפי
 התקיעות. גותי נח רפיא שלא
 נתחוק עדיין הכאב הרבה. אמנם
 חיללה הוא כהתחוק הכאב דהיינו
 דינא קשיא וממציאות העני הביא
 חביא רחמי.

זה הוא ראש השנה יומא דאית ביה דינא קשיא על עלמא יום שיש בו דין קשה על
 העולם ויהי היום ויעבר אלישע אל שונם יומא דראש השנה הוה ובכל אתר יום של
 ר"ה היה ובכל מקום ויהי היום דא ראש השנה איוב א' ויהי היום ויבאו בני האלהים
 יום ראש השנה הוה.

בכל זמנא תרין יומין אינון מאי מעמא בכל זמן שתי ימים הם מה המעם בגין דלהוי
 יצחק כליל דינא ורחמי תרין יומין ולא חד דאלמלא ישתבח יחידאי יחריב עלמא
 כדי שיהיה יצחק כלול רין ורחמים שתי ימים ולא אחד שאלמלא ימצא יחירי יחריב העולם ועל דא
 כתיב תרין זמנין שתי פעמים ויהי היום ויהי היום ויבאו בני האלהים אלין בית דין
 רבברא אלו בית הדין הגדול בני האלהים ודאי בנוי דמלכא קריבין לגביה ואינון שבעין
 ממנן דסחרין תדירא למלכא בנוי של המלך קרובים אלו והם שבעים ממננים שסוכבים חמיר
 למלך ואינון חתכין דינא על עלמא והם חותכים רין על העולם להתיצב על ה' וכי על
 ה' קימי אלא בשעתא דאלין קימי על דינא דינא קדמאה דכלא ביה אלא בשעה שאלו
 עומרים על הדין דין הראשון שהכל בו מאן הוא מי הוא רלא יוקיר לשמא דקב"ה ודלא
 יוקיר לאורייתא ולעבדיו שלא מכבד לשם של הקב"ה ושלא מכבד לתורה ולעבדיו אוף הכי
 מאן הוא דלא חייש על יקרא דשמא קדישא דלא יתחלל בארעא מאן הוא דלא
 חייש ליקריה דקדשא בריך הוא מאן הוא דלא שוי יקר לשמא דא אף כך מי הוא
 שלא תישש לכבוד של השם הקדוש שלא יתחלל בארץ מי הוא שלא חושש לכבוד של הקב"ה מי
 הוא שלא שם כבוד לשם זה ויבוא גם השטן בתוכם גם לרבות ההוא נוקבא ריליה אוף
 הכי הנקבה הדיא שלו אף כך להתיצב על ה' דאיהו חייש נמי ליקרא דשמא דא שהוא
 חושש גם לכבוד של שם זה.

הכא
 אחד ז'
 לכפר
 רב ה
 וטוב
 צדיק
 רשע
 בשעו
 בשעה
 דאלק
 דכתיו
 השנה
 העולם
 משמו
 ומקמח
 העולם.
 כמה
 חמאוי
 ליה ק
 בלברו
 תהלים
 לעשוו

ועל ה'
 צדיק לו

לדוש בו
 ה. והירין
 ית' כי יוד
 קס"ג ע"ז
 קדמאין
 היה ומתי
 במסכת ז'
 אשכחין
 דאית צ'
 מ"ט צדי
 שממעט
 הנביא שז'
 מיעוט עונ
 שאין לו ע'
 רשע וז'
 בעוה"ז א'
 אליהו הנב'
 לו היינו כו
 וצדיק ופנו
 או צדיק

נפש ביאור המאמר ידיר

לו שכר או להיפך. כי דין זה הוא הראשון שבכולם. **בכל**
זמנא ר"ה הוא תג שחמדי יש בו שני ימים, גם בארץ
 ישראל. ו"ל הרמ"ק: ואמר כי בא"י לעולם אינן עושין רק
 יו"ט ראשון ובחול"ל ב' יו"ט אבל ר"ה אפילו בא"י עושים
 ב' ימים ואפי' בומן שביחמ"ק היה קיים, רוב השנים היו
 עושים ב' ימים לפי שהוא חרש שהירח מתחבט בו. והיו
 נוהגים אותו היום קדש ולמחר קדש כנוטר בגמרא. ואמר
 כי לכן נזכר ב' פעמים ויהי היום בכל התורה כנגד ב' ימי
 ר"ה. ולקמן יחבאר המעם כי יום ראשון רמוז לדינא קשיא
 גבורה ולכן בא יום הדין ב' מלכות שהוא רפיא שלא
 להחריב העולם. וצ"ע האך היו עושים לפעמים יום א'
 ר"ה כרכב הרמב"ם היבא דאחי קורם חצות. וז"ש
תרין יומין אינון ו"ל המקדש מלך: ובכל זמנא תרין
 יומין אינון, ג"ב בין בחול"ל בין בא"י. ואי אפשר לומר
 (שככל זמנא היינו) בכל זמן, שהרי קודם ריב"ז לא היו
 עושים רק יום אחד כדאיתא במסכת ר"ה. וצ"ע, אך היה
 קודם לזה (היינו לפני זמנו של ריב"ז) שעשו רק יום אחד)
 יצחק יחידאי. ואפשר כי קודם לא היה שום פחד. מה
 שא"ב עתה בגלות רלהוי יצחק כליל דינא ורחמי. פי'
 שיום אחד דר"ה דינא קשיא, ויום ב' דינא רפיא. עכ"ל.
ושאל מאי מעמא ר"ל מדוע בשאר החגים בא"י הוא
 יום אחד בלבד. ומתרין בגין דלהוי יצחק שהוא כחי'
 ר"ה כליל דינא ורחמי והיינו תרין יומין ביום
 ראשון הדין הוא קשה וביום השני הדין הוא ברחמים
 דאלמלא ישתבח יחידאי אם היה רק יום אחד ר"ה
 יחריב עלמא היה העולם נחרב מחמת דין הקשה
 וע"ד כתיב ב' זמנין לכן נאמר פעמים ויהי היום

יהי היום פעם באלישע ופעם באיוב.
 כתב האר"י שעה"כ דרוש ב' דר"ה, הפעם שעושים ב'
 ימים ר"ה גם בא"י, כי ביום ראשון אנו מעלים את
 הפנימיות שהם בחי' הנשמות דר"א, וביום ב' אנו מעלים
 אף בחי' החיצוניות, לכן ביום א' הוא דינא קשיא כי עדין
 לא נתבסמו העולמות, אך ביום ב' מאחד שכבר ביום א'
 נתעלו הפנימיות, יבולים ביום ב' להעלות גם את
 החיצוניות, ולכן נקרא יום ב' דינא רפיא, עיי"ש, ועיי' עוד
 לקמן. ובמק"מ: פשוטו הוא לומר כי יום ראשון סוד דינא
 דמלכותא, ויום ב' ה"ם ת"ת ישראל. ושניהם גרמיוס
 כפסוק כי חק לישראל הוא. חק כסוד מש"ה ותתן טרף
 לביתה וחק לנערותיה. ומשפט הוא קו הרחמים. ואם
 היה ר"ה יום אחד היה כל העולם כולו ברין. ולכן צריך
 להיות שני ימים כדי לחבר עמה הרחמים שהוא המשפט.
 עכ"ל.

ויבאו בני אלהים, אלין בית דין רבברא כו'
 ואינון שבעין הם השבעים מנהדרין של מעלה ואינון
 חתכין דינא כו' הם הפוסקים את הדין על העולם
 להתיצב על ה' משמע שעומרים לדון את ה' ח"ו
אלא כו' פחדשו שעומרים לדון בשביל כבוד ה' וכבוד
 תורתו, דהיינו את מי שלא חש שלא יתחלל שמו בארץ
 כרמפרש ואיל ויבא גם השטן שהוא ח"מ גם
 לרבות הדיא נוקבא ריליה בת זוגו ששניהם באים
 לקמח. אוף הכי וכו' דאיהו חייש נמי ליקרא
 דשמא דא הוא ג"כ מקטרג על שנתחלל שם שמים
 בעולם. ו"ל הרמ"ק: ואומר אוף הכי וכו' הוקשה לו
 בשלמא בני האלהים הם ב"ד העליון כל ממנתם על ה'

כל היקום (בראשית ז). הפך במעשיהם של אנשי סדום, ולא היתה בהן תקומה, שנאמר, ויהפוך את הערים האל (שם י"ט). הפך במעשיהם של מצרים, ולא היתה בהן תקומה, שנאמר, לא נשאר בהם עד אחד (שמות י"ד). הפך במעשה של בבל ולא היתה לה תקומה, שנאמר, והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכר (ישעיה י"ד). ועל פלם אמר דוד, שם נפלו פעלי און וחו ולא יכלו קום (תהלים ל"ז). אבל ישראל, נופלין ועומדין. וכן הוא אומר, אל תשמחי איבתי לי כי נפלתי קמתי וגו' (מלכה ז). כי אני ה' לא שניתי וגו' (מלאכי ג), אמר רבי חנינא בר פפא, אמר הקדוש ברוך הוא, מעולם לא הפיתי אמה ושניתי לה. אבל אתם בני יעקב לא קליתם (שם), שנאמר, חצי אכלה בם (דברים ל'), חצי פלים והן אינן פלים. וכך אמרה פנט ישראל, דרוך קשתו ויציבני כמטרא לחץ (איכה ג). משל למה הדבר דומה, לגבור שהעמיד את הקורה והיה זורק בו את החצים. חציו פלין והקורה במקומה עומדת. ואף ישראל כל זמן שהיסורין באין עליהן, היסורין פלין והם במקומן עומדין ואינן פלין. לכה נאמר, הפוך רשעים ואינם, ובית צדיקים יעמד (משלי י"ב). אמר חזקיהו בנו של רבי חייא, למה נסמכה פרשה זו לפרשת קללות. לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר (אמת א) שמים שנאמרו בפרשה זו חוץ מארבעים וחשע שנאמרו בתורת פהנים, מיד הוריקו פניהם ואמרו, מי יוכל לעמד באלו. מיד קרא אותן משה והיה מפוסן. מה פתיב למעלה מן הענין, ויקרא משה אל כל ישראל וגו', המסות הגדלת וגו', ותבאו אל המקום הזה וגו'. ואתם לא שמעתם בקולי ואמרתם לפני דברים שאתם חזבים עליהם פליה ולא עשיתי אתכם פליה, שנאמר, אבותינו במצרים לא השפילו נפלאותיך וגו' (תהלים ק"ז). ולא עוד אלא שאמרתם לעגל, אלה אלהיך ישראל (שמות ל"ב). ואם תאמר מפני מה הגוים נתחייבו פליה ואנו קמיין. לפי שבשעה שבאין עליהן יסורין, מבצטין בהן ואינם מזכירין שמו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר, שפך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך וגו' בשמך לא קראו (תהלים ע"ט). אבל ישראל, כשהיסורין באין עליהן, הן נכנעין ומתפללין, שנאמר, (כוס ישועות אשא וגו'), צרה וגון אמצא וגו' (שם קט"ז). לפיכך אמר להם הקדוש ברוך הוא, אף על פי שקללות הללו באות עליכם, הן הן

מעמידות אתכם. וכן הוא אומר, למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחדיתך (דברים ח). וכך אמר להם משה לישראל, אף על פי שהיסורין הללו באין עליכם, יש לכם עמידה. לכה נאמר, אתם נצבים היום פלכם. דבר אחר, מפני מה עשאן משה מצבה. מפני שמשתמשין מדעת לדעת. מדעת משה לדעת יהושע. מדעת יהושע לדעת הזקנים. ואף יהושע עשאן מצבה, שנאמר, ויאסף יהושע את כל שבטי ישראל שכמה וגו' (יהושע כ"ד). ואף שמואל שמשתמשין מדעתו לדעת מלכים, עשאן מצבה, שנאמר, ועתה התיצבו ואשפטה אתכם (שמואל א' י"ב). ודבר אחר, אתם נצבים היום, מה היום מאיר פעמים ומאפיל פעמים, אף אתם כשאפלה לכם, עתיד להאיר לכם אור עולם, שנאמר, והיה לך ה' לאור עולם (ישעיה ס). אימתי. בזמן שתהיו פלכם אגדה אחת, שנאמר, חיים פלכם היום (דברים ז). בנהג שבועולם, אם נוטל אדם אגדה של קנים, שמא יכול לשברם בבת אחת. ואלו נוטלן אחת אחת, אפלו תינוק משברן. וכן את מוצא שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כלן אגדה אחת, שנאמר, בימים ההמה ובעת ההיא נאם ה' יבאו בני ישראל ובני יהודה יחדו וגו' (ירמיה נ'). כשהן אגודין, מקבלין פני שכינה.

(ב) ראשיכם שבטיכם. אף על פי שמייתי לכם ראשים זקנים ושופטים, פלכם שוין לפני, שנאמר, כל איש ישראל. דבר אחר, פלכם ערבים זה בזה. אפלו צדיק אחד ביניכם, פלכם עומדים בזכותו. ולא אתם בלכד, אלא אפלו צדיק אחד ביניכם, כל העולם פלו בזכותו עומד, שנאמר, וצדיק יסוד עולם (משלי י'). וכשאחד מכם חוטא, כל הדור לוקה. וכן אתה מוצא בעצן, הלוא עצן בן זרח מעל מעל בחרם ועל כל ערת ישראל היה קצף וגו' (יהושע כ"ב). מדת פרענות מעטת, והדור נתפס בה. מדה טובה מרבה, על אחת כמה וכמה. לכה נאמר, כל איש ישראל. ולא גדולים שבכם בלכד, אלא אפלו טפכם נשיכם וגרד. לכה נאמר, כל איש ישראל, לפי שבשך ורם מרחם על הזכרים יותר מהנקבות. והקדוש ברוך הוא אינו כן, כי

עז יוסף

(ג) דבר אחר, פלכם ערבים זה בזה. רצונו לומר שכל ישראל נתפסים בעון איש אחד וכדמסיק המדרש לכה נאמר כל איש ישראל כלומר כל ישראל נתפסים בעון איש אחד:

כל היקום (בראשית ז). הפך במעשיהם של אנשי סדום, ולא היתה בהן תקומה, שנאמר, ויהפוך את הערים האל (שם י"ט). הפך במעשיהם של מצרים, ולא היתה בהן תקומה, שנאמר, לא נשאר בהם עד אחד (שמות י"ד). הפך במעשה של בבל ולא היתה לה תקומה, שנאמר, והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכר (ישעיה י"ד). ועל פלם אמר דוד, שם נפלו פעלי און וחו ולא יכלו קום (תהלים ל"ז). אבל ישראל, נופלין ועומדין. וכן הוא אומר, אל תשמחי איבתי לי כי נפלתי קמתי וגו' (מלכה ז). כי אני ה' לא שניתי וגו' (מלאכי ג), אמר רבי חנינא בר פפא, אמר הקדוש ברוך הוא, מעולם לא הפיתי אמה ושניתי לה. אבל אתם בני יעקב לא קליתם (שם), שנאמר, חצי אכלה בם (דברים ל'), חצי פלים והן אינן פלים. וכך אמרה פנט ישראל, דרוך קשתו ויציבני כמטרא לחץ (איכה ג). משל למה הדבר דומה, לגבור שהעמיד את הקורה והיה זורק בו את החצים. חציו פלין והקורה במקומה עומדת. ואף ישראל כל זמן שהיסורין באין עליהן, היסורין פלין והם במקומן עומדין ואינן פלין. לכה נאמר, הפוך רשעים ואינם, ובית צדיקים יעמד (משלי י"ב). אמר חזקיהו בנו של רבי חייא, למה נסמכה פרשה זו לפרשת קללות. לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר (אמת א) שמים שנאמרו בפרשה זו חוץ מארבעים וחשע שנאמרו בתורת פהנים, מיד הוריקו פניהם ואמרו, מי יוכל לעמד באלו. מיד קרא אותן משה והיה מפוסן. מה פתיב למעלה מן הענין, ויקרא משה אל כל ישראל וגו', המסות הגדלת וגו', ותבאו אל המקום הזה וגו'. ואתם לא שמעתם בקולי ואמרתם לפני דברים שאתם חזבים עליהם פליה ולא עשיתי אתכם פליה, שנאמר, אבותינו במצרים לא השפילו נפלאותיך וגו' (תהלים ק"ז). ולא עוד אלא שאמרתם לעגל, אלה אלהיך ישראל (שמות ל"ב). ואם תאמר מפני מה הגוים נתחייבו פליה ואנו קמיין. לפי שבשעה שבאין עליהן יסורין, מבצטין בהן ואינם מזכירין שמו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר, שפך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך וגו' בשמך לא קראו (תהלים ע"ט). אבל ישראל, כשהיסורין באין עליהן, הן נכנעין ומתפללין, שנאמר, (כוס ישועות אשא וגו'), צרה וגון אמצא וגו' (שם קט"ז). לפיכך אמר להם הקדוש ברוך הוא, אף על פי שקללות הללו באות עליכם, הן הן

קד

תשואות

נצבים

ח ז

עכ"פ להאמין אז הוא צחי הסתרת פניו ח"ו ומכאן שתחיל לבו בקרבו שלא יחול העונש עליו ולשוב לפניו וזהו עובי גדול מאתו ית' שזה היה פשיעת יד לפנים שידו פשוטה לקבלו בתשובה וזהו סוד האמור שבלתי אפשר לחול שום עונש על האדם אלא א"כ בהסתלקות הדעת ח"ו. ועד"ז יתפרש מה שדורשי רשומות אמרו שכלת שופר נועריקון חין שטן ופגע רע שלכאורה לפי דבריהם חסר כאן הא' ולפי הנזכר יבוא על נכון כי מלת שופר בעלמא מרמז על הדינים כמבואר בהאר"ח"ל שהש' גימטריא אלהים צמולאו. ופי' אלהים פשוט ורי' אחרים דאלהים וכשממשיכין בו הא' שהוא סוד הדעת והוא סוד הכולל הנחשב בכ"מ אז נמתק הדין ומרמז חין שטן ופגע רע. וזהו שתקנו הברכה של תקיעת שופר בלשון לשמוע קול שופר ולא בלשון לתקוע וגם יתקנו שכל אחד יתקע לעצמו. אך המכוון הוא ע"ד הזכר שהתוקע הוא בסוד הדעת המיוחד את העולם וממתיק הדינים מעליהם ולא תקנו שאלה יתקע וכולן ישמעו כדי שיבואו לידי אחדות וזה הוא ג"כ שמצד צדוהו לשמוע פי' שעי' שהוא יתקע וכולם ישמעו ותייחדו והוא מלשון וישמע שאלה את העם (שמואל א' ע"ז ד') ולא חין תוקעין בשבת כי שבת הוא סוד האחדות כמזכר בצורה דלתאחדת צדא דאחד וכיון שהוא סוד האחדות שהוא הדעת כמזכר ממילא יומתק הדין ואין לריבין לתקיעת שופר ומה שתוקעין במקדש משום דמקדש עבודה דוחה שבת והואיל ונדחה שבת מפני עבודה הולדכו לתקיעת שופר. ונחזור לענין שהאדם צדא כדי שכל מעשיו צד"ז יכה ע"ד השכל ע"פ התורה ואז יומתקו על ידו הדינים שיהא נעשה אל בתחתיים כמזכר. וזהו פי' רז"ל מי מושל בי לדיק פי' שעמי מושל ע"י שמדמי להעשות צחי אל כמוני. וזהו לדיק מושל יראת אלהים (שמואל ב' כ"ג ג') שצדיראת אלהים שבו שעושה כל מעשיו ע"פ התורה וזה מושל לבעל הגזירות וזהו נבוא לחבר הכי' מסוים פי' כי הצד למען תשכילו את כל אשר תעשו אתם

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם כו' → כל איש ישראל. להעיר ציחור לשון כל איש ישראל אחר שכבר אמר כלכם. ונראה דהכחוש צד להעיר על כלל גדול בתורה היא האחדות שע"י האחדות שבישראל יוכל היא לקיים כל המצוות כי יש כמה סוגי מצוות התלוין בצבונה ולויה וזאת תורת האדם שכמו שבאדם יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים כך לדיק כ"א לקיים כל המצוות להשלמת נפשו אך מאל האחדות צין כולם נחקי תרי"ג מצוות ושלם קומה הרוחניו וזה שנתקן לומר קוד' כל מצוה ציחודא שלים בשם כל ישראל שכי"א לדיק לעשות המצוה בשם כל ישראל וז"ל כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. שכלל ישראל ציחוד מקיימין כל המצוות ויש להם חלק לעולם הבא. וזה פירושו אתם נצבים היום כלכם כשאתם כלכם במצב אחד אז ודאי לפני ה' אלהיכם שלכלכם יש לכם חלק לעולם הבא והבוסוף הפסוק לסו"י אח"כ כל איש ישראל דה"ל אמרו ז"ל יעקב אבינו לא מת וע"פ הערות רז"ל וכי צחנס חנעו וכי נ"ל שצחינתו לא נעדר מצדו ישראל שצחינתו הוא מדת אמת ע"ד תתן אמת ליעקב והוא ע"פ מה שפרשנו כמ"פ שה"ג מדות צאמת אינם רק י"ב רק בסוד המתי אתם הם נחשבים ל"ג הוא מדת אמת מדה הז' מרכז האמנעי כי כל המדות כשאינם לאמיתתן אינם כלום. והנה מדה זו נחלקה לכלל ישראל בכ"א מקנה מדה זו כל אחד לפי צחינתו ובכלל כולם נמצא כל צחי יעקב בשלימות ולא חנו נקראים כנסת ישראל שאנו מכנסים צינינו כל מדתו של ישראל כשום אחדות צינינו וז"ל שופר שאנו מצדקין לשמוע ולא לתקוע. גם שאלה תוקע וכולם יולאים הכוונה היא האחדות שע"י שכולם יולאים ע"י תקיעתו של אחד נעשה האחדות ונמתקין הדינים בענין חבור ענבים אפרים הגה לו

נצבים

תשואות

ח ז

קה

(הושע ד' י"ז) שע"י האחדות נחשבין כולם דיוקים מקיימי כל המצוות כמזכר. וזהו לשמוע קול שופר בענין וישמע שאלה את העם (שמואל א' ע"ז ד') שהיה ענין אסיפה וכניסה. וז"ל אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם שכלת נצבים חסר יו"ד גימ' יעקב וכמזכר בדברי האר"ח"ל שלפעמים לא נחשב צבגיימי אות שאינו ניכר במצבא וצחי של יעקב נקרא נצב בסוד והנה ה' נצב עליו סוד המרכבה. וזהו אתם נצבי היום כלכם אימתי אתם צבגי יעקב גימטי נצבים כשאתם היום כלכם באחדות אז צחינתו לא מת ונקראים כנסת ישראל ואז אתם ודאי לפני ה' אלהיכם ונמתקין כל הדינים מעליכם. וזהו שמסיים כל איש ישראל שאז אתם בכלל נקראים צבגי ישראל.

ושב ה' אלהיך את שבותך מלת שבותך חין לו הבה. ונראה לפרש דהנה מוזכר אללנו כמ"פ שכל פגעי האדם מגיעין לה"ג מדות פי' שע"י חטא האדם כציכול חין הקצ"ה יכול להשפיע ע"י השפעת העולם וזה ענין מושכל לאדם הנלצב המשיגה על דרכיו שתיקף אחר שעשה איזה ענין לא עוב חרף צו אכזריות. וזה ע"י שנתרחק מן המדו' וז"ל כל המרחה על הצריות מרחמין עליו. כי כשהוא מרחם עצמו על אחרים מושפע עליו ה"ג מדות ונתעורר עליו רחמים מלמעלה והנה כשאתם פוגם ח"ו צי"ג מדות כציכול נתקענו אללנו ואינם רק ע' כשל מיכה והוא מ"ק של אמת ושל צרית וכסא. וז"ל תקעו צדודש שופר (צכסא ליום חגנו) שיתקעו שופר לעורר רחמים צחי של יעקב כמזכר צכסא ליום חגנו צמן השמחה ויו"ע המושפע מ"ג מדות צה (לקטנו') [לגדנות] כי בכל שנה וי"ע מושפעין עליו ה"ג מדות. ולא נתקן נתינת הודקה בערב י"ע וצבת לעורר עליו בסוד הודקה ה"ג מדות כידוע. וז"ל אם יעשו צני כסדר הזה יעשו דיוקא כשיעשו צחי רחמניו מדתו של יעקב סוד החיות של המדות אז אמחול להם כל עונותיהם ויומתקו כל הדינים מעליהם

והמדות נקראים בשם דרך על שהם דרכי הקצ"ה להתנהג בהם ודליתא צרמצי"ם ז"ל. וז"ל נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אל ה' פי' ע"ד הזכר שאנו לריבין לחפש צמדותינו שפגמנו בהם ולחקור מקום תיקונם ואל נשובה אל ה' צחי הרחמים שיתעורר עליו צחי הרחמים. וז"ל אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם. כשאתם צבגי יעקב סוד כלל ה"ג מדות אז נתעורר עליכם צחי הרחמים וזהו שמסיים לעצדך צברית שיעצדך בה"ג מדות שמכונים בשם צרית בענין מאמצי"ל גדולה מילה שנכתרו עליה ו"ג צריות. וזה פירוש וצ' כי אלהיך את שבותך פי' מה שאתה השבת המדות שלא כסדרן ולא עשית כסדר כמזכר לעיל ישו' ה' להשיבם כסדרן. וזהו ורחמך שיתעורר עליך צחי הרחמים ע"י ה"ג מדות שישו' להיות כסדרן ואז ודאי וקצ"ך מכל העמים שתעלו כל הניצולות שצקליפה להכניסם לתוך הקדושה.

הפטרות נצבים

בישעיה ס' ס"א שוש אשים צהי חגל נפשי צאלכי. ואמרו שוש אשים צכפל גם צראשונה הזכיר הו"ה ואח"כ אלקים יתבאר ע"ד אומרם ז"ל חייב אדם לצדק על הרעה כשם שהוא מצדק על הטובה והפי' הוא שהצדק על הרעה מחויבת להיות צשמחה כמו שעל עובד. ונראה שהחילוק צין זה לזה הוא שהשמחה שעל הטובה היא שמחה כלליות להשיג אפילו אחרים צשמחתו והמצדק על הרעה צשמחה הוא בעצמו שש אלו משיג אחרים צשמחתו וזה פירוש הפסוק שוש אשים צהי כשאיננו עובד לאדם הנמשכת מצחי הו"ה המורה על הרחמים אז שוש בעצמו וגם אשים אחרים. וכשאיננו ח"ו דבר לא עובד הנמשכת מצחי אלקים המורה על הדין הגם שמחויבת להיות עכ"פ צשמחה עכ"ז אינה אלא חגל נפשי צאלכי המורה על הדין אצל לא אוכל להשיג אחרים.

במסכת ראש השנה שיעור השופר הוא כדי שיאזינו בידו ויראה לנפול ולנאן... ומה שיש בזה סודות עליונים אין לו לדבר מזה... רק עפ"י פשוט שגריך לראות משני הגדלין כידוע שהשופר קצר מלד זה והרחב מלד זה... כי גריך כל אדם לראות איך שגד לו מאוד ויקראתו המזר להקב"ה... לא שיהיה לו חיי מיתר שגד מן המיתר ולהרחיב לו בכל האופנים גריך לראות שגד מן המיתר ולהרחיב לו בכל האופנים על ידי גד הרחב של השופר... ועיקר הוא החשובה שהאדם עושה בימים הגוראים הללו... ופשיטא בעת תקיעת שופר אשר ע"י נתעלים כל העולמות ממטה למעלה... וכשעושה כך אזי מתחדש השם ויבדק לבו ליראתו ומביא לזה העולם כל האורות עליונים ונפתחים מקורות הרחמים:

ג"כ ע"י הבל פיו ה"א מוצאות הפה... היינו ע"י תורה ותפילה ופשיטא ע"י תקיעת שופר כידוע עפ"י כוונתו שבעה הבלים היוצאים מן השופר עד שמעלים הכל למעלה מן הבנין... לזה אומר שהכל נמצא בה"א... היינו מדת מלכות שמקנת בעשיה: ולזה מתחיל אח"כ שגו חכמים בלשון המשנה ברוך שבוחר בזה ובמשנתם כי זה נקרא ג"כ אותו המדה בעצמו... כידוע שקודם ראש השנה קוראים משנה תורה וגומרים כל התורה שבכתב ואורייתא מחכמה נפקת... ושגו חכמים כו' ברוך שבוחר בזה ובמשנתם... כידוע מלכות פה ותורה שבעל פה קריין כו' נמצא שהכל נמצא בה"א תתאה... ולזה מסיים בזה הפרק

כד מה שברא הקב"ה בעולמו רא בראו אלא רבבורי שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יגרתיו אף עשיתיו... היינו כסדר השתלשלות העולמות שגילה הקב"ה חיות אורו עד עולם העשיה אות ה' תתאה... ומחוייב כל איש לראות לקשר את עולם הזה ע"י מצות ומעש"ט שלנו לרצונו הפשוט להמקור... ולזה כתיב מי זאת הנשקפה כמו שחר... היינו שמתחיל האדם מתחילה שחור כידוע מתחילה אובכמא והדר חיוורא... ואח"כ הולך כסדר... יפה כלבנה... שיש לה אור רק האור אינו לה מזד עצמו כי היא מקבלת מן החמה... ואחר כך ברה כחמה... שהאור שלה מזד עצמה... וכשמקשר כל העולמות ממטה למעלה אזי איומה כנגדלות... דיתה אותם למלאכים... מה מלאכים נקראים עומדים כך ישראל נקראים נצבים... כפי שדיברנו על המדרש... מה היום מאפיל ומאיר כך הקב"ה מאיר כו'... כי ב"י ע"י מצות ומעש"ט שלהם מקשרים ומאירים לכל העולמות מן זה העולם עד עולם העליון... מה מלאכים... אומרים קדוש... כידוע שיש קדוש לעילא קדוש לתתא קדוש באמצעיתא... כך ישראל אומרים אלקי אברהם כו'... כידוע שמת האבות הן הן המרכבה וגריך כל אדם לייחד עצמו עם האבות בכל יום... וזהו אלקי אברהם ויגחקי ובחינת יעקב הוא המתבר כי הוא הבריה התיכון ובפרט בעת תקיעת שופר אז עיקר הכוונת לייחד עצמו ע"י קול השופר עם האבות הקדושים... כי הם היה שלימים בכל מיני שלימות... וגריך להתחיל הכל מן המדה הנקרא ה"א שהיא היראה... ולראות לעשות תשובה בעת תקיעת שופר בכדי להעלות הכל ע"י שבעה הבלים של קול השופר למדה הנקרא בינה ה' עלאה... וכמו שהמלאכים מתחדשים בכל יום כך הקב"ה מתחיל עונות בכל שנה ומתחדש לבס על ישראל ליראתו: כדלו של דבר... מאוד גריך כל אדם לעשות תשובה בראש השנה ובפרט בעת תקיעת שופר... וכדאיתא

איתא במדרש... אהם נצבים היום בורכם... מה היום מאפיל ומאיר כך ישראל בשאפיה דהם הקב"ה מאיר להם שנאמר והיה לך י"י לאור עורם... איתרו כשחרו בורכם אגורה אחת... בנוהג שבעולם אדם נוטל אגורה של קנים אין בר בריה יבירה דשברו בו: עכ"ל המדרש הגה כבר דיברנו מזה אשר בכל השנה היום של שבת הוא העליה מכל ימי השבוע... וכמ"כ השבת שלפני ר"ה הוא העליה מכל השנה... וגם השבת שלפני הרגל הוא הכנה להרגל... אשר לזה נקרא השבת תחילה למקראי קודש... כי שבת נקרא קודש ורגל נקרא מקראי קודש כי הוא מקבל חיות וקדושה מן השבת קודש ולזה נקרא שבת תחילה למקראי קודש כי הוא קודש הרגל... והרגל מקבל ממנו חיות וקדושה... וזה ידוע שבכ"מ שנאמר היינו היום היינו שגריך כל אדם להיות נצב לפני הקב"ה קודם ר"ה... ומהו ל' נצב... שגריך לראות שיהיה הקומה שלו בשלימות... וכשתשלים כל אחד הקומה שלו אזי יהיה שלימות לכל העולם... כי אין באפשרי להיות שלימות הגמור בלתי אם כל ישראל הם בגדוה אחת וכל אחד רואה להשלים קומתו להקב"ה ע"י שיסבג מצות ומעש"ט ובלתי זאת אין באפשרי להיות הקדוש מורינו הרב וכפי שאומרים בשם הרב הגריק הקדוש מורינו הרב רש"ק זצ"ל... למשל שהיה גריך מלך אחד ליקח חזיה דבר ממקום גבוה מאוד ולא היה לו כי"כ סולמות הרבה... מה עשה העמיד כנה אנשים אחד על חבירו עד שהגיע העליון למקום הגבוה שהיה הדבר מונח שם... והנה אין הלא אם ילך האיש הוא ממקומו יפלו כולם... כן הוא הדבר ממש בקדושת הקב"ה... כי באמת אין באפשרי להשיג

כיון שאינו עושה כלל רק שמקיים את המצוה שזה לו הש"ת שלא לעשות העבירה... ועשיה אוחס... וזהו מ"ע... ובמ"ע יכול להרגיש טעם ותענוג אלקי בעשיה... ואח"כ הוא אומר את י"י האמרת היום... הוא ג"כ כך... להיות לך לאלקים כו'... היינו היראה... שחששה המצוה מיראה ש"י אלקיך לך לעשות... ואחר כך אמר... וי"י האמריך היום להיות לו לעם סגולה... היינו עם חביב... חביב היא דבר שיש בו טעם... שמרגיש טעם ותענוג ועושה המצוה מאהבה: רבות עשית אחת ד' אלקי נפלאותיך ומתשובותיך אלינו בשם הגדיק הקדוש ר' שלמה קארליניער זוק"ל... איתמי נפלאותיך ומתשובותיך אלינו... כשאין ערוך אלך... ופירוש הרב אדמו"ר זוק"ל ז"ע... ע"ד שאמר אביו ז"ל על פסוק... מרחוק י"י נראה לי... היינו כשאני מרחוק אז י"י נראה לי... וכשדומה לי ש"י נראה לי... או בוודאי אני מרחוק... ועד"ז פירש ג"כ כאן איתמי נפלאותיך ומתשובותיך אלינו כשאין ערוך אלך והבן... עוד אמר רבות עשית... גדולתי הן בדברים גבוהים הן בדברים שפלים אעפ"י... נפלאותיך ומתשובותיך מסרת אלינו:

והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית י"י כו': עוד אמר ע"ז הפסוק... היום הזה י"י אלקיך מלך לעשות... ר"ל י"י אלקיך מלך שחששה את היום... ובמה... את החוקים ואת המשפטים... עם החוקים ועם המשפטים... כי כאשר האדם עושה כל היום כדבעי או היום הוא יום בשלימות: עוד אמר פעם ארת... היום הזה י"י אלקיך מלך לעשות... פי' י"י מצוה לעשות המצוה כמו היום הזה... כמו שנסדר היום הוא ברישא חשוכא והדר נהורא... כן גריך כל בר ישראל לעשות בתחילה מצות הש"י הגם שאינו מרגיש שום טעם ושום תענוג בהמנות רק בהאמונה שהש"י טוב לעשות... ואח"כ עוזרו הש"י שמרגיש טעם ותענוג גדול בעשיית המצוה כדאיתא נהורא חורא לא שריא אלא באתר דנהורא אובכמא שריא ברישא: ולזה אמר... את החוקים ואת המשפטים... הוא ג"כ כך כי בתחילה את החוקים... חוק הוא בלי טעם רק גזירת המלך הוא על עבדיו... ואח"כ ואת המשפטים... משפט נקרא דבר שיש בו טעם: ושמרת ועשית אוחס... הוא ג"כ ע"ז הדרך... כי ושמרת הוא מליח ובל"ח אינו מרגיש שום טעם

פרישת נצבים

נקראים הענפים שלו... והחיות שלו כל אדם מקבל מן העליון ב"ה וזהו להתפאר... כי תפארת חיותו מרצו וברצונו תרום קרנו... שאנו מקבלים החיות מרצונו הפשוט... ובוה השבת מתחיל הפרק בעשרה מאמרות נברא העולם... וכפי שדיברנו כבר על זה... ליתן שבר טוב לנדיקים שמקיימים את העולם שנברא... ובמה מקיימים בעשרה מאמרות מקיימים אותה... ויכול להיות אשר לזה אנו אומרים בראש השנה עשרה פסוקים במלכות... עשרה בזכרונות... עשרה בשופרות... בן צב צב אומר הפך צה והפך צה כו'... כי ידוע שיש ה"א עלאה וה"א תתאה... ועולם הבא נברא ביו"ד ועולם הזה נברא בה"א... לזה הוא אומר בן צב צב ג"ג... שני ההי"ן כנגד שני העולמות... הפוך בה"א והפוך בה"א דכולא בה"א... כי במדה זו נכללו כל המדות העליונות והיא מקבלת מכל המדות ומנהגת את העולם... כי אות ה"א הוא לשון הבל... היינו שבה נכללו כל השבעה הבלים שאמר שהמט"ה שברא הקב"ה את העולם על ידי שבעה הבלים כידוע שעל ידי הבל פיו של הקב"ה נברא העולם וברוח פיו כל נבאם... וגריך האדם לראות לקיים את העולם

אתם נצבים היום בורכם... איתא במדרש... איומה כנגדלות... דיתה אותם למלאכים... מה מלאכים נקראים עומדים כך ישראל נקראים נצבים... כפי שדיברנו על המדרש... מה היום מאפיל ומאיר כך הקב"ה מאיר כו'... כי ב"י ע"י מצות ומעש"ט שלהם מקשרים ומאירים לכל העולמות מן זה העולם עד עולם העליון... מה מלאכים... אומרים קדוש... כידוע שיש קדוש לעילא קדוש לתתא קדוש באמצעיתא... כך ישראל אומרים אלקי אברהם כו'... כידוע שמת האבות הן הן המרכבה וגריך כל אדם לייחד עצמו עם האבות בכל יום... וזהו אלקי אברהם ויגחקי ובחינת יעקב הוא המתבר כי הוא הבריה התיכון ובפרט בעת תקיעת שופר אז עיקר הכוונת לייחד עצמו ע"י קול השופר עם האבות הקדושים... כי הם היה שלימים בכל מיני שלימות... וגריך להתחיל הכל מן המדה הנקרא ה"א שהיא היראה... ולראות לעשות תשובה בעת תקיעת שופר בכדי להעלות הכל ע"י שבעה הבלים של קול השופר למדה הנקרא בינה ה' עלאה... וכמו שהמלאכים מתחדשים בכל יום כך הקב"ה מתחיל עונות בכל שנה ומתחדש לבס על ישראל ליראתו: כדלו של דבר... מאוד גריך כל אדם לעשות תשובה בראש השנה ובפרט בעת תקיעת שופר... וכדאיתא

בתרועה כי נסתלק בחינת ומדת אלקים על ידי התרועה ונעשה יי בקול שופר כמבואר במדרש הקב"ה יושב על כסא דין בו עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים כי זה הוא רזונו וכן היה צדיקת עולם עלה בתחשבה לבראותו במדה"ד וראה שאין העולם מתקיים הקדים מדה"ר ושחפה למדה"ד ועולם חסד יבנה כי הוא בחינת אברהם ורחמי"ם הוא בחינת יעקב כי ר"ח הוא גימטריא יח"ק ומי"ם הוא בחינת חסד לאברהם חסן אמ"ת ליעקב ורב חסד מטה כלפי חסד והכל נעשה ע"י קול שופר מלך יושב על כסא דין מורה בעניו כל רע פשוטו כמשמעו הרחמן ילנו ועוד מורה"ה בעניו ל' ז"ר ועטרה כי הוא שלם במדותיו והדין כלול ברחמים רק שהשי"ת רוצה שיטעה הכל ע"י ישראל כי ע"כ מלך יושב על כסא דין מורה בעניו כל רע כי חלית כוונתו הוא לעשות מהרע ז"ר ועטרה כי יש תשובה מלאכה שדונות נעשו לו ככיות ועוד י"ל מלך יושב על כסא דין מורה בעניו כל רע כי הרע נתפור ומתקן ואין לו כח להתפשט בתחומים והבן נחזור לענינו כי ע"י קול השופר הוא סימן טוב לישראל כמש"כ ויהי קול השופר הולך ותוק מאד היינו הולך מדור לדור וחוק בעצמו ועוד חוק מחוק לאחרים ומה שופר נכנס במי"ר וינא ברוחב מן המי"ר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה ומה המי"ר כשכל אחד חושב בעצמו האין הוא מרוחק מהשי"ת במעשיו ובדיבורו ובמחשבתו ובכל שעה משעותיו ולעק א"ל השי"ת מלך ממיר שלו ואו ענני במרחב י"ה ומהו המרחב מתקום רחבות העליון הידוע ועוד ע"ד הכתוב חממות בחוק חרונה ברחובות חסן קולה קול הידוע והאריך בזה ולזה מורה קול השופר ויהיה קול השופר הולך וחוק ומחוק משה ידבר ל' עמוד כי אז ניתן צו כח לדורי דורות על דרך וילך משה להיכן הלך לדורות הבאים מדור לדור ע"ד מאמרו ז"ל אהפשותא דמשה בכל דר"ה ודר"ה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל היינו כל היבירים וכל החידושי חורה שיחדשו הכל נמסר למשה בסיו ושקול משה כששים רבוא כי כל ישראל נכללים במספר ששים רבוא אף כשיהיו כמה וכמה פעמים ששים רבוא הכל נכלל במספר ששים רבוא וכל היבירים והארוכים במסר למשה ומשה מאיר להם בכל דור כמו שהמשם אף לאחר שקיעתו מאיר באורו ללבנה וכוכבים כן הוא מאיר עור אמר אחס נצבים היום הוא ר"ה כדאיתא בזהר הקדוש ע"פ ויהי היום כו' ואת"ם הוא אוחיות אמ"ת כי בבחינת אמ"ת יכול להתייבז לפני הש"י ברי"ה

אגודה אחת כי העיקר כשמתחברים יחד יהיה כמה שהיה תמשה או עשרה או מאה כמו שמיני לענין ברכת המזון בשלשה אומר כו' בעשרה אומר כו' במאה כו' וכפי המסקנא הלכתא אחד עשרה ואחד עשרה רבוא כי עיקר שלימת קומת הקדושה הוא בעשרה ובר"ה כשמתחברים ישראל יחד אז נשלם קומת הקדושה וזהו יקומך יי לו לעם קדוש ולכן יש כאן עשר בחינות ראשיכם שבטיכם כו' טפכם נשיכם כו' עור אמר על מדרש הג"ר מה היום מאפיל ומאיר כו' אמר בשם דליקים אח"ם אוחיות אמ"ת בזה חוכלו להיות נצבים לפני יי ברי"ה ואמר כי נצבים הוא לשון נפעל ול' הכרה כי נריכים אחס להיות נצבים לפני יי כו' ושי"ה מה כולכם כשהם כולכם יחד נעשים קומה שלימה כמו שמפרש ראשיכם שבטיכם כו' הג"ר תמשה טפכם נשיכם כו' עוד תמשה היינו שני ההי"ן על דרך מן ה' עולם ועד ה' עולם כי יש שני ההי"ן שם ה' גדולה לאה ושם ה' קטנה רחל ולכן נברא העולם ברי"ה כי הוא הכל ועוד ה' הוא שער ופתח לדליקים ולבעלי תשובה ה' גדולה לבעלי תשובה וה' קטנה לדליקים כי במקום שבעלי תשובה עומדין כו' ולזה מרומן בן ה"א וכן ב"ג ב"ג כי האוחיות ה"ה הן תמיד ה' הן כסדר והן למפרע לרמו שהכל אחד לכך הווכר בפסוק זה כל הבחינות ה' וה' וכשהם כולם יחד הם קומה שלימה עור אמר כי קריאת התורה בולה נגמרת בשנה כי הנהגת כל העולמות ע"י ישראל והכל בידם וכל זמן שהן קובעין ר"ה כן הוא אשר תקראו אותם תקראו אחס וזהו אחס נצבים אוחיות אמ"ת וזהו התורה ע"י נצבים כולכם ועוד כולכם ע"י כללות ישראל נצב הכל ויש להם עלייה לפני יי וזהו שהאוחיות אמ"ת מחולפים כאן החי"ו קודם כי נריך לקשר הסוף להראש החי"ו להאל"ף כי אמ"ת הוא הראש והאמצע והסוף מן הא" ב' וכלן הסוף מחובר להראש בבחינת אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים רומז על האמצע איתא במדרש עדה אלקים בתרועה כו' בר מקום שארתה מוצא בבריתים קול שופר מרה טובה לישראל כמש"כ והיה ביום הרוא יתקע בשופר גדול כו' ובתיב ויהי קול השופר הולך וחוק כו' בחצוצרות וקול שופר בו כשהיה משה עולה בהר היה הברז יוצא וקול שופר מברזי משה עולה בהר עכ"ל המדרש ונוכל לומר כי זה ידוע לכל פירוש הכתוב עלה אלקים

לייחד כל העולם לרזונו הפשוט ובפרט בימים טוראים האלו שהקב"ה דן את העולם נריכים ישראל להקדים מקודם ר"ה להתעורר בתשובה באמת בכדי שיקושר שני העולמות ולעורר רחמים מרובים בחינת אמ"ת ולזה קורין זו הפרשה קודם ר"ה כי נריך להתעורר מקודם וזה ידוע כי שבת שקודם הרגל הוא הכנה לרגל ופשיטא שבת שקודם ר"ה נריך להתעורר עצמו בתשובה לפני הקב"ה וזהו אח"ם נצבים אוחיות אמ"ת כפי שדיברנו שריך לעורר האמת ממטה למעלה שיחידו כל העולמות ויתעורר ע"י מדה"ר בחינת אמת מנקודה הראשונה אני ראשון וכו' לזה כתיב כאן אות תי"ו באמצע אח"ם א' ת"ם שריך לייחד בחינת ת"ם להאל"ף מקודם ר"ה וזהו לפני יי אלקים היינו קודם שהקב"ה יחזיל לדון אתכם יהיה אחרתוהא דלתתא מכס האמת כפי שדברנו ת"שורי מ"ראש ח"מנה ולזה נקרא זה החודש תשרי אוחיות תשרי שגריך להתחיל ולעשות תשובה מקודם לייחד ממטה למעלה ואין מייחדים את הכל כשהיו אגודה אחת כמו שאנו אומרים ברי"ה וישו כולם אגודה אחת שיאגוד כל העולמות ויחידו הכל למעלה ויאיר את עוה"ו כמו עוה"ב ע"י קיום מלתו ותשובה ששונה וכפי שחשב אח"כ בפסוק ראשיכם שבטיכם כו' ה' בחינות ואח"כ טפכם וכו' ג"כ ה' בחינות ואם נבד שני העולמות העוה"ו והעוה"ב משני ההי"ן ה' עלאה וה' תתאה ונריך לקשר ה' תתאה לה' עלאה מן ה' עולם ועד ה' עולם וכפי שדברנו כבר בן ב"ג ב"ג אומר הפוך ברי"ה והפוך ברי"ה דכולא בה"א שזה העיקר לייחד העוה"ו לעוה"ב ולקשר כל דבר לחי החיים ובפרט קודם ר"ה נריך להתעורר עצמו בתשובה ולקשר הכל אל הנקודה ראשונה אני ראשון כו' ולזה כתיב אח"ם א' ת"ם לקשר בחינת ת"ם לנקודה ראשונה מן האל"ף נצבים היום אימתי לפני יי אלקים כמו שדיברנו והשי"ת יעזור לנו לשוב אליו באמת ולעורר מלמעלה רחמים פשוטים בחינת אמ"ת עור אמר על מדרש הג"ר איתא נצבים היום מה היום מאפיל ומאיר כך האיר רבם וכך הוא עתיד להאיר לכם בו ואימתי כשתהיו כורכם אגודה ארת" ע"ש במדרש אמר זה אנו מדברים תמיד שבת שקודם הרגל הוא הכנה להרגל דכתיב תחלה למקראי קודש כי מהשבת נשפט הקדושה בהרגל וכן גם כאן פרשת נצבים הוא תמיד קודם ר"ה וזהו אחס נצבים כו' ברי"ה מה היום מאפיל ומאיר ככרייתו של עולם ברי"ה תשובה והדר נהורא ואימתי כשהיו כולכם אגדה

להשיג חיות הבורא ב"ה בלתי אם יש ששים רבוא ישראל והם כללות ישראל והגם שיש בזה אנשים קטני הערך עכו' בלעם לא ישיגו הגדולים חיות הבורא ב"ה וכל הדליקים המשיגים חיות הבורא ב"ה מחייבים להתאחד עם כל ישראל לואח נריך כל איש ישראל להכין עצמו להיות קומה שלימה כ"א לפי ערכו וערך נשמתו ואם רואה האדם שפל ערכו ומעשיו מקולקלים שזה נקרא חסך ואופל אזי יחוק עצמו בעבודת השי"ת ויאיר לו השי"ת והיה לך יי לאור עולם ובאמת מדבר הפסוק מן אורו של הקב"ה שמאיר לכל העולמות מאורו יח"ש בכל דבר ודבר ואי"ה כשהיה שלימות הגמור אז היה יי לאור עולם היינו שיתגלה אורו שהיה בעת בריאת העולם וגנו לדליקים גם זה הולך על כל אדם כשרוצה שאפל לו מלך מעשיו ועושה תשובה באמת אזי מאיר לו הקב"ה בלבו ומשיג חיות הבורא ב"ה ואח"כ מסדר הכתוב כסדר ראשיכם שבטיכם וכו' היינו ה' בחינות ראשונות ואח"כ ה' בחינות שניות טפכם כו' היינו שני העולמות מן העולם ועד העולם היינו מן ה' עולם ועד ה' עולם כידוע שני ההי"ן עוה"ב ועוה"ו שמאיר הקב"ה את העוה"ו ג"כ ונריך כ"א לעשות תשובה ובערע ברי"ה בכדי להשוות שני העולמות היינו לבעל העוה"ו שהיה שזה לעוה"ב ולזה איתא במדרש יי אורי ברי"ה וישע ביה"כ כי באמת כשישראל עושין תשובה ברי"ה ובפרט בעת תקיעת שופר מביאים ע"י השופר אורות עליונים עד שמאיר להם בכל השנה אמן כי"ר איתא נצבים היום כו' הגה אחס הוא אוחיות אמת וזה ידוע כי היום נקרא ר"ה ולזה אמתו מבקשים שדין אותנו הקב"ה במדה"ר בחינת אמת חסן אמ"ת ליעקב ואמת חתמו של הקב"ה ראש תוך וסוף וכפי דאיתא בספרים קדושים אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים זהו אות א' למעלה וי' למטה וא"י באמצע ועוד אני ראשון זה א' ואני אחרון זה אות ת' ומבלעדי אין אלקים זה אות מ' וזה בחינת אמ"ת של הקב"ה ממעלה למטה כשמשפיע הקב"ה טובו וחסדו לעולם ע"י מדותיו הקדושים ויש עוד בחינת אמ"ת למפרע ת"שורי מ"ראש ח"מנה ר"ת אמ"ת וזה הבחינה שאנחנו עם ב"י נריכים להעלות ממטה למעלה הכל ע"י בחינת אמ"ת ולייחד הכל להראש זהו תשרי לשון הבטחה מראש להביטו להעלות הכל להראש כי כל דבר נלקח מהראש כי נעוץ סופו בתחלתו ואנחנו עם ב"י מחייבים להתחיל מקודם לעשות תשובה

איתא נצבים היום כו' הגה אחס הוא אוחיות אמת וזה ידוע כי היום נקרא ר"ה ולזה אמתו מבקשים שדין אותנו הקב"ה במדה"ר בחינת אמת חסן אמ"ת ליעקב ואמת חתמו של הקב"ה ראש תוך וסוף וכפי דאיתא בספרים קדושים אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים זהו אות א' למעלה וי' למטה וא"י באמצע ועוד אני ראשון זה א' ואני אחרון זה אות ת' ומבלעדי אין אלקים זה אות מ' וזה בחינת אמ"ת של הקב"ה ממעלה למטה כשמשפיע הקב"ה טובו וחסדו לעולם ע"י מדותיו הקדושים ויש עוד בחינת אמ"ת למפרע ת"שורי מ"ראש ח"מנה ר"ת אמ"ת וזה הבחינה שאנחנו עם ב"י נריכים להעלות ממטה למעלה הכל ע"י בחינת אמ"ת ולייחד הכל להראש זהו תשרי לשון הבטחה מראש להביטו להעלות הכל להראש כי כל דבר נלקח מהראש כי נעוץ סופו בתחלתו ואנחנו עם ב"י מחייבים להתחיל מקודם לעשות תשובה

שעה בראשית כח ויצא שער

קדם: ב וירא ותנה באר בשדה והנה... שם שלשה עדרייצאן רבצים עליה פי... מן הבאר ההוא ישקו העדרים והאבן... גדלה עלפי הבאר: ג ונאספו שמה... כל העדרים וגללו את האבן מעל פי

אונקלוס

ואז לארע בני מדינתא: ב והוא... והא בירא בתקלא והא תמן... תתא עדרין דעו רבעין עליה... ארי מן בידא ההיא משקו עדראי... ואבנא רבתא על פומא רבדא: ג... ומתכנשין לתמן פד עדראי... ומגדרין ית אבנא מעל פומא

לקט בהיר

רש"י

שכובעו בשמירה נשא לבו את רגליו ונעשה קל... עשר וגו' אפי' דברים שאין מיוצג לעשר, ובפרט לדברי חז"ל... העדרים. משקיס' הרועים את העדרים, והמקרא דיבר בלשון קלרה: (ג) ונאספו רגילים... היו להאסף, לפי שהיתה האבן גדולה: וגללו... וגוללין, ותרגומו* ומגדרין' (כז) כל לשון הוזהר... משתנה לדבר בלשון עתיד ובלשון עבר, לפי שכל... דבר הכזה תמיד, כבר היה ועתיד להיות: שיינו נסחאות - כמרגום.

אור החיים

כמעשר קמח והוא החומש... הולך ללכת אלף נשא רגליו ותיכף הלכה אלנו... ארלה בני קדם, ולזה לא אמר לארץ בני קדם. ועטס... אומרו בני קדם ולא אמר לארץ, כי לא חזמונה לו... חרן אלף ארץ בני קדם שבה היתה עיר חרן, ומיה... היתה זאת כדי ששם חזמונה לו רחל וידע מה שידע... שם ממנה' וכל העובר צנייהם לדבריהם ז"ל... (מגילה י"ג):

אור בהיר

מה' פי' לא שנתן י' ממאה ואחר כך ט' מנ', אלף נתן כ'. (מד) אבל נבית לבן לא היתה יכולה למסור לו סודות. (מד) הין... מוכר בפסוק קודם חבית אבן שילקח ליאמר עליו והאבן כה"א הידועה. (מד) וכלילי אמר והאבן שהיתה על הבאר היא

שעה בראשית כח ויצא אונקלוס

לאלהים: כב והאבן הזאת אשר שמתי... מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר... תתקלי עשר אעשרנו לה: שני כט... דא וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני-

לקט בהיר

רש"י

לזה שניה יעשה"ה ואמר ושמתי כי דבר זה שישוב בשלום תלוי... נו, ואעפ"כ אמר זאת במוך התנאים והבטחות שפשיטא שגם... זאת תלוי בסייעמא דשמיה שאל אין הקב"ה עוזרו לא יוכל לו, לזה הוסיף רש"י שלא אלמד מדרכי לבן שעל זה צריך עזרה... ימירה והשגחה פרטיה לשיב בנאותא מדא עם לבן שנים רבות... ולא ליפול ברשות בידועים ובלא יודעים (מ"ל), ויש עוד... להרמיז הדבר מה שניה יעקב ואמר ושמתי, ראונו לומר... שיאמר בלז טהור וכדעה ישרה שיהיה ראונו לשוב, שאל... חו"ש יתלכך בעוונות יהיה ניחא ליה חבנותא של לבן ליאמר... עמו לעולם חו"ש (לבוש), גם נכלל זאת בהצטתת אברהם... שאמר לו להיות לך לאלקים ולורעך אחריך, ויעקב עמנו גם... כן מורע אברהם הוא (ד"ד): (לו) פי' אין זה מהגדר... שגדר יעשה"ה לעשות לה, שא"כ יהיה נשמע שקבל עליו... עול מלכות שמים על תנאי חו"ש, אלף התחלת הגזירה והגדר הוא והאבן הזאת וכו' פי' ב' דברים נדר, הא' שהאבן אשר... עשה אותה עתה מצבה וזכר על החיון לא תאמר מצבה אלף יצא עליו זמתי נדבות להקב"ה ויתפלל גם, והב' כל אשר תתן... לי אפילו לא יהיו בעלי חיים או גידולי קרקע שפטורים מן המעשר, אעפ"כ עשר אעשרנו לך, ודבר זה שיחול שמו עלי אי... מפרטי התנאים שהתנה, ובהכרח לומר שהוא על זרעו, (ופירושו שעד שאבוא בחורה לבית אל שיצאו זמן לקיים הגדר לא ילא... אי מצני לתרבות רעה כמו ישמעאל או עשו) שהלא על עמנו כבר התנה בגשמיות וברוחניות (ד"ד): (לו) כי ויא"ו וצריך... ביאור שאינו להפך התיבה מעבר לעמיד או מעמיד לעבר, אלף ודאי היא ויא"ו המוסיק, ולהיכן מוסיף הלא זו התחלת... הגזירה שעד כאן היו רק תנאים, לפיכך על כרחך קרפרשהו אף אני אעשה, שהוא"ו פירושו אף והשאר נשאר בכה לפי... שהכוונה מובן מעמנו (רא"ם): (לח) פי' אין הכוונה ששם יהיה ביטוי יתברך ומשקן כבודו שאין דבר זה תלוי בעקב, אלף... הכוונה שלו ליעקב יהיה נחשב בית אלקים שהוא יעבוד את בוראו עם (ג"א), ופשוט שאין המדובר מעבודה הממייב, אלף

אור החיים

אשר נדר לעשות אבן הזאת וגו': כב. והאבן הזאת וגו'. יראה כי היא זו אבן... השתייה (חובה ח"א ע"ג), כט) א. וישא יעקב רגליו' נחכוין בזה כי... עניי הוה ולא היה לו לישא רק... רגליו, ואשר לזה כל אשר יהיה לו בחזקת שאינו... מעושר והייצ לעשרו צי מעשרות כאומרו עשר... אעשרנו ואמרו ז"ל (כתובות י.) מעשר בתרא

אור בהיר

שמייה. (בג) ולא אמר משקן, וגם אמר ושמתי, ב"חוס" לשון רבים. (מד) למה להקדמה והמליצה הזאת.

שעז בראשית כט ויצא

הבאר והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקמה: ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מתרן אנתנו: ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו: ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עסדהצאן: ויאמר הן עוד היום גדול לאיעת

לקט בהיר

רש"י

1) שפסוק ט', וכבר ביארנו שפיה זו העבר וההווה משקל אחד להם ואינו ניכר אלא על ידי הטעם, אם הוא אחר כל הנקודות נקרא למטה ופירושו הווה, ואם הטעם קודם נקודה אחרונה נקרא למעלה ופירושו עבר: ז) לייק הכפל שיעו ונחמתי * שכורים אתם לא השלמתם פולחכם. הכוונה ולא ירעו עוד, אמר להם הן עוד היום גדול, כלומר אם שכירי יום * אחס, לא שלמתם פעולת היום, ואם הצבחות שלכם, אעפ"כ לא עת האסוף המקנה (כ"ה):

אור החיים

מעל פי ללוחית: 1. ויאמר להם השלום וגו' והנה רחל וגו'. טעם שלא אמרו שלום לו כלשון השאלה. להיות שיש צמטעות דברי יעקב צי' דברים א' הוא אם שלם בגופו ובממונו. וצ' אם הם שלמים עמו. ופי' דבריו השלום אחס אליו, ולזה נחמתי ואמרו שלום פי' לכל מה שאתה שואל שלום פי'. וטעם אומרם והנה רחל תשובה למח שלא שאל, אולי שלא להאריך עמהם בשאלות אמרו הנה רחל בתו ולה שאל. עוד יכוונו לומר כי ללד שלומי עמהם הוא שולח צח קענה עם האלף) מה שלא היה ציאתו שהיה שולח ז' צנתי ואלף על פי כן היו הרועים מגרשים אותם. עוד נחמתי לומר לו שלום פי' למח שנוגע לגופו ולמנוחו עמו שלום, וכדי שלא יבין

אור בהיר

גדולה. (ב) אשר לא כן אם יאמרו שלום לו, שנראה שצאו למעט, והגם שהוא לא שאל רק דבר אחד, הם נרכיבים לענות על הכל, שאם לא כן אפשר שלא עט על שאלתו. (ג) וכדי לחזק תשובתם אמרו זאת.

אונקלוס

דבירא ומשקו ית ענא ומתיבין ית אבנא על פומא דבירא לאתרה: ה ואמר להון יעקב אחי מאין אתון ואמרו מתרן אנתנא: ה ואמר להון הידעתון ית לבן בר נחור ואמרו ידענו: ו ואמר להון השלום לה ואמרו שלום והא רחל ברתה אתיא עם ענא: ז ואמר הא עוד יקא סני

אונקלוס

לא עדן למכנש בעיר אשקו ענא ואילו רעו: ה ואמרו לא נבול עד די מתבגשין כל ערביא ומגדרין ית אבנא מעל פומא דבירא ונשקו ענא: ט עד דהוא ממלל עמהון ודחל אתת עם ענא די לאבוקא ארי רעיתא היא: ו והוה בד חזא יעקב ית רחל בת לבן אחוהא דאמה וית ענא דלבן

רש"י

(ח) לא נבול. להשקותי, לפי שהאבן גדולה (פס"ו): (ט) ויאמר לו לא נבול עד די מתבגשין כל ערביא ומגדרין (כ"ה): (ז) ויש יעקב ויגל. כה"ס * שמעביר את שיעו ונחמתי * כמי - כח. לרעות, אלא שממילא נשמע, ואמר לפי שהאבן גדולה ולא מפני שתנאי והסכמה ביניהם להתמקד על זה כדי שלא יעול האחד מים יזמר מחלקו וכדומה (רא"ם): (ט) פי' לא רק משקלו עמד אלא גם פירושו עמיד:

אור החיים

תורה (צ"מ ל"ב) וחש על האבן. ועוד ראה לדעת אם טעם עכבתם היא ללד שאין זמן להשקות האבן ולרעות כי העיר רחוקה היא והאלף צייתות הנה, ודבר זה נוגע לו לדעת דרך צח צו, ומתשובתם ידע כי לא לכוית ריחוק העיר הם עושים: 2. עודנו מדבר עמם. הנה לפי סדר הכתוב הם המדברים אליו והיה לו לומר עודם מדברים עמו כי אחר תשובתם צאה, ואולי כי ללד שיעקר סיפור הענין הוא הודעת העובר על יעקב לוח תלח הדבר בעיקרו שהוא יעקב. או יכוון הכתוב לומר שציאת רחל היתה בעוד שהוא מדבר עמם קודם שישבו אותו דבר צאה אלא שהכתוב גמר אומר מה שהשיבו לתשובתו ואחר כך הודיע ציאתה, ורשם זמנו כי הוא צעת שהיה הוא מדבר עמם:

אור בהיר

(ב) פשיטא שהם לאביה, ומה צח ללמדנו. ועוד היל"ל עם אבן אביה. (ג) פי' יציאתה היתה למכלית, ולא לטייל חס ושום. (ג) כלומר לקיים מצוה כיבוד אב.

בראשית כט ויצא

האסף המקנה השקו הצאן ולבו רעו: ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים ונגללו את האבן מעל פי הבאר והשקינו הצאן: עודנו מדבר עמם ורחל באה עסדהצאן אשר לאביה פי רעה הוא: ויהי באשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו וישש

לקט בהיר

הן עוד היום גדול, לא עת האסף, שהיה די צמד מנייחה וגללו. זה מתורגם ויגדרון, לפי שהוא לשון עתיד (ג"א), ולא מפני שרצה להוכיח אותם או ללמדם, אלא מתשובתם רצה להוכיח אם העיר רחוק או קרוב ולידע הדרך שיש לפניו עוד (אדה"ח): (ח) ואין פירושו לא נוכל לרעות, אלא שממילא נשמע, ואמר לפי שהאבן גדולה ולא מפני שתנאי והסכמה ביניהם להתמקד על זה כדי שלא יעול האחד מים יזמר מחלקו וכדומה (רא"ם): (ט) פי' לא רק משקלו עמד אלא גם פירושו עמיד:

מסורת המדרש
אלו ג' קרואים ב"ק
פב. צ"ע ירושלמי
מגילה פ"ג ה"ב. והאבן
גדולה זה יצא"ר האבן
טובה נב. צ"ע להלן
פס"ט א.
ט. ר"י פתח לה בסיני
ל"ש כאן קנ.

והנה שם שלשה עדרי צאן אלו שלשה קרואים פי מן
הבאר וגו' שמשם היו שומעים את התורה והאבן גדולה
זה יצר הרע ונאספו שמה כל העדרים זה הצבור וגללו
את האבן שמשם היו שומעין את התורה והשיבו את
האבן וגו' שפיון שהם יוצאים להם יצר הרע חוזר
למקומו.

ט. ר' יוחנן פתח לה בסיני וירא והנה באר' זה סיני
והנה שם שלשה פהנים לויים וישראלים פי מן הבאר
ההוא שמשם שמעו עשרת הדברות והאבן גדולה זו

גם כשכית המקדש שבירושלים חרב, ואז "ציון שדה תחרש" (מיכה ג, יב, וגמרא מגילה כט), "והנה שם שלשה עדרי צאן רובעים עליה" — אלו שלשה קרואים, עלות לתורה, בשני וחמישי, כמו ששנו חכמים (ביק פ"ב) על הכתוב (שמות טו, כב): "וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים" — דושי ושומות אמרו: אין "מים" — אלא תורה, שנאמר (ישעיה נה, א): "היו כל צמא לכו למים", כיון שהלכו שלשת ימים בלי תורה — נלאו, עמדו נביאים שביניהם ותקנו להם שיהו קורין בשבת, ומפסיקין באחד בשבת, וקורין בשני, ומפסיקין שלישי ורביעי, וקורין בחמישי, ומפסיקין ערב-שבת, כדי שלא ילינו שלשה ימים בלי תורה", "כי מן הבאר היא ישקו העדרים" — מקריאה זו שבכית-הכנסת משקים את עדרי צאן הקדשים. ישראל — שמשם היו שומעים את התורה — המשולה למים, "והאבן גדולה על פי הבאר" — "אבן" — זה יצר-הרע — שנאמר עליו (יחזקאל לו, כח): "והסירתי את לב האבן מבשרכם", (ועי' להלן פט, א), אשר כנגדו נתנה תורה, וכנגדו אנו קוראים בתורה, בלי הפסק של שלשת ימים, כאמור, וכמו שאמרו חכמים (טוכה נב): "אם פגע בך מגול זה — משכחו לבית-המדרש, אם אבן הוא — נימוח" — בדברי תורה, "ונאספו שמה כל העדרים" — זה הציבור, שבא לבית-הכנסת עדרים עדרים, שאין קוראים בתורה בפחות מעשרה (מגילה כג, ג), "וגללו את האבן, מעל פי הבאר" — שמשם — מן ה"באר", מבית-הכנסת — היו שומעין את התורה — ומפילים ומנפצים מעל פתחי לבהים את יצר-הרע, בדברי-התורה, כמו שאמרו חכמים (ב"ב טו): "ברא הקב"ה יצר הרע, ברא לו תורה תבלין", "והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה" — שכיון שהם יוצאים להם — מבית-הכנסת, למלאכתם — יצר-הרע-חוזר למקומו, ודברי התורה ששמעו הם תבלין ומרפא ליצר-הרע שבהם, עד ששבים בפחות משלשת ימים לשמוע שוב ודברי-תורה.

ט. ואילו — רבי יוחנן, פתח לה — פתח את הרמז שבכתוב זה — בסיני — במתן תורה שהיה שם, לישראל: "וירא והנה באר בשדה" — "באר" — זה סיני, הוא ההר, ה"באר" הידועה של התורה, המשולה למים (כבסימן הקודם), אשר ב"שדה" הידועה, זה מדבר-סיני (ועי' בסימן הקודם בשיטה הראשונה על מדבר-סיני), "והנה — שם — שלשה עדרי צאן רובעים עליה" — הם שכטי ישראל אשר חנו אצל ההר, ואשר היו אמורים להחלק את-רכך לשלשה עדרים — כהנים לויים וישראלים, שכך עלה במחשבה לפני ה' מלפני כן (ועי' פי'ת רז"ל), "כי מן הבאר היא ישקו העדרים" — שמשם — מן ההר ההוא — שמעו — ישראל, את — עשרת הדברות, "והאבן גדולה על פי באר" — זו שכינה — שירדה מן השמים אל ראש ההר, שהיא "אבן הראש",

שכינה ונאספו שמה כל העדרים ר' שמעון בן יהודה
איש כפר עכו אמר משום ר' שמואל שאלו היו ישראל
חסרים עוד אחד לא היו מקבלים את התורה וגללו את
האבן שמשם היו שומעים את הקול ושמעו עשרת
הדברות והשיבו את האבן (שמות כ, כב) אתם ראיתם פי
מן השמים דברתי וגו'.

י. ויאמר להם יעקב
אחי רכבי יל"ש כאן קכב
(כד"ע)

י. ויאמר להם יעקב
אחי רכבי יל"ש כאן קכב
(כד"ע)

י. ויאמר להם יעקב
אחי רכבי יל"ש כאן קכב
(כד"ע)

"אבן היקר" של כל העולמות היא אשר ישראל חוסים בצל כנפיה, והם קוראים להקב"ה "שלעי ומצותי" (ש"ב כב, ג), ומכנים אותו "צור" (דברים לב, ז), "ונאספו שמה כל העדרים" — "כל" — רבי שמעון בן יהודה, איש כפר עכו, אמר משום (=בשם) רבי שמואל: "מנין אתה אומר" (דב"ד שם) — שאילו היו ישראל חסרים עוד אחד — שלא היה בא למתן-תורה אל הר-סיני, והיו חסר מהם מסכום מנין האנשים שהיו שם (כן משמע במכלתא שם, מדברי ר"י החולק על זה), "לא היתה שכינה נגלית עליהם" — דב"ד שם, שיש גילוי שכינה גדול, שאינו אלא בששים רבוא, עי"ש, ובבי"ק פג, ובתוס' שם ד"ה "שנינו", ולכן — לא היו מקבלים — אז — את התורה — כי כשחסר האחד "אינו כדאי לקבל" (מכילתא שם) — "דכתוב (שמות ט, א): "כי ביום השלישי יוד ה' לעיני כל העם על הר-סיני" (דב"ד שם) — "כל העם" — כולם, "וגללו את האבן מעל פי הבאר" — שנגלה להם הקב"ה בשכינת כבודו שם על ראש ההר, שמשם — מן ההר — היו שומעים את הקול — יוצא מפי הגבורה, ושמעו — משם, את — עשרת הדברות, כמו שנאמר (שמות יט, כ): "וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר" — "שהרכין הקב"ה שמים התחתונים ושמי השמים העליונים על ראש ההר וירד" (מכילתא שם ד, ז), והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה" — שהשכינה היתה בשמים ומן השמים דבר ה' עמהם, אלא שהשמים, כאמור, הרכנו וירדו אל ההר, וכמו שכתוב אחר אומר: "אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם" (עפ"י שם, ט, רז"ל), וברצונם של ישראל שקה שכינה למקומה, שלא ירבו עמם ה', אלא משה כאמור בתורה (דברים ה, כ"ה, ע"פ).

י. ויאמר להם יעקב: אחי, מאין אתם? ויאמרו: מחרן אנחנו, ויאמר להם: הידעתם את לבן בן נחור? ויאמרו: ידענו, ויאמר להם: השלום לו! ויאמרו: שלום, והנה רחל בתו באה עם הצאן" — שוב מאריך הכתוב לחאר ולפרט את פרטי המאורע של פגישת יעקב עם מקום גלותו, (ועי' בתחילת הסימן הקודם), ומאריך לספר את שיחתו עם רועי הצאן, ואף שהם היו עובדי זרים אומר להם "אחי", הרי גם כתוב זה ניתן לידרש כרמז למאורעות של בניו של יעקב לעתיד, בגלותם (ועי' לעיל סח, יג), ובגאולתם (ועי' לעיל בסימ' ו), ולכן — רבי יוסי בר חנינא, פתח קריא — פתח רמזות מקרא זה, — בגלות — של ישראל, וגאולתם ממנה, כגלותו זו של יעקב, ושהוא נגאל ממנה: "ויאמר להם יעקב: אחי" — אל אחיו לצרה, הם ישראל בגלותם, הוא אומר: "מאין אתם" — למה אתם בורחים וגולים ממקום למקום? ויאמרו: — הם עתים לו: "מחרן אנחנו" — מחרנונו — מפני חרוננו — של הקב"ה — שחרה אפו בנו, מרוב עוונותינו — אנו בורחים, וגולים ממקום למקום (וכדלעיל סח,

א ויִדְבַר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַר סִינִי בְּאֶהָל מוֹעֵד בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

א ומילי י עם משה במדבר א דמיני בששון זמנא בחד לירחא תנינא בשתא תניתא למפקהון מארשא ומצרים למימרי

לקט בהיר

(א) פי מנין זה מוכיח על שאר המנינים שהיו כולם משום חיבה, שבמנין הראשון נזכר לומר שזורך יש זה כדי למסרן במנין לרועה, וכן אחר העגל שחסרו לידע הנוטרים, אבל מנין זה אין שום זורך בה, ובפרט שהיתה בשנה א' עם מספר השני ודאי שלא חסרו ולא הוסיפו (וכדפיירש רבינו בפי תשא), אלא רק משום חיבת השראת שכינתו יתב, וכאולר נחמד החביב על בעליו ומונה אותו בכל הזדמנות, וזה מיישב רבינו לזכר פסוק הא, וכי בכל מצוה מודיע הכתוב מתי נטוו, ולזה הביא רבינו מאמרו כאן ולא על אומרו שאו את ראש וגו' כי שם מקומו לכאורה (מ"ל), וכבר אמרנו בפי תשא שגם אחר העגל אין שום זורך במנין, כי מה נפי"מ, ובפרט למי שאין דבר נעלם ממנו ב"ה, אלא רק להראות לרועה חיבה אלו אלו, וכדי ליקקם ולהשכיבם בעיניו, ואל יקשה לך שמנין הזה היה כדי לקנות מהם קרבנות זבור, ומנין שאחר העגל כדי לעשות האדנים (וכמו שכתב רבינו בפי תשא), שאם רק משום הא היה מצוה הכתוב ליתן כל אחד מחליות השקל ככל שאר מצוה, ולמה לידע מנין השקלים, וכן מה נשמנו האדנים שלא עשאום מנדבות המשכן כשאר כלים, אלא ודאי דרך אגב נתנו מחליות השקל לאדנים ולקרבנות (נח"י), ודאי"מ בפי קניול שכתב כי מה שמנאם בעת הזורך מראה חיבה, כי אם לא היו חביבים לפניו לא היה מנאם אפילו אם יש זורך, וכן: (ב) דכתיב בפי' בא (י"ב ל"ו) כשש מאות אלף רגלי וגו', והמספר שאחר העגל הרי הוא מצוה בכתוב בהדיא ריש פרשת פקודי דכתיב בקע לגלגלת וגו' לכל העובר על הפקודים וגו' לשש מאות אלף וגו', ועיין מזה ברש"י ריש פרשת תשא באריות, והש"מ כתב כאן ח"ל דכתיב ויפול מן העם כשאלפת אלפי איש ומתוך שנתנה הנופלים ידע הנוטרים והכי פירושו כשנפלו בעגל מנאן "המחיס" לידע הנוטרים בחיים עכ"ל, ונעלם ממנו דברי רבינו ריש פרשת תשא, גם עיקר פירושו בדברי רש"י א"ל שהרי היו שם ב' מיני מיתות חוץ מג' אלפים שהרגו בני לוי, ואפשר לומר שמפני זה האריך רש"י בפי תשא (ל' ט"ו) להביא הפסוק ויגוף ה' את העם, שאם יקשה לך למה המנין הזה קח מהחשבון ג' אלפים ודע מספרם, לזה הביא פסוק ויגוף: (ג) והמנין שבע' פנאם לא קמשיב, שהיתה אחר המגפה וכלל במנין שאחר העגל (נח"י): (ד) אמר "כשנא" הגם שהוא חדש ימים, כי עד חדש לא נקרא דירת קבע (והשראת שכינתו דרך עראי היתה גם קודם המשכן) כן

אור החיים

א. במדבר סיני וגו'. רז"ל דרשו (במד"ר פ"א) הכנות יקרות בפסוק זה"י, ונשאר להעיר למה לא השוכה ב' מדותיו יחצקן בשיעור הדברים, כי כשהזכיר הודעת המקום הקדים מחצרת הכללות שהוא מדבר סיני ואחר כך הזכיר פרט המקום ואמר באהל מועד, וכשהזכיר הודעת הזמן הקדים זכרון פרט הזמן ואמר באהל מועד ואחר כך הזכיר מחצרת כללות הזמן ואמר בשנה השנית, ונראה כי הכתוב

אור בהיר

(א) למה פרט מקום הדיבור והזמן. (ב) ולא אמר אני במקום פלוני. (ג) ששם מקום כבודו.

ב קבילו ית חשבון קב בששתא דבני ישראל לזרעהיהון לבית אבהיהון במנין שמקו קב במספר שמות כלזכר לזלגלתם:

לאמר: ב שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם במספר שמות כלזכר לזלגלתם:

רש"י

באחד בניסן הוקם המשכן, ובאחד באייר מנאם: (ב) שאו את ראש כל עדת בני ישראל. כמו שאומרים לקוסטיני"ר אריום רישיב דדקי"ה: למשפחתם. דע* מנין כל שבט ושבט לבית אבותם. מי שבטיו משבט אחד ואמו משבט אחר יקום על שבט אביו (ב"ב ק"ט"ט): לזלגלתם. על ידי שווי נשואות י"ד

לקט בהיר

הוא להלכה לענין מוזהב, אם נדר הגאה מאנשי עיר אסור בכל הדר שם חדש, ומותר בפחות (ג"א): (ה) הרמב"ן ז"ל היה לו גירסא זו ברש"י, והוא מדברי רז"ל במד"ר, ופי' קוסטיני"ר הממונה להרוג צממות המלך את מי שנתחייב, אומרים לו הרים ראשו ממנו, כלומר תהרגהו, וכמו (ברא' מ' י"ט) ישא פרעה את ראשך מעליך, ואמר הכתוב לשון זה "שאו" דמשמעני לתרי אנפין, שאם יזכו יהיה מספר זה לנשיאת ראשם, ואם לאו יהיה מה שהיה ע"י עון המרגלים לכל מי שנמנה כאן: (ו) פי' לא רק מנינם בכלל, ויהיה פי' למשפחתם כאן לשבטיהם, והגם שאלמנת נמנו לפי משפחותם דכתיב בני ראובן למשפחותם, משפחותם זה צהכרת שפירושו שבט, מאחר שראשו שכן היה, שהכתוב מודיע מספר השבט ולא המשפחה, ומלנין כן לפעמים שהשבט נקרא משפחה (רא"ם), והיה לו למשה י"ב קלפין ודומה לכל שבט, ומי שבט בשקלו ואמר משבט פלוני אני, נתן שקלו במקומו (רמב"ן), ויש גירסא "לידע", לפי"ו נשאר למשפחתם כפירושו הפשוט, ואמר שתמנה אותם למשפחות כדי לידע (אם תלך מנין המשפחות) מספר כל שבט לבדו (קניזל): (ז) ראונו לומר חיבת "לבי"ת" ג"כ פירושו שבט, שאין נפי"מ

אור החיים

אחר מאמר באהל מועד, ודע כמה הוא מופלג מקום אשר ה' שם ממה שמלנינו שבט' אמות' שבין צדי הארון עמדו רווחים ס' ריבוא של ישראל (ב"ר פ"ה), הרי שהבט שהוא לעין מועט, הוא מרובצו ללד השוכן בו ברוך הוא: ב. שאו את ראש וגו'. לריך לדעת מספר זה למה. ורש"י ז"ל הביא דברי המדרש שאמרו כי כשנא להשרות שכינתו בתיכוס חזר למנוחה ע"כ, וזה לא יספיק ליישוב הפשט, כי היב לו למנוחה קודם חודש ניסן לא אחר כך, גם בהפלגת זמן חודש ימים"ה, ונראה לי בהקדים לחקור זאת, כי במספר שאחר העגל שהוא מספר שבפרשת פקודי באו לכלל חשבון ו' מאות אלף וג' אלפים וכו' מאות וי' שיש במספר זה נוסף על מספר ויולאי מלרים שלשת אלפים וכו' מאות וחמישים בהמשך זמן ששה חדשים הגם שכייל

אור בהיר

(ד) לא דוקא ב' אלא ב' ומל. (ה) פי' אפילו אם נאמר שהמנין עד שהוקם המשכן ומאמר "כשנא" לאו דוקא אלא כשהשרת שכינתו, עכ"פ למה המנין חדש מא' בניסן עד א' באייר. (ו) הנה לשיטת רש"י"ם (ב"ב קכ"א): ד"ה בפחות לא קשה קושיא זו,

ה במדבר א במדבר אונקלוס

העדה הקהילו באחד לתדש השני ויתילדו עלימשפחתם לבית אבתם במספר שמות מן עשרים שנה ומעלה לגלגלתם: **אשר צוה יהוה את־משה ויפקדם במדבר סיני: ׀** שני

לקט בהיר

אשר נקבו בשמות ללא לוך (שהרי חיצה "האלה" מורה על מה שלמעלה אשר נקבו) גם אמר הכתוב ואחכס וגו' ראש לבית אבותיו, ואח"כ אמר עוד הפעם אלה קרואי וגו', זה יכריחן לומר שפי' את האנשים עם האנשים, כלומר משה ואהרן לקחו עם הנשיאים הללו עוד אחרים אשר נקבו בשמות במקום אחר, וזה לא יתכן, שהרי לא נקבו בשום מקום אחר שום שמות, לזה אמר שלקחו את ה"ב נשיאים אשר נקב ופירש לו (למשה) הקב"ה בפירוש "כאן" לא במקום אחר, ויש נוסח שחקר חיצה "לו", ואז פירושו שנקבו ונחפרשו בספוק כאן, והיינו הך (דע"י), ומה שרץ הכתוב להוסיף ולומר אשר נקבו בשמות, לומר שחשוכים הם מאחר שנחפרשו שמותם בפירוש, לענין שנאמר (שמות ל"א ב') ראה קראתי בשם כללאל וגו' (בד"א): (ג) כמו שיש לכל משפחה מיוחדת כתב ואגרם המעיד על יחוסם דור דור מראש המשפחה, או שום עדות אחרת המעיד על חוקם לידתו שהיתה מאביו - והרמב"ן ז"ל הבין (וכן שאר מפרשים) כוונת רבנו שלוך העדות היה להעיד על שצטו, ולזה טען ואמר מה נפ"מ בין שצט ראובן או שמעון, ולמה לו לשקר, ולמה לא האמינו לו בעל פה, אבל נראה הכוונה שרביים היו להעיד שיש לו אב ידוע וכשר ממשפחה פלוני, ואינו ממזר או מערב רב, ועל זה ודאי שנחשדו הממזרים ובני ערב רב לשקר (אודה"ח), ופי' חיצה ויתילדו נתייחסו נתפעלו (וכן פירשו אונק' ז"ל ואחיסוס), כלומר הראו וגילו ופירסמו לידתם שהיתה בקדושה ובנשואות:

אור החיים

מה שאין כן צאו"בע, ואחר כך ציאר מה היא המעלה מן עשרים שנה וגו' תפקדו אותם, ומעשה נריכה לגופה: **יח. ואת כל העדה וגו' באחד לחודש**, יודיע הכתוב כי ציוס עלמנו נקבלו היבוכים על הדבר, והדבר יגיד שכל אחד היב לו יחוסו אללו בלא טורח הראיכה והעדויות, גם שצו ציוס הוכרו היחוסין של כולן), והוא אומרו ויתילדו סמוך למאמר באחד לחודש וגו':

אור בהיר

לפי דרכינו כל לוך המספר היה כדי להראות דבר זה ה"ל, אבל גם לדברי המדרש שעיקר המספר היה כשצא להשרות שכנימו וכו' מה שאיחר חדש ימים זה מטעם הנזכר. (יב) כאן מיותר הזמן שפשיטא שלא נחפרשו משה ואהרן. (ג) פי' נבחרו בו ציוס ולא היו צם שאלות ונמגומים שיוצרך לחקירה ודרישה. (יד) ונקשר צא' לתדש למטה על ויתילדו וגם למעלה על חיצה הקהילו. (טו) פי' לא היו נריכים להציא ראייה שאני משצט פלוני כי למה יהיו נחשדים לומר שקר, והערב רב ממילא לא נפקדו. (טז) וא"כ נכון מה שאמר רש"י ז"ל עדי חוקם וכו' שצודאי י' נחשדו נמזרו שילמד שקר. (יז) פי' וא"ת לפי"ו ה"ל"ל חוקם כשרותם ומה זה חוקם לידתם ע"י חרץ שהלידה מעיד על חוקם הכשרות.

אונקלוס

ב במדבר א במדבר א

ויהיו בני־ראובן בכר ישראל תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות לגלגלתם כלזכר מן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: **א** פקדיהם למטה ראובן ששה וארבעים אלף וחמש מאות: **ב** לבני שמעון תולדתם למשפחתם לבית אבתם פקדיו במספר שמות לגלגלתם כלזכר מן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: **ג** פקדיהם למטה שמעון תשעה וחמשים אלף ושלוש מאות: **ד** לבני גד תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות מן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: **ה** פקדיהם למטה גד חמשה וארבעים אלף ושש מאות וחמשים: **ו** לבני יהודה תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות מן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: **ז** פקדיהם למטה יהודה

ויהיו בני ראובן בכורא דישראל תולדתהון ואחיסוסו על זרעתהון אבהתהון במנין שמקו דנלגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין ויעלא כל נפק חילא: **א** מניניהון לשבטא דראובן ארבעין ושמא אלפין וחמש מאה: **ב** לבני שמעון תולדתהון זרעתהון לבית אבהתהון מניניהו במנין שמקו דנלגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין ויעלא כל נפק חילא: **ג** מניניהון לשבטא דשמעון תשעין ותשעה אלפין וחמשת מאה: **ד** לבני גד תולדתהון זרעתהון לבית אבהתהון במנין שמקו דנלגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין ויעלא כל נפק חילא: **ה** מניניהון לשבטא דארבעין ותשעין אלפין ושית מאה ותשעים: **ו** לבני יהודה תולדתהון זרעתהון לבית אבהתהון במנין שמקו מבר עשרין שנין ויעלא כל נפק חילא: **ז** מניניהון לשבטא דיהודה שבועין וארבעא אלפין

אור החיים

יחוסין עד יעקב אשר הודיעתו אמו"י): גבורי כח, והוא אומרו כל פירוש כל אחד מהם יוצא **ב. כל** יוצא צבא. אמר הכתוב כן בכל פרטי (צבא"ם). וזה נס שאינו צאומות שאי אפשר שלא המספר, לומר שלא היה אחד מכל הצאים לכלל המספר שלא היה ראוי ללאת צבא אלא כולן

אור בהיר

(יח) לכן לא די בצמירה כמו שהקשה הרמב"ן ז"ל. (יט) ואין הפי' שכל היוצא נפקד וא"כ היו חוץ מאלו ג"כ שלא נפקדו, אלא הפי' כל הנפקד היה יוצא צבא.

פרשת במדבר

שאו את ראש בני ישראל למשפחותם לבית אבותם כו ואת כל העדה הקהילו באחד לחודש השני ויתילדו על משפחותם לבית אבותם (א, ב-ח). ופירש רש"י ז"ל: ויתילדו, הביאו ספר יחוסיהם. ולי נראה לפרש כפשוטו ויתילדו לשון לידה, כי ידוע הוא שאומות העולם מתיחסים אחר אדם (מנהגין נח, א; ור"ר ב, יג), ולכן נקראו לאומים^א, מה שאין כן אומה הישראלית אחר שקבלו התורה ועשו את המשכן וכליו זכו להתיחס אחר משפחות אביהם, כנודע סוד הדבר. וזהו ויתילדו, נולד להם דבר חדש. וזהו למשפחותם לבית אבותם, שיתיחסו אחר משפחות אביהם. וזהו שאו את ראש בני ישראל, שאו מלשון התנשאות והרמה, למשפחותם לבית אבותם, היינו שזכו אחר קבלת התורה ועשיות המשכן וכליו להתיחס אחר אביהם:

למימר ויפקדם במדבר סיני כאשר צוה ה' את משה. ונראה, דהנה השם יתברך נתן התורה לישראל, ונשמת ישראל הם גוף התורה, כי ישראל הם ס' רבואותיות לתורה^ב, נמצא ישראל הם התורה, כי כל אחד מישראל הוא אות מהתורה, נמצא מה שפקד משה את ישראל למד את התורה. וזהו הרמז 'כאשר צוה ה' את משה', הרמז שציווי התורה אשר צוה ה' את משה הוא בעצמו מה שספר את ישראל.

ומזה הטעם נראה, הא דכתיב (להלן פסוק מט) אך את מטה לוי לא תפקוד ולא תשא בתוך בני ישראל, כי ישראל הם נגד התורה שבכתב, ומטה לוי הם נגד התורה שבעל פה. וזהו בלויים על פי ה' פקד (להלן ד, מט):

אך את מטה לוי לא תפקוד כו בתוך בני ישראל (א, מט). כי התורה רמ"ח מצות עשה ורמ"ח מצות לא תעשה הם אורות, והמשכן הוא מה שהאורות הרוחניות הם מצומצמים במשכן. וישראל הם גם כן

כאשר צוה ה' את משה ויפקדם במדבר סיני (א, יט). ויש לדקדק, הוי ליה

א. ע"י ב"ב י, ב; ילקוט שמעוני תהלים רמז תרמג, וראה מהרש"א ח"א"ג סוטה מא, ב ד"ה כל: ונראה מהידוע כי אומה הישראלית נאמר בה למשפחותם לבית אבותם, משפחת אב קרויה משפחה ולא משפחת אם (ב"ב קט, ג), וההיפך בשאר אומות אין להם יחוס אב, וזרמת סוטים זרמתם, ויש להם יחוס אם לאסור בקרובה מן האם. וזה שנאמר בישמעאל שנים עשר נשיאים לאומותם, ד"ל דכבני יעקב נאמר שיתילדו י"ב נשיאים למשפחותם לבית אבותם, ולא כן בבני ישמעאל שלא יתילדו אלא לאומותם כו. והשתא ניחא דכל לאומים שבמקרא קאי על עובדי כוכבים, שנקראו כן על שם שאין להם יחוס אב רק יחוס אם. ע"כ. וע"ע באר מים חיים ס"פ חיי שרה. ב. ע"י של"ה תושב"כ פ' קרח; מגלה עמוקות אופן קפו; חסד לאברהם מעין ב נהר יא; עץ הדעת טוב למהרח"ו פ' יתרו. ג. וע"י מגלה עמוקות פ' בלק ד"ה מלאך. וע"ע בפרי צדיק חנוכה אות א; ויקהל אות א; כי תצא אות טו-טז; קונטרס דברי חלומות אות כה, שהרחיב בענין. ד. ראה בית לוי כאן.

ישראל, וסוד הסמ"ר זה אסמ"ר, כי היא
השכינה והיא כלל ישראל, ולכן היתה
הגאולה על ידיה, שהיא סוד השכינה
כנודע והיא כלל ישראל, ז"ש ואנכי אסמ"ר,
אנכי דייקא שהוא השכינה, נסוד אנכי ארד
עמך אנכי אעלך (נראשית מו ד). וזה סוד
אנכי הוא מנחמכם (ישעיה נא יג), כי עמו
אנכי צרה (פסלים נא טו), כל מקום שגלו
ישראל שכינה עמהם (מגלה כ"ט ע"ב). משה
מן המורה מנין שהוא כלול ממ"ר אלף
אומיות, שנאמר (נראשית ו ג) נשג"ס הוא
צפר, כמז א"א ז"ל באופן קי"ד נשג"ס
הוא צפר, נגימטריא שש"ס רצ"א. וזה
סוד מורה לזה לנו משה (דברים ג ד), לפי
שהוא מורה קהלת יעקב, ר"ל נשג"ל
שהוא כלול מס' רצוא שיש להם ס' רצוא
אומיות, לכן לזה לנו משה. וז"ש (דברים ד
מד) וזאת המורה שהיא מ"ר, אשר שם
משה שהוא כלול ממ"ר, ורמז נשג"ר
'אומיות' שש"ס רצוא כמו שכתב א"א ז"ל,
לפני בני ישראל שהם גם כן מ"ר. מרדכי
מן המורה מנין. ידוע שמרדכי הוא סוד
משה (כמ"ס מדרש רבה (אס"ר פ"ו ב) על
פסוק (אסמ"ר ג ה) איש יהודי שקול מרדכי
כמשה, ולכן קיימו צימי מרדכי מה שקבלו
כבר (שם פ"ח ע"ב). וז"ש מנין שמרדכי הוא
סוד משה והוא כלול מס' רצוא אומיות
המורה, שנאמר (שמות ל ג) קח לך דייקא
שהוא יצוא, וכמז נשג"ס רצ"ש, שהוא
נוטרייקון שש"ס רצוא אומיות: המן מן
המורה מנין שרצה לקעקע צלמן ואחיותמן
שיש להם בתורה, שנאמר (נראשית ג יא) המן

רבוא שקלים למטה. וזהו סוד באחד
באדר משמיעין על השקלים, בסוד כי
כל בשמים ובארץ (דברי הימים א) [אין
ך"ט ניא], ר"ל כל מה שיש בשמים יש
בארץ, כי כל מה שעושים למעלה
עושים למטה כי כן צוה הקב"ה. וז"ש
ועל הכלאים, שהוא סוד המלאכים
שלא להתערב הכחות יחד, כי כל עשב
יש לו מלאך ברקיע (כדאיתא במדרש
רבה פרשת בראשית פרשה י' נון).
ולפי שבאותו פרק מתנוצצים ס' רבוא
אותיות שבתורה שהם ס' רבוא צנורות
שיש בעולם, שמהם מתפשטים כל
כחות המלאכים הממונים על כל
העשבים, ולכן יצאו אז באותו פרק גם
כן על הכלאים, לפי שהוא זמן יציאת
המלאכים למעלה איש איש על
משמרתו ועל עבודתו כל אחד ואחד
על עשב שלו, לכן הזהירו באותו פרק
שלא לערב הכחות יחד מין בשאינו
מינו. ולדעתי זהו סוד שכתוב
(בתנחומא בפרשת נח נס"י ג) בשני
חדשים בשנה היו מתכנסים כל חכמי
ישראל יחד ונשמעו דברי תורה,
כדאיתא גם כן בברכות פרק הרואה
[היה קורא] (י"ז ע"ב) על פסוק (ישעיה מו
יב) שמעו אלי אבירי לב, הגי בני מחווא
אבירי לב נינהו, וכתבו התוספות (ד"ה
תרי) בספר העתים איתא, שבשני
חדשים אלו באדר ובאלול היו רואין
עמודא דנורא מן השמים. והטעם לפי
שבשני חדשים אלו הם סוד גם צפור

מצאה בית (תהלים פ"ד נד), ואיתא
בוזרה פרשת בלק (ח"ג קצ"ו ע"ב) שכן
בראש חודש אלול איתמר (שמואל ב' יא
א) ויהי לתשובת השנה לעת צאת המלכים קרי, וכתוב מלאכים באל"ף. והכוונה
שהיא זמן תשובת השנה, שצריך לעשות תשובה קודם שיתחיל ראש השנה, והוא
זמן צאת המלאכים למעלה והממונים להכריז על ענייני התשובה, ולכן הוא גם כן
עת צאת המלכים למטה, שהם ישראל לשמוע דברי תורה מאן מלכי רבנן (וזהו
ח"א פ' ע"ב), וכן גם כן באדר, מאחר שמתנוצצים האותיות והמלאכים למעלה,
מתכנסים גם כן ישראל למטה באותו פרק לשמוע דברי תורה. והנה בזמן המקדש
הוצרכו להשמיע באותו פרק על השקלים שהיו ס' רבוא, שאין אוכלסא פחותה מס'
רבוא (ברכות נ"ח נ"א), כנגד ס' רבוא אותיות של מעלה. והנה היתה תפלתו של
משה (כדאיתא בתנחומא פרשת כי תשא נס"י ג) שאמר משה להקב"ה למחר אני
מת ומי ישקול שקליהם של ישראל, אמר הקב"ה למשה כשם שאתה שוקל
שקליהם של ישראל עתה, כן בכל שנה ושנה, מנין ממה שקרינו בענין כי תשא
וכו' (שמות ל יב). והנה עתה כשהניע משה באחד באדר שהיה זמן שקלים שהוא
בזמן אחד באדר, השמיע משה באותו פרק על השקלים, בא משה לבקש רחמים
לחנן אל ה' בעת ההיא דייקא, שהיה בו' באדר שמת משה באותו פרק, ההוא
כתיב שבא משה להזכיר להקדוש ברוך הוא מה שהבטיח לו בפרשת כי תשא
מלת ההוא דייקא, שמשא יהיו השוקל שקליהם של ישראל באותו עת בכל שנה
ושנה, וז"ש לאמר, שהוא לדורות שהוא יהיה בעת ההוא לתקן מצות שקלים
שבאותו פרק, ולכן התחיל בשם של אדני, שכבר אמרנו שסוד אותיות התורה
שהם ס' רבוא, וזה סוד הנותרים שהם סוד אדני שהיא השכינה, שממנה מתפשטין
ס' רבוא נשמות של ישראל, שהם סוד ס' רבוא שקלים של מעלה, שהוא סוד שקל
הקדש שהוא כנגד אות אחד שבתורה, שכל אות נקרא בספר יצירה אבן, והוא
סוד משם רועה אבן ישראל (בראשית מט נכד), ר"ל כל אחד מישראל יש לו אות
אחת בתורה שהוא סוד אבן, (ולכן ישר"אל, נוטרייקון ייש שש"ס רצוא אומיות
"לתורה). ולזה אמר מאחר שהחלות להראות את עבדך, ר"ל כי מיד שבא משה
לזה העולם אתמר נביה וטרא אותו כי טוב (שמות ב' נב), הוא שהיתה אצלו
שכינה שהוא סוד וטרא, כמו שאמרנו שהיה משה כלול מכל ת"ר אלף נשמות, את
גדלך, א"ת דייקא, אותיות התורה מא' ועד ת"ו, כי כ"ב אותיות במלואם הם ס'
אותיות, הם סוד ששים נבורים סביב לה (שיר השירים ג' נון), ומס' מתפשטים עד
ס' רבוא, שהם סוד ס' רבוא צנורות בעולם. וז"ש גדלך, מלת גדלך דייקא, שהיא

גרה"ל ל' 313 אלא גר"ן אר"ס"ו

נחלי במדבר ב דבש

כלל אחד אדיר, אשר קדושתו נשגבה לאין ערוך — כלל גדול בתורה, וכשם שספר תורה שחטר בו אפילו אות אחת פסול הוא (מנמוס ל, א), כן הפירוד הקל ביותר שבישראל פיגול הוא, בחיותו מפרוד בין הדבקים — החוט המשולש קודשא בריך הוא אורייתא וישראל שנשורו כחטיבה אחת.

ותן חלקנו בתורתך

דבליים הדברים שהביא בספח"ק "תפארת שלמה" (לשמועות ד"ה ולמה תמוס): "זוה הפירוש (פסולס זכס יט, א) שאמר רבא תחלה נקרא התורה על שמו של הקב"ה ואח"כ על שמו שנאמר (תהילים א, ז): 'כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה ויללה'. דהיינו שלומד כל כך עד שמעורר התורה שהוא מכה נשמתו ולזה נקראת תורתו. וזה ג"כ הפירוש: 'ותן חלקנו בתורתך'. מזה שיש לכל אדם חלק בשורש נשמתו בתורה וק"ל. ובוה יובן ג"כ הפירוש בגמרא (פסולס זכס ט, א) מזה דכתיב (בלאשית ט, א): 'זה ספר תולדות אדם' וכי ספר היה לו לאדם הראשון, מלמד שהראה לו הקב"ה לאדם הראשון דור ודור ומנהיגיו וחכמיו... ודברי הגמרא הללו תמוהים מאד, מזה היה קשה לו כפשוטו זה הוא ספירת תולדות אדם. ועוד מה תירץ, אכתי קשה וכי ספר היה לו לאדם הראשון."

אך לפי דרכנו ניהא וכך הוא הפירוש: 'זה ספר תולדות אדם' — היינו כל הספר דהיינו כל התורה הוא תולדות אדם, כמו שבן אדם נקרא תולדה שבא מכה האב, כך התורה נקרא תולדה של בן אדם שבהתרבות הנשמות בעולם נתרבה התורה. כמו שאמרו (זויל ג קסג, ז): 'קיימו האבות כל התורה' שמי שהיה לו התחברות והתכללות כל הנשמות כולם ממילא קיים כל התורה כולה". ע"כ. **לפיכך** הורו רז"ל (שבת קט, ז): "העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע, הא למה זה דומה לספר תורה שנשרפה — ופירש רש"י — אף נשמת ישראל הנימלה דומה לו, שאין לך ריק שבישראל שאין בו תורה ומצוות". נמצא איפוא כי דין ישראל כדין ספר תורה, כי אורייתא וישראל חטיבה אחת הם.

זה ספר תולדות אדם - וכי ספר היה לאדם הראשון

ע"י הבני הנשמות מתרבה התורה

הפירוד הקל שבישראל כספר תורה שחטר בו אות אחת שפסול הוא

נחלי במדבר ב דבש

מאמר ב

אורייתא וישראל חד

"קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד הוא" (זו"ק ח"ג עג, א), עם ישראל אחוים ודבוקים בתורה הקדושה עד שנעשים חטיבה אחת עמה. על סוד גנוי תעלומה זו עמד התנא האלוקי רבי עקיבא שכל יקר ראתה עיני, וחשף סוד האיחוד של עם סגולה בהוראת הנצח לתורה הקדושה באמרו: "ואהבת לרעך כמוך" — זה כלל גדול בתורה" (יבואלמי נדלס ט, ז). — אהבת ישראל כלל גדול בתורה היא כי אורייתא וישראל חד הוא.

ענין זה הסבירו ה"ידי משה" על המדרש (כ"ד ט, ט) עה"פ (בלאשית כט, ז): "ונאספו שמה כל העדרים" — שאילו היו ישראל חסרים עוד אחד לא היו מקבלים את התורה". "לפי דאיתא שאותיות התורה הם ס' רבוא נגד ס' רבוא נשמות ישראל, על כן היו צריכים להיות דווקא במילואם ששים רבוא". ומכאן שישראל הושוו לספר תורה ודינם כדין ספר תורה.

דין ישראל כדין ספר תורה

בספח"ק "מאור עינים" (פ"י מוקס ד"ה זלם הפולס) האריך לבאר בזה: "מכיון שכל אחד מישראל יש לו אות בתורה ואורייתא וקוב"ה חד, והחלק אלוק שבקרב האדם הוא ממש אותו האות שמשם שורש נשמתו, והאות משפיע על האדם שפע וחיות הקדושה". ע"כ. וכמו שנאמר (מנמוס יט, ז): "זאת התורה אדם". ובזוה"ק (ח"ג כט, ז): "ותורה דא אדם דכתיב: 'זאת התורה אדם' — שכלל התורה הוא האדם הרוחני. וכשם שהאותיות מצטרפות לתיבות והיו לאחדים המקודשים בקדושת ספר תורה, כך כלל ישראל מתאחדים ומתכללים כל אחד ואחד עד שנהפכים להיות

אילו ישראל היו חסרים אפילו אחד לא היו מקבלים את התורה

כשם שהאותיות מצטרפות כד כלל ישראל מתאחדים לכלל אחד

תפח בראשית לז וישב

מבקש הנידה נא לי איפה הם רעים: ויאמר האיש נסעו מזה כי שמעתי אמרים נלכה דתינה וילך יוסף אתר

אונקלוס

אנא קעי חוי קען לי היכא אנון קען: ויאמר נקרא נקרא ויהא תעי ארי שמעית דאמרין גיזל דרתן ואזל יוסף בתר אחוהי ואשכחנן

לקט בהיר

רש"י

(ח) נסעו מזה. כסיעו עלמין מן האחור (מח): מושלם לבקשו וימלאהו, כי למה אמר איש כי שמעתי יוסף אמר לו בפשיטות הגידה נא לי ואם הוא אדם פשוט היה לו לשאול אם ידע להגיד, די כל הענין מיותר מה לנו אם הלך ביושר אל אחיו או איש אחד עזב לו, ומאחר שידעט שהוא מלאך נלמד מאיש איש לגילוי מלאכה שהוא גבריאל הנקרא איש (רא"ם): לו אין מקרא יולא מידי פשוטו כמאמר רבינו בדיבור הקמון, ופירושו אל מבקש אותם בעיר הזאת, כי נסעו מזה, וא"ת מנין אני יודע, כי שמעתי אומרים זה לזה נלך למקום דומן, אבל המקרא אומר דרשוני ממחמ דחקות שיש בפשטו, למה השיב מה שלא שאל ממנו, נסעו מזה, והשאלה הייתה איפה הם, גם חיים "מזה" אינו מתאים כאן שהיל"ל נסעו מפה או ממקום זה גם נמית טעם של מיתח כי מה זה ועל מה זה, הלא הם כי דברים נסעו מזה ושמעתי שהם נדוּתן, לזה נבחרת לומר שהמלאך דיבר דברים ליוסף המרומז בהם שנקעו מו"ה גימטריא י"ב פי' שלא ראו עוד להיות י"ב אחים אלא י"א (או אפשר שפירושו מה שאמרת את "אחי" אנכי מבקש הם נסעו מזה הענין) ועל זה נתן טעם מה פעולה עשו ובאיה אופן הסיעו עלמין מן האחור כי שמעתי וכו', וא"ת מה הועיל המלאך בדבריו אם יוסף לא הבין, ואם הבין למה הלך אללם, זה לא קשה כי גם בחמילת השלימות הלך במסירת נפש, וכדי לקיים מצות כיבוד אב דמס לכות, ומפני שידע המלאך שיוסף לא יור אחר אמר דבריו בלשון זה כדי לנסותו עוד יוסר ולהרבות שכרו (אדה"ח): לו פי' לא שימיתוהו

אור החיים

ולדבריהם קשה למה לא נרצע יוסף לחזור לאחוריו, שאין לך שכיה החיקא כזה, וח"ו היה כמתחייב בנפשו להסתכן בעלמו. ואולי כי יוסף לא הבין דברי האיש כמו שפירשו ז"ל. ורז"ל פירשו ק"י) אחר שנתגלה מה שעשו האחים מה שאין כן יוסף הבין הדברים כפשוטן על זה הדרך נסעו מה פי' מכל המחה ההוא ואין לו לבקש עוד באותו מחה, והטעם כי שמעתי אומרים נלכה. ומח ידע כי עקרו דירתם מכל המקום ההוא, ולא היה יכול לומר הלכו דוחינה שלא ידע בצרור שהלכו לדותן אלא מדבריהם וספר סדרן של דברים, ולד שחיה בדעתו של יוסף כי זה האיש הוא מעוברי דרך ולא מלאך ה' הבין הדברים כפשוטן. וכפי זה יבא על נכון מה שאמר הכתוב וילך יוסף אחר אחיו וימלאם דבותן שהיה לו לומר וילך יוסף אחר אחיו

אור בהיר

שכס. (בג) ומדויק חיבת נא שהוא לשון עמה. (בד) פי' בלבו להרבו על פי דמ, וזה פי' חיבת דוחינה. (גה) פי' וא"ת יוסף לא הבין ורז"ל הבינו בחמיה. (גו) פי' הגם שעלה על דעת יוסף פירוש של חז"ל, אבל לא יתכן, שהיחם אדם פשוט יודע

אונקלוס

ממישר חברון ואתא לשכבם: וישכמה נקרא ויהא תעי בחקלא ושאלינה נקרא למימר מה את קעי: ויאמר ית אחי

בראשית לז וישב

דבר וישלחיהו מעמק חברון ויבא שכמה: וימצאהו איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש: ויאמר את אחי אנכי

לקט בהיר

רש"י

באחיו ששואליו אותו (כ"ח): (יד) מעמק חברון. והלא חברון זה שנהאמר (במד' י"ג כ"ב) ויעלו בנגב ויבא עד חברון, אלא מעלה עמוקה של אותו לדיק"ה הקבור בחברון, לקיים מה שנהאמר לאברהם בין הכתרים (ע"י י"ג) כי גר יהיה זרעך (ב"ר - ט"ו פ"ב): ויבא שכמה. מקום מוכן לפורענות ל"ה, שם קלקלו השבעים, שם ענו את דינה, שם נחלקה מלכות בית דוד, שנהאמר (דב"ר י"א) וילך רחבעם שכמה (מח) - סנהר"ק (כ"ג): (טו) וימצאהו איש. זה גבריאל (מ"ה), שנהאמר (דניאל ע"י כ"ה) והאיש גבריאל (מח):

כאלה (לבוש), ודומן דכמיב נקרא הייט כפר הסמוך לשכס ונקראת על שם שכס אי נמי כמדדשו שהיו דנין עליו להרנו (לשון רש"י) פי' לפי המדרש אין כאן מקום ששמו דותן כן כתב רש"י בטוטה י"ג: עיי"ש ומה שאמר קלקלו השבעים זה מכירת יוסף, ונחלקה המלכות עיין בד"ה וצמ"א י"ב פסוק כ"ה ויבן: (לה) ממך בזה די' דיוקס, אי' אמר וימלאהו, ולא

אור החיים

שמה הגוי ועליל עליו אינו קרוי שכיה החיקא. וממנה נשמע למה שלפינו שחיים לא היה ודאי שכיה החיקא כי לא יעלה על דעת יעקב שכל כך ישנאוהו בגדר שלא יזיל מידם שליחות מלוכה. וגם ההיא דסולם רעוע שאמרו בקדושתן (ל"ט). שכיה החיקא הוא יותר מצדיקת חור שבין יהודי לגוי וממליחות האחים שאינם חשודים כל כך להרע לאחיהם. ואולי גם לסדרת פלימו יש לומר שאינו חשוב שכיה החיקא במליחות זה של בני יעקב (מ"ו) ושליחות מלוכה מלכת מן החק. ואם תאמר אם כן למה היה מה שכיה לעבד נמכר יוסף. יש לומר שחק שתכליתו העצה ומעלה גדולה (מ"ו) אינו חשוב חק. ועוד טעם יש בדבר, וכוא כי יעקב ע"ה דקדק בדבריו בשליחות הלא אחיך רועים בשכס לכה

אור בהיר

על זה. (מח) שזה אינו שכיה כמו חור שבין העכו"ם. (מח) שהרי נעשה מלך שמונים שנה על ידי זה. (ג) המבחר ז"ל מביא ראיה לשיטתו בזה, שלכאורה למה לומר ויבא שכמה, אלא ודאי לומר שלמקום ששלחו אביו על כל פנים בא, בלי שום פגע, וכל המאורע היה רק אחר שהלך משם על דעת עלמו. (נא) שהיה מחור אחריהם. (נב) ואם כן אין לומר שהיה חושה בנקשת עיר

22

שחמרת לנו כי לשונות לשון מלך ולשון
 [לוי]. וזאת לא יהי משיח בני מלך
 רק אם משול תמשול בנו חכ השם הוא
 ר"ת "התערי מעפר" קומי (ועי' ג"כ
 ז') שמקום וממליך ומרים מעפר. וגם
 ר"ת "מן המצר" קבאחי (הכלים ק"ח
 ה'), שרמז להם [שיושע] מן המצר של
 [משיח] ז"ל. שלא יבנה רק יהי ג"כ
 קי צעת גאולתינו. שיהי [מקומם]
 התערי מעפר קומי :

והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים
 משתחיים לי פה ושלחו מעמק
 חצרון ויצא שמה, כי הנה כתוב
 [בספרים] שיוסף הוא שטנו של עשו,
 כי הוא בתי יסוד המייחד ומחבר השמות
 הקדושים, ועי' ממשיך מייג מדכ"ר
 רחמים גדולים על בני וגבורות על שגאי
 ישראל כגיל בפסוק כי בן זקונים הוא
 לו, ולכן יוסף כי מכלל חן את ישראל
 ובניו, כי זין גי ח"ל הוי"ה שאל הוא
 שם הראשון מייג מדכ"ר וכה מציא
 שפע משם להעולם שגברא [ונחכה]
 זהו [משם הוי ז"ל]. ח"ש והנה השמש
 וירח ואחד עשר כוכבים משתחיים לי
 שם י"ג נגד י"ג מדכ"ר, ופרט האחד
 עשר כוכבים להכניע בהם י"א אלופי
 עשו, כגיל שיוסף ה' שטנו של עשו ע"י
 המשכתו מייג מדכ"ר, והנה מנינו בגלות
 מרים אמר משל לו ית"ש (שמות ג'
 י"ג) ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם
 שאל באיזה זכות ויזיאם שבזכות זה
 יש להם אחיזה בשמו הגדול, כי שאל
 באיזה זכות חכו לפשוטה, ואמר לו ית'
 שיאמר אהי שלחני אליכם, שמה השם
 תמשיך עליהם רחמים אע"י שאינם
 עדיין ראויים לגאולה עכ"ל צה הכות
 שאהי להם לאלקים ויעבדו אחי צה
 הזכות הוליאם ותמשיך עליהם מייג
 מדכ"ר מנהגותי את אשר אחון אע"י
 שאינו הגן [ואינו] כדאי [עדיין]. והנה
 זהו כי עבודת יעקב ויוסף כגיל שיוסף

הי מיוחד ומחבר וממשיך מייג מדכ"ר
 על ישראל ומכניע כחו של עשו. ח"ש
 ושלחו מעמק חצרון, עמ"ק גי [י"ג]
 אה"י, חצרון גי י"ג הוי"ה, ליחד
 השמות הקדושים בכל הוי"ד מדות, שמי
 השמות אלו הם החסד וכרחמים
 וכשמיחידין הדי שמות כגיל י"ג הוי
 וי"ג אה"י גי ע"ת ואז הוא עת רלון
 לפניו ית"ש, חכו שאלו אומרים במנהג
 של צעת שאז רעוא דרעון אשכח ואני
 תפלי לך ה' עת רלון, כגיל כשמיחידין
 י"ג הוי"ה וי"ג אה"י גי ע"ת, אלקים
 צב חסדך, שעי"ז גמחך גם בתי אלקים
 ונעשה רצ חסדך, ענינו "באמת יושע ר"ת
 עכ"ל ר"ת "עשי צריא" "ליורה,
 שממשיכין מעולמות אלו השפעות עוצות
 מגולם אלויות ששם רחמים גמורים, וגם
 ירמז ושלחו מעמק חצרון ויצא שמה
 בתי יסוד שמש כו ה' אחד ויחוד ברוך
 שם כבוד מלכותו. עמ"ק ר"ת "קבלת
 "עול מלכותו, שכמה ר"ת "שם כבוד
 "מלכותו הקדושה, שצמח ישראל מקבלין
 עומים ואחי' אומרים ברוך שם כבוד
 מלכותו ועי"ז מחידין ומחצרון כל שמות
 הקדושים וממשיכין השפעות עוצות.
 ח"ש מעמק חצרון, [שעי' קבלת עול
 מלכותו מחצרון השמות ח"ש חצרון לשון
 החצרות רומן] שיהי החצרות השמות
 [כגיל] שרמזים בחצרות אלו. גם ירמז
 ושלחו מעמק חצרון. שלמדו לקבל קבלת
 עול מלכותו ית' ברמ"ח מייג ח"ש מעמק
 חצרון עמ"ק ר"ת "קבלת עול מלכותו
 חצרון גי ז"ה רמ"ח הם [רמ"ח] מייג.
 ויצא שכמה. כי ררך להיות תחילה
 צור מרע ואחי' ועשה טוב, כמו שפי
 א"א ז"ל (תהלים קכ"ז). צה לכס
 משכימי קום מאחרי שבת, שמקדימים
 קום ועשה קיום מייג מאחרי שבת שז
 ואל תעשה השמירה מל"ה, זהו עבודת
 שוא, כי ררך להיות כסדר תחילה סו"מ
 ואחי' ועי"ז, ח"ש כשלמדו יעקב לקבל
 עול

עול מלכותו ברמ"ח מייג ויצא שכמה
 גומטו ש"י שמקדים תחילה קבלת עול
 שם כבוד מלכותו בשמירה מששים ל"ה
 בני שאחי' יצא לעשה טוב. ועי' כגיל
 שפי שממ"ק חצרון גי ע"ת ויחוד י"ג
 הוי"ה וי"ג אה"י גי ע"ת וכשמיחידין
 השמות כגיל הוא עת רלון, ח"ש ויהי
 צעת הכוח וירד יהודה מאת אחיו ב"ר
 שאמרו ז"ל במד' צעת הכוח שחי כ"א
 עסוק צלו השבעים במכירתו של יוסף
 וראובן צקו ותענינו ויהודה לוקח אסף
 והקצ"ה עסוק לברות אורו של משיח
 שבה מיהודה מפרך. וכן דרשו ז"ל (הושע
 י"ב. א') ויהודה עוד רד עם אל, שאע"פ
 שכתוב וירד יהודה עכ"ל ה' ה' עמו
 וכן עם יעקב כשירד למצרים. וכן בכל
 הגלות כגיל שחי עת רלון ע"י היחוד
 השמות הקדושים גי ע"ת, ח"ש ויהי
 צעת שחי או בתי ע"ת שגברא אורו של
 משיח לקימו שיבוא ז"כ. גם רמזו
 לנו חז"ל [במדבר] כגיל ע"ת ויהודה
 עוד רד עם אל שבכ"מ שירדו וגלו
 שכמה עמהם, שמרומם צמח יהודה על
 יחוד הוי' ואדני, כי צמח יהודה צו
 כל אוחיות הוי' וכה רומן על אוחיות
 אדני שם ד' גם שם אדני בתי אוח
 ד' כמ"ש במ"א מרומם צו ב' שמות
 כגיל [זה] מורה על יחודו ית' עם
 כמ"י. ולכן דרשו [חז"ל] ע"ז שבכ"מ
 שישאל ירדו וגלו שכמה עמהם וישלח
 לנו משיחנו שיבא ז"כ שיחיד וית"ש
 עם כמ"י בשלמות ויהי ה' אחד ושמו
 אחד ומשיחנו יולד מיהודה שמרומם צו
 יחוד הכזבר לעול :

גם וישלחו מעמק ר"ת "קבלת עול
 "מלכותו ע"י חצרון החצרות.
 כמ"ש וכולם מקבלים עליהם עומ"ש זה
 מה ונחמים באהבה שיהי. שיהי רש"ת
 גי ר"ת מן "שועתנו" קבל "עמ"ש
 "שעתינו" יודע "תעלומות", [שעי"ז נשמע
 תפלה] :

פרשת מקץ

וירא יעקב כי יש שנה צמרים כו.
 עפי' מה שפי (תהלים ל"א, כ')
 מה רצ עובדך אשר לפני [ליראוך] כו.
 כי אור שגבר ית"ש ציום הראשון גמו
 לדיקים לעמיד לבוא, ופי בעל [המחצין]
 נועם אלימלך ז"ל שדיקים יהי עתידים
 לבוא לאותו אור, שהדיקים רואים צה
 האור מסוף העולם ועד סופו. וזכר הפי
 [לדיקים] לעמיד לבוא, והענין [הוא]
 שהדיקים ע"י זקתם שהדיקים באמתות
 יחי (חזקוני צ. ד) ואמונה הוא לשון
 (אסתר צ. ז) ויהי חומן את הדסה
 הוא לשון הכהנה והמשכה וממשיכין האור
 הזה לכל הוי"ה, ומה שהי תחילה אור
 כגון

שעב במדבר כג בלק

ישים יהוה בפי אתו אשמר לדבר:
המיש יי ויאמר אליו בלק לדינא אתי
אלמקום אתר אשר תראנו משם
אפס קצחו תראה וכלו לא תראה
וקבנולי משם: ויקחחו שדה
צפים אלדראש הפסגה ויבן שבעה
מזבחת ויעל פר ואיל במזבחה:

אונקלוס

הלא ית די ישו יי בפומי יתיה
אמר למקרא: יי ואמר ליה בלק
איתא קען עמי לאתר אוחרן
דתחזניה מתמן קחור קצתיה
תחוי וכוףיה לא תחוי ותלוסיה
יי מתמן: יי ודבריה תקל
סכותא קריש רמתא וקנא
שבועא סדבחין ואסיק תור
ודבר על קר סדבחא:

אונקלוס

ותחי סופי בותהון: יי ואמר בלק
לכפעם מה עברתא לי קמיתם
סנאי דברתיך והא ברקא
מברכת יהון: יי ואתיב ואמר

שעא במדבר כג בלק

ויאמר בלק אלבלעם מה עשית
לי לקב איבי לקחתיד והנה ברכת
ברך: יי ויען ויאמר הלא את אשר

לקט בהיר

אם אמות במיתא ישרים שאלו ותהי אחריתי כמוהו
לחיי עולם הבא, והכוונה לומר גדולים הם במייתם ויותר
אתר מיתסת (בד"א): טו) אן ר"ל שהוא צווי ולא
בקשה, שלשון צווי ולשון בקשה היינו הך, אלא ר"ל שאינו
הנעמה שדאי כן יהיה, גם לשלול מפקוק כ"ו וקצחו לי
עיי"ש (גד"א): טז) פי' ולה נקרא לופים, גם פסקה
פירושו מקום גבוה, כן מרגמו אונקלוס, וכן כתיב (מה'
מ"ח י"ד) פסקו ארמנותיה שפירושו הגביהו ארמנותיה (פס"ז), ונקרא "שדה" לופים שגבוהה החר על ראשו היה מישור
שדה שיה (במ"ח), וכן הוא לעיל כ"א כ' ומצמות הגיא אשר בשדה מואב ראש הפסגה, עיין שם בדש"י ובל"ג: יז)

רש"י

(יג) וקבנו לי. לשון צווי"ס קללנו לי: (יד) שדה
צפים. מקום גבוה (פס"ו) היה ששם הלופים" עומד
(הוי"ק) לשמור אם יבא חיל על העיר: ראש הפסגה.
בלעם לא היה קוראם כבלק, ראה בלק שעתידה*
פרט להפרך בישראל משם ששם מה משה"י כסבור
ששם תחול עליהם הקללה, וזו היא הפרט שאתי
שויי נטוחות * שתידין פרצת להר"י.

אור החיים

אפשר שמתכוין לומר לו כי הוא מוחל ומנפח לשום
ה' דברו בפיו לדבר, והוא אומר אשר ישים ה' בפיו
אוחו אשמור פירוש מוחל ומנפח לדבר, כי יטעום
טעם גדול אשר אינו כדאי הוא וכל משפחות
האומות כידוע כמה ערב לנפש טעם הכח הקדוש
אשר מלחו על לשונו, וכגם שעשה ה' בפיו דבר
ופירשנו לבל יגעו הדברים בפח חזיר, אף על פי כן
יטעום טעם בן נוחן טעם ויערב לו:
יג. ויאמר אליו בלק לך נא אחי וגו'. אמר
חיבת נא"י, גם אמר וקצנו לי
בלשון ודאית"י, יתבאר על פי דבריהם ז"ל
(במד"ר פ"ב) שאמרו שראה שישראל נפרטים שם
ששם מת משה עד כאן, והוא לפי שלא ידע טעם

לא כמו שאתה חושב שאין עלי חיוז כשיבא הדיבור
מח' לברך ואסתום פי ולא אדבר, לא כן הוא אלא
הרי הוא מותר לבל ישחוק, ולזה דקדק לשון
שמירה על דרך אומרים ז"ל (שבועות ל"ו). כל
השמר פן ואל"י"י אינו אלא לא העשה שהוא מוזכר
לבל ידום ואם יעבור חייב מיתה, וזולת מאמר
אשמור לא היה נשמע"י, ומעשה אנוס הוא,
ורבותיו ז"ל (במד"ר פ"ב) אמרו שאמר לו ולואי
שחיה מת ולא היה מצדך ישראל, הרי שכל מה
שחיה מצדך אנוס ולא מלכו. עוד יראה ע"ד אומרים
ז"ל (ילקוט) עם של צרול היה עומד בפיו אם היה
אשמור כדי שאוכל לדבר שזולת זה היה מתאלם, או

אור בהיר

קמ"ב פי' כל אחת מג' חיות הללו הוא לא העשה. (קב) לא היה נשמע שחיב, אלא יסלני לומר אוחו אדבר אוחו ארצה
(דבר). קמ"ב ואם הוא לשון בקשה, היל"ל נא לך אחי. קמ"ב ולא אמר אולי מוחל קבנו.

אור החיים

יא. לקוב אויבי לקחתיד וגו' נחרעם בלק
על הצרכה, לפי שהגם שאמר לו
בלעם היכול אוכל דבר וגו' הבין שהכוונה היא
לענין שאם לא יסכים ה' עליו לקלל לא יקלל אבל
הצרכה שז' ואל העשה הוא ולא יצרך, והגם שאמר
לו גם כן הדבר אשר ישים אלהים בפיו אוחו אדבר,
חשב שהוא צענין הקללה"י שאם ה' ישים בפיו
לקלל עשה יעשה ככל אות נפשו, אבל אם ישים
בפיו צרכה ימנע עצמו ולא יצרך כי אינו מהמוסר
שיעשה היזק למי ששלח אחריו לברך אויבו שאין זה
אלא מקלל את בלק, והוא מה שדקדק בחיבת
לי"י"י שאמר מה עשית לי שברכת ישראל קללה
היא לו:
ודנה צרכה בך טעם כפל הדבר, יתבאר כבעיר
עוד על בלק שהיה מתמיה על בלעם גם
עליו יש לתמוה שהמתין לבלעם עד שגמר ברכותיו
ולא הספיק בפיו"י"י כמו שעשה באחרונה למועו
מלכרך עוד, ומי יחוש על זה יותר ממנו. אכן יודע

היה בלק כי בלעם ערום יערים להתחכם לקלל
ישראל ולהי הכי משנה ומצרך בהפגה לומר
אחרים השפלות וגנות וקללות, ותמלא שאפילו במין
הצרכה עצמה היה מתחכם לומר מין צרכה שזו
קללה כמו שאמרו במדרש ילמדנו (ילקוט חשע"ח)
וחי לשונם עם שהרשע מקלסן בקש לגנותו ועיוון
שם דבריהם, הרי שהיה מתחכם גם בצרכה עצמה
לקללם, ולכן היה בלק ממתין לבלעם מה יאמר
בחלית וכיון שעמד נחגלה כי מה שהיה מצרך
לישראל לא היה לחלית רע אלא לחלית טוב,
והוא אומר ברכת ברכ"י"י. עוד נראה שהקפדה
בלק היתה על מה ששמע מפיו בלעם שנתאוה
תאוה להיות כמוהו"י"י זה יגיד כי מה שבירך היה
מלכו ולצרכה יכוין, והוא אומר צרכה ועשית אותם
צרכה שאמרת ותהי אחריתי כמוהו, ולזה דקדק
לומר ברך מלאפ"י"י"י שמתצרכים אחרים להיות
כמותם:

אור בהיר

קמ"א דבר זה שקר הוא, שהוא על ספק לקחו, שאמר לו מקודם שאינו ברשות עצמו. קמ"ב ופי' אשר ישים, הקללה אשר ישים,
יהיה אף שיהיה, בין גדולה בין קטנה, ואינו יכול להספיק קללה מעצמי. קמ"ג שהוא מיותר. קמ"ד מיכף בצרכה
הראשונה. קמ"ה פי' בקרבך ככוונה בקרה ולא ככוונה קללה. קמ"ו חה היה דברי עצמו כנ"ל. קמ"ז רבים מתקשים בזה
שקוד ציר"י ולא במלאפ"י"י, ואמרו שטעם סופר יי והם שני חיות מלא פוס כלומר פה מלא והפה מלא הוא מה שכל בלק לומר
ברכה בך, אבל אין דבר זה מתקבל בשום אופן אפי' אחר הטעום, ה' למה אמר מלא פוס ולא פה מלא או מלא פה וכי פסוק הוא זאת
בשום מקום לומר שהיא מליצה, ג) למה חזר המתבר ז"ל עוד הפעם לדקדק וליישב הכפל הלא בזה התחיל ואמר טעם כפל הדבר ועל
זה סובב כל המתאר ולמה לחזר ולומר ולזה דקדק, שנראה דבר חדש, ג) על הכפל לא שייך לומר דקדק, היל"ל ולה כפל, ד) למה לא
אמר ולזה דקדק לומר ברכת בך, למה השמיט חיות ברכת, הלא זה אחד מהכפל, ה) ממ"ג, אם הפה מלא הוא מה שכל בלק
אמר זאת ולא בלעם, ואם ר"ל שהכפל יורה שבלעם בך אותם בפה מלא, מה זה פה מלא בצרכות הללו, עיין בפסוקים דלהלן ותראה
ששם פה מלא כמה פעמים יותר מאלו, ו) המעיין בדבר, והרגיל יודע שהלכות דברי המתבר ז"ל בכל מקום שהם ממוקים מדבש
וטעם לופים, ירגיש ויודה שאין בדברים אלו שום טעם וריח, ולדעתי נכון מאוד, ופירושו שכשהר"ש נקוד ציר"י או פירושו ברכה,
כלומר הוא שם דבר, ולא פועל כמו ברכת או מברך, והגם שאמר מלאפ"י"י עכ"ו ברור כשמש שהפירוש אינו זו מדרך זה, והיה הכוונה
לומר שהוא כאלו נקוד מלאפ"י"י, כמו ברך אותה ה' שאו הוא שם דבר, כ"כ ציר"י, וכמה פעמים מנינו דרכו של המתבר ז"ל לומר
כן, עיין בפ' בראשית בפסוק על פני רקיע השמים, ובפ' ואלף ד"ה ויפגע במקום ועוד, וראה בשורה הקודמת שבעצמו אמר ועשית
אותם ברכה, וכן גמר אומר שמתצרכים אחרים וכו', וגם האונקלוס ויוען מתרגמין כן ברכה מברכת להון, ועיין לקמן בפ' כ' הנה בך
לקחתי טעם שהמתבר ז"ל הלך לשיעמו לפרש חיבת בך ציר"י שהוא שם דבר של ברכה, וכן בפסוק כ"ה גם בך לא
מצרכנו. קמ"ח מה זה אשמור, ולא אמר אוחו אדבר.

שבו ואמנה אמת

תעא. אפס קצתו תראה וכלו לא תראה (במדבר כ"ג י"ג). היינו שבהפרש תוכל לראות לפעמים פנם ח"ו, אבל בכלל ישראל לא תמצא בשום פעם פנם. תעב. מה מבו אהליך יעקב משכנתך ישראל (במדבר כ"ד ה'), פירש"י מה מבו אהל שילה ובית עולמים בישובן שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליכם, משכנותך אף כשהן חרבין לפי שהן משכון עליהם וכו'. וקשה מהו הטוב כשהן נחרבין, אך כמו המלוה על המשכון, אף שהלוה יותר ממה שהמשכון שוה, מ"מ יש להלוה תביעה אצל המלוה שמגיע ממנו המשכון, כן גם אנו אעפ"י שאנו חייבים להשי"ת עב"ז יש לנו תביעה שיחזיר לנו המשכון וממילא יש לנו שייכות להשי"ת.

תעג. בזה"ק איתא (ח"ג קפ"ו). שהינוקא לא נתן שלום לר' יצחק ור' יהודה מחמת שהריח בלבושם שלא קדאו ק"ש ואמרו התנאים שהאמת הוא כן כי השתדלו בהדי חתן וכלה עניים והעוסק במצוה פטור ממצוה. והנה הם הלא היו באמת פטורים ומדוע הכיר הינוקא שעברו על זה, אך יובן במעשה אצל החוזה וצ"ל שרצה אחר לנסותו, וקנה יין נסך להעמידו לקידוש, וכשהביט החוזה על הבקבוק של היין אמר שכשר הוא אך אין לו הברק של כשרות, ואח"כ נודע שבתוך הבקבוק היו מי רבש כי המוכר טעה, וג"כ כאן אף שלא הי' להם נדנד עבירה כיון שמן הרין היו פטורים, אך הברק של ק"ש לא הי' עליהם.

צמח אמת

תע"א. אולי י"ל הפי' שאמר לו שיסתכל רק על קצתו ולא על כולו ויוכל למצא פנם ח"ו.

תע"ב. איתא כי המקדש עלה כמו שהוא לשמים, וא"כ המשכון קיים ויש תביעה עליו. ועי' במד"ד פ' משפטים ל"א י' (ע"פ אם כסף תלוה) אם יחטאו יהא ביהמ"ק מתמשכן עליהם כו' א"ל משה ולעולם הם ממושכנים, א"ל לאו אלא כי עד שיבא משיח.

ו"ל אולי כי טוב נקרא המושלם ויש בו תועלת עתה עי' רש"י בראשית א' ז', וכוה שהוא משכון שישוה אח"כ אין בו עתה תועלת, וקשה מהו הטוב שאינו מושלם כי יהי' אח"כ, אך שיש לנו שייכות כו'. ו"ל אולי הכונה דאף שהם טובה לישראל, אבל טוב הוא שהרבר בעצם הוא טוב, וכאן הטובה היא רק שגורמת דבר טוב שהם משכון עליהם אבל אינה טובה בעצם, ולזה כתב שהוא בעצם דבר טוב שעי"ז יש להם שייכות כו' והוא בעצם דבר טוב. תע"ג. אולי י"ל הכונה דאף למ"ד אונסא כמאן דעבר [דמחלוקת בירושלמי (גיטין פ"ז ה"ז)] מ"מ לא הי' כאן הכנה והעבודה של ק"ש, שוה כמו בהיין שלא הי' בו עבודת ההבשר. ועוד ו"ל אולי דשם הכשרות ביין הוא שלא חל ע"ז איסור, היינו באותו דבר כמו שהוא בלא שנתערב בו דבר איסור אחר, בזה עצמו לא חל שום איסור וזה הכשר הדבר, וכאן בק"ש אף דהוי כמו

שבו אמת ואמנה

של הרשע היתה לעקור את האומה הישראלית בפיו, ועל זה אמר לו הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם וכו' כי אלו היתה נגמרת ודיוות של אאע"ה כדעתו, היתה ג"כ נעקרת האומה הישראלית שאמר השם (בראשית כ"א י"ב) כי ביצחק יקרא לך זרע, אולם בשביל זה לא נגמר המעשה/ כי לא היתה דעת ה' לשחטו, מכש"כ אתה הרשע שברצונך לעקור ישראל שלא ברצון ה' בודאי שלא תבצע מעשך.

תע. ויפתח ה' את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים (במדבר כ"ב כ"ח), פירש"י רמו לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה. למה הזכירה התורה מצוה זו יותר משאר מצוות שבתורה, אך ישראל מקדשי לזמנים (פסחים ק"ז ע"ב) נמצא שישראל למעלה מן הזמן, וא"כ איך אתה תוכל לשלוט בהם שאתה תחת הזמן.

צמח אמת

בעצמו כו' למוד הוא בכך כו' ועי' מלאך במל את דברו, שרצה להתרים נגד זה שלא תועיל ודיוותו.

ת"ע. וי"ל ג"כ שבוה שהם למעלה מן הזמן כי הם עיקר העולם ונברא בשבילם עי' בספר דרך פקודיך מ"ע ד' חלק המחשבה אות ו"א, ואין אתה יכול לשלוט עליהם. ועי' במד"ש אבות פ"ו מ"ג (דף קכ"ז סוף ע"א ד"ה ואחר אשר הוכיח). ועי' ברמב"ן (במדבר כ"ג כ"ג) על כי לא נחש כיעקב שאמר בלעם כי בעבור היותו קוסם, וכלק שלא לו כי ידעתי את אשר תברך בקסמך מבורך ואשר תאור בהם כו' ע"כ אמר לו כי לא נחש כיעקב לדרע או להטיב להם כו' כי חלק ד' עמו

אם לא יתקיים אם דעתו לשמים כו' ורק לתועלת עצמו בלבד, ואין דעתו לשמים כלל, ולכן אינו נוחתו אם אינו לתועלתו. א. ג"כ ע"י המצוה הזאת (קידוש החודש ועיבור השנה) יזכור האדם יחוסו שהוא מזרע ישראל אשר הם עיקר העולם והנהגת כל העולמות ע"י, כי בשבילם נבראו (ע"כ להם לבדם נמסר סוד העיבור לשנות הזמנים כרצונם). ב. העוסק בתורה הוא כן חורין מהמאורעות הרעות ומקרי הזמן, לחייתו מושגח מאתו ית' כפי מדרגת דבקתו כו' שהסיבה היא לפי שהעוסק בה הוא מתעלה ומתדבק בו ית' למעלה מן המערכה, וע"כ הוא כן חורין מדברים הנמשכים מפאת המערכה,

כל מצוה יש לעשותה על דעת הצדיקים

אותה עצה למדנו בבית מדרשם של בעלי הקבלה והחסידות, והיא: לומר לפני כל עשיית מצוה: "לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה ברחילו ורחימו יחיד שם י"ה ברי"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל". ע"י שמכליל את עצמו עם כל ישראל - שבתוכם ישנם צדיקים שיודעים את כוונת המצוה - נחשב כאילו גם הוא כוון את כל מה יש לכוון. ומסבה זו כתב האר"י הקדוש שלפני התפילה יקבל על עצמו לקיים מצוות "ואהבת לרעך כמוך", שע"י זה תוכלל תפילתו עם אלו שיודעים לכוון את הכוונות הדרושות ויחשב לו כאילו כוון כמוהם.

ומצאנו שבמצוות עשיית המשכן היו צריכים לחשוב על מלאכת המשכן העליון, וכמו שדרשו חז"ל (מדרש תנחומא נשא יח): "א"ר סימון: בשעה שאמר הקב"ה לישראל לעשות משכן, רמז למלאכים שיעשו אף הם משכן למעלה. וביום שהוקם למטה הוקם למעלה". פירושה של דברים, שע"י מחשבתם וכוונתם - בעת שעשו את כלי המשכן - בנו ברוחניות משכן עליון בשמים.

הנהגה למרות שבעשיית המשכן עסקו חכמי לב שירעו את מלאכת הקדש אשר לפניהם, מכל מקום לא יכלו לכוון את כל הכוונות הנדרשות מחמת עומק המושג. לכן בכל פעולה שבמשכן, בכל כלי ובכל בגד, נאלצו לומר שהם עושים זאת על פי הכוונה שצויה ה' את משה, ובזה נחשב כאילו כווננו כל מה שיש לכוון. זאת היא הסיבה שלאחר כל מעשה כתוב שהדבר נעשה "כאשר צויה ה' את משה".

וכן כתב בספר "אגרא דכלה" (נה פרק ו פסוק כב ד"ה ויעש נח) "שקבלנו בכל עשיית המצוות לומר על דעת הרשב"י האר"י"ל ועל דעת כל הצדיקים". וזה ממש כמו בעשיית המשכן שעשו על דעת משה רבינו.

כלל ישראל הוא תמיד בשלימות

מלבד הענין של כוונת המצוה, יש עוד ענין לומר לפני המצוה לשם יחוד וכו' בשם כל ישראל, והוא ע"פ מה שפירש הרד"ק רבי מנחם מנדל-מקאצק זצוקלה"ה (יאמת ואמונה עמוד עג) את הפסוק (במדבר כג יא): "אפס קצוה תראה וכולו לא תראה". בלק אמר לבלעם אם אמנם במקצת העם תוכל למצוא חוטאים, אבל בכללות העם לא תראה שום פגם, משום שכלל ישראל הוא תמיד בשלימות.

דומה לזה כתב היזרע קודש" (וישב ד"ה את אחי): "שכשבא לבקש אותו ויתברך שמו בתפילה ואומרים לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בשם כל ישראל, ע"י תפילתו נשמעת הגם שאינו צדיק כל כך לילך בדרך התורה תמיד, נחשב לו כאילו קיים". מדוע? משום ש"כל ישראל" נחשבים תמיד לצדיקים.

גם הצדיקים עושים את המצוות בשם כל ישראל

אמנם לא רק מי שאינו צדיק יש לו לומר "בשם כל ישראל". גם הצדיקים יש להם לומר "בשם כל ישראל" לפני שעושים מצוה. זאת למדנו מתורתו של מרן מהר"ש מבעלזא זצוק"ל.

אומר מהר"ש מבעלזא: כשאדם רוצה לעשות מצוה צריך לכוון לכלול עצמו עם צדיקי הדור, שע"י שמצוותיהם יעלו לרצון, תעלה גם מצוותו לרצון. ובמקביל לכך, גם הצדיקים צריכים לכלול עצמם בעשיית המצוות בתוך כלל ישראל כי כלל ישראל הוא תמיד בשלימות. וזהו דכתיב (שמות יב כח): "וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צויה ה' את משה ואהרן כן עשו", ופירש"י: "מהו כן עשו? אף משה ואהרן כן עשו". והיינו שבני ישראל כללו את עצמם עם משה ואהרן, שלבטח עשו את המצוה עם כל כוונותיה ועלתה לרצון לפני ה'. וגם משה ואהרן לא הסתפקו במעשה ידיהם שלהם, אלא כללו את עצמם בתוך כלל ישראל.

מצוות כלל ישראל מושלמות יותר ממצוות יחיד

יש בזה ענין נוסף.

אומר הרד"ק מרן מהר"י מבעלזא זצוק"ל: עבירה יכולה להיעשות באופן קל ביותר, אין צורך לכוון בה כוונות, ואין צורך להיזהר מפנייה או מחשבה זרה. אבל מצוה בשלימות איננה כל כך קלה להיעשות, מדוע? משום שבעשיית מצוה יש להיזהר ממצשבות זרות, ממצשבות כבוד וגאווה, וממצשבות עצבות. יש גם לעשותה בשמחה ובהתלהבות. ומי יוכל לומר לעצמו שעשה את המצוה בשלימות הרצויה?
לכן טוב לומר לפני כל מצוה הנני עושה מצוה זאת בשם כל ישראל, ע"י נעשית המצוה כלי מוגמר ומושלם, משום שמה שחיסר יהודי זה השלים יהודי אחר. אם הראשון שכח לכוון - הרי השני כוון בה, ואם השני שכח לעשותה בהתלהבות - הראשון עשאה בהתלהבות ובוריונות.

וכזה מסביר את הפסוק (דברים יא כז) "ראה אנוכי נתון לפניכם היום ברכה וקללה". וקשה, פתח בלשון יחיד "ראה" וסיים בלשון רבים "לפניכם"? ההתירוץ הוא כך: אתה היחיד ראה בעיניך, אם ברצונך לקבל ברכה מאת השי"ת, עליך להכליל עצמך עם הרבים או תהיה ראוי לברכה, ע"י שמצוותיך יעלו לרצון לפני ארון כל.

דבר דומה כתב בספר "בית אהרן" (עקב ד"ה כל המצוה) על הפסוק (דברים ח א) "כל המצוה אשר אנוכי מצוה היום", "רצוני לומר כל המצוה שיהיה המצוה בשלימות וכו'. כי כל מצוה ומצוה תלוי בה כל התורה כולה וכולל כל האדם. ולכן אומרים בכל מצוה בשם כל ישראל שצריך לכלול עצמו בכל ישראל אחד אל אחד יגשו".

כללו של דבר, "לעולם אל יוציא אדם עצמו מן הכלל" (ברכות מט א). בכל עת שמקיים מצוה, לומד תורה, ועושה את רצון ה', אל יתייחס אל עצמו כאל אדם פרטי אלא ידע שהוא חלק מהגוף שנקרא כלל ישראל, והמצוה שהוא עושה נעשית בשביל כל כלל ישראל ובוה תעלה המצוה למעלה לפני כסא הכבוד ותהיה לו לנחת רוח שאמר ונעשה רצונו.

מצוה שנעשית בשביל כל ישראל היא המצוה המושלמת ביותר

ע"פ הדברים הללו אפשר להבין את המנהג החסידי לומר לפני עשיית מצוה: "לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו וכו' בשם כל ישראל", לפי שאנו מקיימים את המצוה לא רק בשבילנו אלא בשביל כל ישראל. אבל יש בזה ענין נוסף שאפשר להבינו ע"פ דבריו של האדמו"ר מרן רבי יהושע מבעלזא זצוק"ל. שואל מהר"י מבעלזא:

איך אפשר לקיים מצוה בשלימות? לעבור עבירה אפשר בקלות בלי כל קושי. אבל לעשות מצוה בכל פרטיה חקדוקיה בדחילו ורחימו ובכוונה טהורה זה לא קל, וכיצד יזכו בני ישראל לזה? האם התורה ניתנה חיז לעונש יותר מאשר לשכר? ומתוך שמצוה שנעשית ע"י זה שכולל את עצמו בתוך כלל ישראל, ומעוניין שהקב"ה יתקדש ויתגדל ע"י מצוות הרבים - אע"פ שע"ז מצוותיו לא יתבלטו - עולה מצוה זו לרצון לפניו, כי מה שחיסר יהודי זה השלים יהודי אחר. ואם לא הספיק לקיים פרט מסוים במצוה, הרי חבריו קיים את אותו פרט, וכל המצוות יחד יש בהם את כל פרטי המצוה הדרושים לקיום המצוה ובאופן כזה עולה המצוה לרצון לפני ה'.

ובזה מסביר את הפסוק (ברכים יא טו): "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה". וקשה: פתח בלשון ייחוד "ראה", וסיים בלשון רבים "לפניכם". ולפי האמור מוסבר היטב. "ראה" כל יהודי ויהודי בפרט, אם ברצונך לקבל ברכה מאת ה', "לפניכם", תכלול את עצמך יחד עם כלל ישראל ולא תחשוב רק על עצמך, או תזכה לעשות את רצון ה' בשלימות וע"ז תבא עליך הברכה.

היוצא מזה שבכל מעשה שעומדים לעשות, הדבר החשוב ביותר הוא לבדוק לראשונה איזה רווח יצמח מזה לכלל ישראל, והאם ע"ז יתקדש שם שמים. ובענין זה אמר רבינו חיים מוואלוויץ שיהודי לא נברא רק למען עצמו, עליו לעשות גם למען אחרים ולמען כלל ישראל. (הקדמה ל"נפש החיים").

פשוט וברור שהג"ח מוואלוויץ לא התכוון לעניינים גשמיים, כי זאת יודע כל בר בי רב שהנשמה לא באה לעוה"ז בכדי להתפטם באכילה ושתיה. כוונתו היתה בעניינים רוחניים. גם בקיום תורה ומצוות ועבודת ה' דואג היהודי הנלבב לא רק למצבו הרוחני שלו, אלא גם למצבם הרוחני של חבריו ושל יהודים אחרים שזקוקים לסעד רוחני. והוא מוכן לוותר על הישגים בעבודת הבורא למען חבריו הנחשלים.

צדיקים ירדו ממעלתם כדי להעלות עמם אחרים

בואו וראו לאן מסוגל צדיק להגיע במדרגת אהבת ישראל ועשייה למען כלל ישראל. סח האדמו"ר השני מסלתיים הרה"ק רבי שמואל וינברג זצוק"ל בעל "דברי שמואל": לפני שאני נכנס לערוך את ה"שולחן" בשבתות בצוותא חרא עם החסידים, חש אני לעיתים שאילו אלמד ספרים מסויימים יהיו השגותי בעבודת ה' גדולות יותר בעת עריכת ה"שולחן", גם דברי התורה יהיו בדרגה נעלית יותר. אלא שמכיון שירדע

אני שבמקרה זה - על אף שאני אצא נשכר מהענין הזה - לא יוכלו החסידים להבין היטב את דבריי, איני מעיין באותם ספרים ואני נשאר בדרגתי הקדומה, ובלבד שאצליח בדברי תורתך להשפיע על השומעים. (הקדמה ל"דברי שמואל" את ה'). מוכן היה אפוא האדמו"ר מסלתיים זצוק"ל לוותר למען הזולת לא רק על הגשמיות שלו, פתו ויינו, אלא אף על רוחניותו. הסכים להפסיד ממדרגותיו והשגותיו כדי שגם החסידים יוכלו להתעלות ולהעפיל אל ה'. אין זו מסירות הגוף למען יהודי אלא מסירות הנפש כפשוטו, ויתור על טפוח נפשו למען טפוח נפש הזולת. דובר זה נלמד מהתנהגות ממרא בענין עצת המילה לאברהם אבינו וכמו שהסביר ה"שפת אמת".

הרבי ר' בונם לא הסכים להתחלף עם אברהם אבינו

כל המתבונן במעשיהם של הצדיקים יזכח איך שהללו "שכחו" מעצמם לגמרי, ולא ידעו כלל שגם להם יש שאיפות רוחניות וגם הם צריכים לעבוד את בוראם בדחילו ורחימו ובכוונה יתירה. כל חייהם הקדישו אך ורק למען כלל ישראל ולמען רצון ה'. לפני שהחליטו לעשות מעשה פלוני לא חשבו אם הם ירויחו מזה, אלא אם עם ישראל יצא נשכר מהעסק הזה, ואם יתרבה מזה כבוד שמים.

אמר הרה"ק רבי שמחה בתם מפשיסחא זצוק"ל (שיח שרפי קדש ב ט): אילו היו מציעים לי להתחלף עם אברהם אבינו דהיינו לתת לו את מדרגותיו, ולקחת ממנו את מדרגותיו, לכאורה עסק מצויין. אטו מילתא זוטרתי היא להיחפך תוך יום לצדיק כמו אברהם אבינו. כל השומע הצעה הזו לבטח היה חוטפה בשתי ידיים.

אך הרבי ר' בונם יש לו חישובים אחרים. ה"אני" לא תפס אצלו מקום אלא "הוא" כלומר הקב"ה. האם יגרום כזה קורת רוח להש"ת ויעשה כזה נחת רוח לאבינו שבשמים או לא. הרה"ק בונם לא הסכים להצעת החליפין דלעיל, מדוע? משום שמה "יריח" מזה הקב"ה? לפני החילופין היה לו צדיק אחד במדרגת אברהם אבינו וצדיק אחד במדרגת שמחה בונם, וגם לאחר החילופין יהיה לו רק צדיק אחד במדרגת אברהם אבינו וצדיק אחד במדרגת שמחה בונם, ומה הועילה התחלופה.

אילו היו מציעים שאברהם אבינו ישאר במדרגתו, והוא יתעלה ג"כ למדרגת אברהם היה כנראה מסכים, כי ע"ז זה, במקום צדיק אחד כאברהם אבינו יהיו שני צדיקים כמו אברהם אבינו, אבל להתחלף עם אברהם אבינו אין זה עסק רווחי לשמים ולפיכך לא הסכים לזה.

העוסק בזיכוי הרבים גדול ממי שעוסק בזיכוי עצמו

כדי שלא יוצר רושם מוטעה שכאילו מי שמוזיח את עצמו ואת רוחניותו, ומתמסר בכל כוחותיו למען טיפוח אחרים, בסופו של דבר יוצא אולי מפסיד מהעסק הזה, ושמה לאחר שנים יתחרט על כך שבמקום להתעלות בעבודת ה' הקדיש את זמנו למען אחרים ואת עצמו הזניח, בא בעל "חובות הלבבות" (שער אהבת ה' פ"ו) ושולל את המחשבה הזאת. כי העוסק בזיכוי הרבים מדרגתו ושכרו בזה ובבא דבים ממי שדואג רק לעצמו.